

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

AVŞAR BOYLARINDA KİMLİK ALGISI

**Kayseri'nin Pınarbaşı ve Tomarza İlçelerinde Bulunan
Avşar Oymaklarının Kimlik Algısı**

Yüksek Lisans Tezi

Göktuğ Kutay ÖZTAŞ

Dr.Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ

NEVŞEHİR

Haziran 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Gkтуđ Kutay ZTAş

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“AVŞAR BOYLARINDA KİMLİK ALGISI Kayseri'nin Pınarbaşı ve Tomarza İlçelerinde Bulunan Avşar Oymaklarının Kimlik Algısı11” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Göktuğ Kutay ÖZTAŞ

Dr. Öğrt. Üyesi Hulusi YILMAZ

Sosyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Ensar ÇETİN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğrt. Üyesi Hulusi Yılmaz danışmanlığında Göktuğ Kutay Öztaş tarafından hazırlanan “AVŞAR BOYLARINDA KİMLİK ALGISI Kayseri'nin Pınarbaşı ve Tomarza İlçelerinde Bulunan Avşar Oymaklarının Kimlik Algısı” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

29 /06/ 2022

JÜRİ

Danışman : Dr. Öğrt. Üyesi Hulusi Yılmaz

Üye : Doç. Dr. Ahmet Burak Kahraman

Üye : Dr. Öğrt. Üyesi Çağdaş Ümit Yazgan

İMZA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun /..... / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bir yıl süren ders dönemi sonrası geçilen tez aşamasında; dünyanın farklı yerlerinde hayatlarına devam eden Avşarlar'ın köklü Türk tarihindeki yerlerinden ve Türk kültürüne yaptıkları katkılardan esinlenerek milliyetçilik çözümlemesi ve etnik geçmiş araştırmalarında kendisine yer edinmesi ve ayrıca konunun sosyolojik anlamda Etno-Sembolcü yaklaşım baz alınarak Avşarlar'ın kimlik algısını araştırmak tezimizin konusu olmuştur. Araştırma sonucunda Avşarlar'ın kendisini nasıl tanımladığını, etnik kökenlerini ve ötekiyle olan farklarını nasıl belirlediklerini kültürleri ile beraber harmanlayarak bir sonuca ulaşmak amaçlanmıştır.

Tez süreci boyunca istek ve ilgi alanımı göz önünde bulundurup, benden her türlü yardımı ve desteğini esirgemeyen, benimle yoğun bir çalışma temposuyla ilgilenen değerli tez danışmanım Dr.Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım. Tüm eğitim hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Merhum dedem İbrahim ÖZTAŞ'ın anısına...

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
ONAY:	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi	3
1.2. Araştırmanın Konusu	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Gerekçe	5
1.6. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	5
1.8. Araştırma Soruları.....	6

I.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kimlik Kavramı nedir?	7
1.2. Aidiyet nedir?.....	10
1.2.1.Grup Aidiyeti:	14
1.3.Cemaat Ve Grup Nedir?.....	16
1.3.1.Birincil Gruplar:	19
1.3.2.İkincil Gruplar:.....	20
1.4.KİMLİK VE AİDİYET İLİŞKİSİ.....	21
1.5. KOLEKTİF BELLEK.....	23
1.6. ‘Öteki’ Kavramı	27
1.7.Etno-Sembolizm.....	31

II. BÖLÜM
AVŞAR TÜRKMENLERİ

2.1. Avşarlar Kimdir, Avşarların Kısaca Tarihi	36
2.2. Anadolu coğrafyasında Avşarlar Nerededirler?	39
2.3. Avşarlar, Sosyal Çevre ve Kültürel Faydaları	42
2.3.1. Ağıtlar	43
2.3.2. Bozlaklar	47
2.4. Avşarlara Göre Öteki Kavramını Kim Karşılar?	48
2.5.Yöntem	50

III. BÖLÜM

BULGULAR	54
-----------------------	-----------

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKÇA	77

AVŞAR BOYLARINDA KİMLİK ALGISI Kayseri'nin Pınarbaşı ve Tomarza İlçelerinde Bulunan Avşar Oymaklarının Kimlik Algısı

Göktuğ Kutay Öztaş

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran 2022

Danışman: Dr. Öğrt. Üyesi Hulusi Yılmaz

ÖZET

Gün geçtikçe globalleşen ve gelişen dünyamızda sınırların ortadan kalkması, insanların kendisini ve ötekini tanımlaması ihtiyacını daha da arttırmıştır. İnsanoğlu var olduğu günden beri kendini tanımlamak için çeşitli özelliklerinden söz etmiş ve ortak özellikleri savunan kişilerle bir araya gelerek bir kolektif kimlik ortaya çıkarmıştır. Kolektif kimliğin oluşması ile birlikte öteki kavramı da literatürde kendine yer edinmiştir.

Geçmişte üzerinde yaşadığımız coğrafyada çok farklı milletlerce devletler kurulmuş ve bu durum çok kültürlü bir toplum yapısının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Gerek göçler gerek savaşlar, farklı iskan politikaları ve gerekse devletlerin el değişimi bu yapının gelişmesinde büyük bir rol oynamıştır. Göç sonucu Anadolu coğrafyasına yerleşen ve kendisine yer edinen Avşar boyları ya kendi devletini kurmaya çalışmış ya da farklı devletlerin içerisinde yaşamlarına devam etmişlerdir. Uzun yıllar boyunca kültürel, inançsal, sosyal olaylar gibi çeşitli unsurlarla gerek kendilerini gerekse kendinden olmayan ötekileri tanımlamak adına bir kimlik geliştirmişlerdir. Oluşturdukları kimlik neticesinde kendi sosyal gruplarına karşı aidiyet duygusu gelişmiş ve kendilerinin ötekiden ayrı tutulması için çeşitli kültürel sembolleri de geliştirmişlerdir. Biz araştırmamızda, ülkemizde özellikle İç Anadolu Bölgesinde hayatlarına devam eden Avşarlar'ın, kimlik olgusunu ve kimliği oluşturan üç temel kavramı (tarih, kültür ve sosyal çevre) derinlemesine araştırarak kolektif kimliğin oluşumunu Etno-Sembolist bir tavırla inceleyeceğiz.

Araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden olan kültür analizi kullanılmıştır. Kuramsal çerçeve oluşturulduktan sonra, kültüre ilişkin dokümanlar incelenip ardı sıra sahaya çıkılmış ve yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Aidiyet, Grup, Kolektif Bellek, Etno Sembolizm, Avşarlar, Kayseri Avşarları, Avşar Türkmenleri.

**THE PERCEPTION OF IDENTITY OF AVSARCLAN'S RESIDING IN
PINARBASI-TOMARZA, KAYSERI**

Göktuğ Kutay Öztaş
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Sociology, M.A. June 2022
Supervisor: Lecturer Hulusi Yılmaz

ABSTRACT

The day has been globalized and expanded further in our world to leave the airport, be with it, and with the other. Since human beings exist, a person has created a personality from the words written and the people from the common areas. Along with the information obtained from collective knowledge, other concepts have taken their place in Dade.

The situation, different from being grown on purchased cities, is a multicultural made up of states and being content with buying this millet. Necessary migrations and wars, different resettlement policies and the hands of states have played a great role in the development of this issue. The Euro tribes that settled in the Anatolian geography of the migration and acquired a place either lived in their own life or continued the states. For a long time in life, I have an affinity for people who are unbelieving, little developed about social events. They are depicted as a developed self-developed social counter-help that they were created to be kept apart from the front and the other. In our research, we examine the identity phenomenon and three basic concepts (history, culture and social environment) of the Avşars in their lives in the Central Anatolian Region, and examine the comprehensive identity with an Ethno-Symbolist view.

The use of culture, which is one of the qualitative research designs, in our research. After the theoretical training, the dates trained to complete the trainings.

KeyWords: Identity, Sense of Belonging, Group, Collective Knowledge, Ethnosymbolism, Avşarlar, Kayseri Avşarları, Avşar Türkmenleri.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Birincil ve ikincil grupların karşılaştırması.	21
Tablo 2. Kayseri ilinde bulunan Avşar obaları ve buldukları konumların Bilgisi	41

GİRİŞ

Avşarlar, yüzyıllardan beri çok geniş bir çevreye yayılan, Anadolu'nun Türkleşmesi ve birçok devletin kurulmasında ve yıkılmasında etkili bir rol oynayan Oğuzların en kalabalık boyudur. Oğuzhan'ın oğlu olan Yıldız Han'ın dört oğlundan birinin ismi olan Afşar'ın soyundan gelenler bu isimle anılmışlardır. Büyük göçle birlikte Asya ve Anadolu'nun içine girmişler ve Irak, Azerbaycan, İran, Afganistan ve Suriye bölgelerine yayılım göstermişlerdir. Birçok devletlerin kuruluşu ve yakılışlarında rol almış olan Avşarlar Anadolu'da Karamanoğulları Beyliğini kurmuşlardır. Germiyanoğulları'nın da Avşar olduğuna dair öngörüler olmasına nazaran bu durum kesin bir araştırma ile sonuçlanmamıştır.

Araştırmada Avşarlar hakkında genel bir bilgi verdikten sonra Avşarlar'ı Anadolu ve daha küçük bir alanda yayılım gösteren Kayseri'nin Pınarbaşı ve Tomarza ilçelerindeki Avşar oymaklarının kimlik ve aidiyet gibi kavramları sahada elde ettiğimiz veriler ışığında incelemeye çalıştık.

Avşarlar'ın bulunduğu bölgelerde özellikle İç Anadolu Bölgesi 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra gerçekleşen Türkmen göçleri ile beraber Türk yurdunun bir parçası haline gelmiştir. Anadolu'nun her köşesine olduğu gibi Kayseri bölgesine de Malazgirt Savaşı'nı takip eden bir Türk akını olmuştur.

XI. Yüzyıl başlarında başlamış olan Selçuklu fetihleri çok sayıda Oğuz boyunun Anadolu'ya gelmesine neden olmuştur. Bizans İmparatorluğu ile mütemadiyen savaş, çatışma içinde olan Selçuklu Devleti, batıdaki sınırların korunması amacıyla yeni fethedilmiş bu ülkeye gelen birçok Türk boyunu uç denilen bölgelere yerleştirdi. Ulusal kimliklerini koruyan ve merkezi sisteme körü körüne bağlanamayan bu sınır sakinleri Oğuzlar, gelebilecek düşman saldırılarına engel olup karşı akınlar ile de düşman bölgelerine girerlerdi. (Yücel ve Sevim, 1991:17).

Malazgirt Savaşı zaferle sonuçlandığında Anadolu tarihinde Türkler için adeta yeni bir başlangıç oldu. Çünkü bu tarihte, bahsedilen coğrafi kesimde Hazar Denizi'nin doğusunda kalan Türkistan gibi ikinci bir Türk kesiminin oluşmasına sebep oldu. İran, Horasan ve Maveraünnehir'deki Türkmenler adeta Anadolu'ya akın etmişlerdir. Bu durum sonucu Süleyman Şah'ın önderliği çerçevesinde Batı ve Orta Anadolu'da Türkiye Selçuklu Devleti kuruldu. Bu devletin kuruluşu dünya tarihinde yeni bir dönem başladığının habercisi niteliğindedir. Bizans gibi dev bir medeniyetin tarihten çekilmesi ile Anadolu coğrafyasının eşi benzeri olmayan bölgesine yeni bir millet yerleşiyordu.

Avşarlarda sözü edilen göç ile birlikte Anadolu coğrafyasında gelip göçebe yaşam biçimini bırakıp yerleşik hayata kendilerini adapte etmeye çalışmışlardır. Gerek Selçuklu Devleti'nde gerek Osmanlı İmparatorluğu'nda gerekse günümüz Türkiye Cumhuriyeti'nde nüfus ve toplumsal olaylar ile kendilerine yer edinmişlerdir. Avşarlar bu tarihsel süreçte kendi kültürleri çerçevesinde hayatlarına devam etmişler ve günümüze kadar Anadolu coğrafyasında birçok yerde ikamet etmişler ve etmeye devam etmektedirler.

Araştırmamızın temelini oluşturan kimlik kavramını ise Sokrates'in "kendini tanı" sözüne kadar genişletilebilecek bir kuramsal çerçeve içerisinde incelenmesi mümkündür. Kabaca kimlik kavramını bireyin veya grupların kendilerini ayırt eden temel özelliklerini konumlandığı ve bunu yaparken ötekiler ile arasında ki farkları öne sürerek temellendirdiği bir kavramdır. Kimlik için bu farklar arasında ki ilişkinin bir ürünüdür demek yanıltıcı olmayacaktır. Kimliklerin oluşabilmesi için kendilerinden başka bireyler veya gruplarla ilişki içinde olmaları onların "ben" ve "biz" kavramlarının gelişmesinde de etkili role sahip olmalarını sağlayacaktır. Bahsi geçen ayrımların belirlenebilir olması beni ve ötekini tanımlarken ön koşuldur diyebiliriz. Tarihsel birliktelikler üzerinden üretilen kültür değerlerinin kendini koruyor olması ve devamlılığını sağlaması ortak bir bilinci beraberinde getirecektir. Söz konusu ortak bilinç bireylerde aidiyet kavramını geliştirecek ve ortak temel düşüncesini sağlamlaştıracaktır. Ortak eylem, etnik köken, coğrafya ve ortak tarih gibi bir çok etken kimliğin gelişmesi konusunda önem taşımaktadır. Kimliklerin gelişimi bireyin kim olduğu sorusundan başlayıp benden bize ve bizden ötekine doğru evrilmektedir. Öteki kavramının netlik kazanması ile bireyler kendilerini daha

net tanımlarlar. Biraradallığın getirisi olan biz kavramı öteki ile daha fazla netlik kazanır ve sınırları belirleyici hale getirir. Belirlenen sınırların doğal bir sonucu olarak sınır içinde kalan bireyler ve kültüre karşı aidiyet hissiyatı gelişir. Bu bağlamda aidiyet kavramı için ise konumuzla bağlantılı olarak insan veya insanların bir arada olması ve kendilerini ötekiden ayrı kılan bütün farkları rahatlıkla dışa vurmasını sağlayan bir yapıdır diyebiliriz. Zaten toplumun en temelinde yer alan birey tek başınadır. Birey mutlaka başka bireyler ile iletişime geçecek ve bir kimlik sahibi olacaktır. Bu sahip oluşun temelinde ise insanın sosyal bir canlı olma eğilimi rahatlıkla gözlemlenmektedir. Gruba veya sosyal bir topluluğa dahil olan bireyin benliği artık ortadan kalkacak ve gruptaki diğer üyelerin benliklerini de kapsayacak şekilde genişleyecektir. Bu genişlemenin sonucu olarak biz kavramı ortaya çıkacaktır. Biz kavramı bir gruba veya topluluğa ait olduğunu gösteren en temel verilerden olacaktır diyebiliriz. Bu bilgilerden hareketle toplumu oluşturan aidiyet hissi doğal olarak hem şahsi hem de belirli bir sosyal grubu işaret edebilecek şekilde kolektif bir kimliğin doğuşuna neden olacaktır. Bu da sonuç olarak hem kimliği hem de öteki kavramını gözlemlenebilir bir şekilde incelenmesini mümkün kılacaktır.

Bahse konu olan kültürel yapı kendi bağlamında çeşitli semboller ve gelenekler ile nesiller boyu aktarım ile devam etmiştir. Avşar boylarına bağlı olan bireylerin diğer grup ve yapılar ile ilişkisi sürekli devam etmiştir ve kendilerine has toplumsal rollerini, bireylerin karakter gelişiminde “Avşar olmak” kavramının etkisini ve bu bağlamda diğer bireyler ve gruplarla olan ilişkisini, gruba bağlılık ve aidiyet kavramlarını detaylı olarak inceleyeceğiz. İncelememiz esnasında da sembollere, sözlü ve yazılı aktarımlarla birlikte sahada elde ettiğimiz bulguları temel alarak bireyin karakter gelişiminde kültürel aktarımın, bağlı olduğu soy, grup ve klanın etkisi göreceğiz.

1.1. Araştırma Problemi

Ülkemizde özellikle İç Anadolu Bölgesi’nde hayatlarına devam eden Avşarlar’ın, kimlik olgusunu ve kolektif bilincini Etno-Sembolcü bir yaklaşımla değerlendirmek ve Avşar olmanın kimlik üzerindeki etkileri araştırmamızın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Konusu

Çalışmamızın konusu Etno-Sembolcü yaklaşım nazarında Avşarlar'ın kimlik algısını, aidiyet ve bağlılık kavramları özelinde değerlendirmektir. Avşarlar'ın kendisini nasıl tanımladığını, etnik kökenleri ve tarihleri ile birlikte kültürel temellerinin yanı sıra ötekiyle olan farklarını nasıl belirlediklerini kültürel farkları ile beraber öğrenmek araştırmamızın temel konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmamız kimlik kavramı üzerine olunca, çeşitli kuramlardan faydalanmak mümkün olacaktır. Ancak biz çalışmamızda etnik kökene ve kültüre ağırlık verdiğimiz için Etno-Sembolist yaklaşımdan ve kolektif bellek kavramlarından faydalanmak uygun görülmüştür. Milletlerin, milliyetçilikten önce var olduğu görüşünü savunan Armstrong'a göre milletler ebedi bir yapıya sahip değildir. Milletlerin icat edilme süreci olduğunu öne sürer. Bu icat süreci etnik bilinci doğurur ki bu etnik bilincin oluşması kendi içerisinde uzun bir süreci barındırır. İcat edilme süresi boyunca gruplar kendilerini tanımlayacaklardır, bu tanımlama esnasında kendileri ve kendilerinin ötekilerden farklarını dile getirerek tanımlamaktadırlar.

1.3. Araştırmanın Amacı

Gün geçtikçe globalleşen ve gelişen dünyamızda sınırların ortadan kalkması, insanların kendisini ve ötekini tanımlaması ihtiyacını daha da arttırmıştır. İnsanoğlu var olduğu günden beri kendini tanımlamak için çeşitli özelliklerinden söz etmiş ve ortak özellikleri savunan kişilerle bir araya gelerek bir kolektif kimlik ortaya çıkarmıştır. Kolektif kimliğin oluşması ile birlikte öteki kavramı ve aidiyet gibi kavramlarda literatürde kendine yer edinmiştir.

Geçmişte üzerinde yaşadığımız coğrafyada çok farklı milletlerce devletler kurulmuş ve bu durum çok kültürlü bir toplum yapısının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Gerek göçler, savaşlar, farklı iskan politikaları gerekse devletlerin el değişimi bu yapının gelişmesinde büyük bir rol oynamıştır. Göç sonucu Anadolu coğrafyasında kendisine yer edinen Avşar boyları ya kendi devletini kurmaya çalışmış ya da farklı devletlerin tebaaları olarak yaşantılarına devam etmişlerdir. Uzun yıllar boyunca kültürel, inançsal, grup normları vs. gibi unsurlarla gerek kendilerini gerekse kendinden olmayan ötekileri tanımlamak adına bir kimlik geliştirmişlerdir. Bizler araştırmamızda, ülkemizde özellikle İç Anadolu Bölgesinde hayatlarına devam eden

Avşarlar'ın, kimlik olgusunu ve kimliği oluşturan üç temel kavramı (tarih, kültür ve sosyal çevre) derinlemesine araştırarak kolektif kimliğin oluşumunu Etno-Sembolist bir yaklaşımla incelenmesini amaçladık. Ayrıca Kayseri'de yaşayan Avşarların kimlik algılarını ve aidiyetlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Sosyolojik anlamda aldığımız eğitim ve araştırmalarımız neticesinde çalışmamızın temel başlıkları olan kavramların pek çok millet veya grup özelinde incelendiğini gördük. Ancak Anadolu coğrafyasında ve dünyanın pek çok yerinde hayatlarına devam eden, yaygın bir kültürel birikimi olan Avşar Türkmenleri hakkında detaylı incelemeleri genellikle edebiyat ve tarihsel anlamda olmuştur. Sosyolojik anlamda kimlik kavramı dahilinde bir araştırma bulunmamıştır. Avşar kültür ve tarihinin tanıtımı, Avşarların kimlik kavramına, öteki kavramına bakış açıları ile beraber değişken olan öteki'nin incelenmesi, Avşarların kendilerini ve ötekini nasıl tanımladıkları ile beraber sosyal yaşantılarında kendi bağlarının incelenmesi ve bu bağlamda araştırmaların yapılması, gerek kültürel anlamda gerek sosyolojik bağlamda önem arz etmektedir.

1.5. Gerekçe

Dünyanın farklı yerlerinde hayatlarına devam eden Avşarlar'ın köklü Türk tarihindeki yerlerinden ve Türk kültürüne yaptıkları katkılardan esinlenerek milliyetçilik çözümlemesi ve etnik geçmiş araştırmalarında kendisine yer edinmesi ve ayrıca konunun sosyolojik anlamda aydınlatılması çalışmamızın gerekçelerini oluşturmaktadır.

1.6. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Araştırmamız kimlik, aidiyet grup ve cemaat gibi farklı kavramları bünyesinde buldurmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın etnik kimliğin bireysel kimlik üzerindeki etkisini incelerken kullanacağımız kavramlar birbiri ile bağlantılı olacaktır. Avşarların tarihsel süreçleri, sosyo kültürel yapıları gibi unsurları incelenecektir. Kimlik kavramının oluşumu tarihsel bir bağlamda meydana geldiğinden dolayı çalışmamızda Avşarların kendilerini ve ötekileri ne şekilde tanımladıklarını hakkında bilgi sahibi olmayı amaçladık. Bunun yanı sıra kimlik olgusunun bireylerin gündelik yaşantılarında ki etkileri ve aidiyet hissinin ne şekilde oluştuğunu da inceleyerek bu

bağlamda sahada elde ettiğimiz veriler ışığında bir sonuca ulaşmayı hedefledik. Avşar kimliğini incelerken kültürel, tarihsel ve kolektif bellek konularına yoğunlaşacağımız için çalışmamızın kuramsal çerçevesi Etno-Sembolcü yaklaşım olarak belirlemek faydalı olacaktır.

1.7. Yöntem

Araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden olan kültür analizi kullanılmıştır. Kuramsal çerçeve oluşturulduktan sonra, kültüre ilişkin dokümanlar incelenerek ardı sıra sahaya çıkılarak yarıyapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında etiğe uygun şekilde davranılmış ve kişilerden izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Daha sonra ses kayıtları incelenerek veri analizi yapılmıştır. Süreç boyunca kültür analizi, doğrudan alıntı ve elde edilen verilerin yorumu kullanılmıştır. Bunun sonucunda okumalardan edinilen bilgiler ışığında kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve sahada elde edilen bilgilerle harmanlanmış ve teze yerleştirilmiştir.

1.8. Araştırma Soruları

1. Kimlik ve öteki kavramının oluşmasında etnik kökenin etkisi var mıdır?
2. Öteki kavramının algılanmasında yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi değişkenlerin etkisi var mıdır?
3. Öteki kavramının algılanmasına dair değişkenler aidiyet tanımı üzerinde etkili midir?
4. Avşar Türkmenlerinin, Anadolu coğrafyasının şekillenmesinde etkili bir role sahip midir?

I.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kimlik Kavramı nedir?

Günümüzde kimlik kavramı, kültür, siyaset ve sosyal bilimler dünyasında en çok yazılıp tartışılan, düşünülen ve halen bu konuda araştırmaların yapılmaya devam edilen sosyal bilimler kavramlarından biridir. Kimlik bugün başta sosyoloji, felsefe, psikolojinin alt dallarından biri olan sosyal psikoloji, siyasal bilimler, edebiyat ve antropoloji gibi farklı bilim dallarını kendi ilişkisinde tanımlayan, üzerinde çalışılan temel bir kavram olarak sosyal bilimler literatüründe hatırı sayılır bir yer edinmiştir. Farklı bilim dallarının kendi bakış açılarıyla kimlik olgusuna yaklaşımları, bu konuda literatürün hızlı bir şekilde gelişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Lakin bu kavramın çok boyutlu alanlarda incelenmesi kimlik alanında yapılan yeni çalışmaları da güçleştirebilmektedir. Bu sebeple, yapılan araştırmalarda veya analizlerde kimlik probleminin hangi bağlamda veya hangi boyutta inceleneceğine karar vermek ve bu kapsamda bir sınırlandırma yapmak çalışmaların güvenilirlik ve geçerlilikleri bakımından önem arz etmektedir.

Kimlik, sosyal bilimler alanında kendine yer edinmiş, üzerine farklı branşlarda araştırmalar yapılmış ve sosyal bilimler adına ciddi öneme sahip kavramlardan biridir. Kimlik kavramı farklı alt dallar altında araştırılmasından kaynaklı olarak toplumsal, fiziksel ve bilişsel anlamda öğeleri içerisinde barındırmaktadır. Sosyolojik açıdan kimlik algısı “toplumsal konum” ile incelenmektedir. Bundandır ki kimlik yer aldığı gruplar özelinde nitelendirilir. Kimlik kavramının sosyal bilimler içinde kendine önemli bir yer edinmesinde etkili olan temel unsur, kavrama yönelik entelektüel ilginin artmasıdır. 1960’lardan itibaren farklı disiplinlerin incelenme konusu halini alan kimlik, gün geçtikçe yaygınlaşan ve dünya genelindeki toplumsal hareketlerin de artması ile yoğunlaşan bir kavram halini almıştır. Kimlik üzerine toplanan ilgi ve araştırmaların artması ile beraber 1980 ve 1990’lı yıllarda kavram

araştırmacılar tarafından daha da merak edilmiştir. Bu merak ise kavram hakkında yapılan araştırmaların artması ile sonuçlanmıştır. Ayrıca bu zaman dilimi içerisinde Batı'da gerçekleşen siyasi, toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimler bu alana olan ilginin artmasına neden olmuştur. Kimlik kavramı üzerinde tekil bir kavrayış yoktur, bu sebeple kimlik olgusuna artan ilgiden kaynaklı olarak bazı Batı toplumları bu olgu ile alakalı farklı talepler getirmişlerdir. Gelen taleplerin kimlik kavramının siyasi ve toplumsal alanda yarattığı etkini ve bu kavramla ilişkili olarak farklı tanım ve nitelermelerin de yeni bir boyut kazandırdığı görülmektedir. Özetlemeye çalıştığımız siyasal ve sosyal duruma has bu kimlik kavramına yönelik sosyal psikolojik anlayışın yerini, sosyoloji teması yüksek bir anlayış almıştır. Bu durumun ardında yatan temel düşünce de kimliğin toplumsallığına yapılan atıfla mana kazanır.

Bir bireyin veya toplumun içinde bulunduğu yaşam standartları ve tarihi, bireyin kimliğinin oluşmasında ve anlamlandırmasında etkin rol oynar.

“Tarihi ve toplumsallığı olmadan bir insanı, bireyi ve topluluğu düşünmek mümkün değildir. Bireyin toplumsallaşması, bir toplum içine doğması ve tarihin her safhasında farklı bir yapıyı veya durumu üretebilme kapasitesi nedeniyle ancak bir kimlik ve bununla ilintili olarak kimlik şekillenmesi veya oluşumu söz konusu olabilmektedir.”¹

Bireyler olarak kendimizi var olan kimliklerimiz ile tanımlarız. Kimliklerimiz bizi birbirimizden ayırt etmemize yarayan ve ortak tanınma temelinde biraradalığımızın tesisinde önemli rol oynayan bir kavramdır. Kimlik kavramı literatürde iki temel başlığa ayrılarak yer edinmektedir. Bunlardan birincisi “kişisel kimlik” ikincisi ise “sosyal kimlik” olarak adlandırılmaktadır.

- **Kişisel Kimlik:** Bireyin benliğini, çevresindeki diğer bireylerden ayıran zihinsel, bedensel ve psikolojik bütün özelliklerini algılaması, anlamlandırması ve tanımlaması ile ilişkilidir. Akın ise konu hakkında “Kişinin kendini tanımlamasının ve toplumsal konumunun ifadesidir.”² Demiştir.

- **Sosyal Kimlik:** Bireyin içinde bulunduğu, yaşantısını devam ettirdiği toplumsal grupların zihniyetleri ve düşünce sistemleri ile birleşmesi ve bir bütün olması ile oluşur. İnsanın sosyal bir varlık olması sebebiyle yaşadığı her an

¹Yanık, C. “Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi”. Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi (2013): 225-237

²Akın. Mahmut H., *Toplumsallaşma Sözlüğü*. Ağustos, 2011. Çizgi Kitabevi sy. 94

sosyalliğinin geçtikçe artmasının doğal bir sonucu olarak farklı gruplara, farklı sosyal sermayelere sahip olması gayet doğaldır. Bu toplumsallaşma sürecinin tamamı kişinin sosyal kimlik edinme sürecinin parçalarıdır. Sürekli olarak sosyalleşen ve sosyal sermaye birikimi yapan birey farklı farklı gruplara aidiyet besleyebilir. Bireylerin birden çok kimliğe sahip olmasında bu aidiyetlerin bir getirisiidir. Bu kimlikler gerek etnik gerekse ideolojik olmak üzere çok farklı varyasyonlarda olabilir.

Kimliğin toplumsal boyutunun gelişmesinde etkili role sahip olan ve bireyin aidiyet duyduğu gruplar ile arasındaki ilişkiyi belirleyen sosyal kimlik için iki temel kuramdan bahsedebiliriz. Bunlardan ilki bireyin iki kimliği arasındaki farklardan bahseden Turner'in "Benlik kategorizasyonu" kuramıdır. Turner'a göre "kişisel kimlik, özerkliğin ve bağımsızlığın öne çıkarılması; toplumsal kimlik ise kişisel kimliğin yok olmasıdır"³.

Bahsettiğimiz ikinci kuramımız ise Tajfel'e ait olan "Toplumsal kimlik" kuramıdır. Tajfel'in düşüncesine göre kişisel kimlik bireylerin grup veya gruplar içerisindeki normlar dahilinde kendisini tekil ve özgül olarak algılayabilmesidir. Toplumsal kimliği açıklarken bireyin içinde bulunup bir üyesi olduğu gruplarla veya gruba dahil olan üyelerin kendi içlerindeki benzerliği ile açıklanmaktadır."⁴ Bu benzerlikler aynı zamanda öteki ile olan farkları da içerisinde barındırmaktadır. Ötekine yöneltilen hemen hemen her soru, bireyi ve ötekini ayırıştırır ve ek olarak bireyi ötekenden daha özdeş bir hale getiren temel yapıdır. Zaten temelde bahsedilen ayrışmalar, kimlik kavramının çıkış noktası olmuştur. Daha sade bir dille açıklayacak olursak eğer ayrışma özdeş olmamayı ve farklılıkları göstermektedir. Foucault'a göre "Kimlik ve öznellik derin ve doğal bileşkenler olmaktan ziyade politik ve toplumsal etkenler tarafından belirlenir."⁵ Burada kasıt edilen toplumların bireyin kimlik oluşumunda derinden etkisidir. Birey kimlik kavramını oluştururken doğal olarak doğduğu ve içinde bulunduğu çevreden etkilenecektir. Burada en net ifade ile kimlik için toplumların bireylere yüklediği kavramlar kümesidir demek yanlış olmaz.

³ Zillioğlu, M, 2008, "Kimliğin Kavramsal Serüveni", Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor musun? / Toplumsal Yaşamda Kimlik İzdüşümleri, Ed.: Hülya Uğur Tanrıöver, Hil Yayın, İstanbul, sy. 13-40.

⁴ Demirtaş, H.A. 2003 "Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar" İletişim Araştırmaları

⁵ Foucault, M. 2015 "İktidarın Gözü" (Işık Ergüden çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Kimlik konusunda genel bir neticeye varacak olursak eğer bireyler sosyal hayatları boyunca farklı farklı cemaatler veya sosyal gruplara girmiş ve kendini geliştirmiştir, birey yeni roller edinmiştir. Bu rollerin doğal bir neticesi olarak bireyin kimliği gelişmiş ve çok yönlü bireylerin var olmasına katkıda bulunmuştur. Yani süreklilik arz eden ve kimliğin gelişimini etkileyen birden çok toplumsal rolün olduğu bir süreçten bahsetmek mümkündür. Bireylerin doğumdan ölüme kadar geliştirdikleri bu sosyal kimlikleri kişinin gerek sosyal gerekse içsel gelişiminde önem taşımaktadır. Yine aidiyet kavramının kişinin gerek sosyal gerekse iç yaşantısında onu yönlendirmesinden ve bireyin dahil olduğu sosyal grupların kişinin kimlik oluşumuna önemli katkısı olacağını söylemek mümkündür. Kimliğin belirlenmesinde kişinin tercihleri ve çevresinin kişiye yüklediği sorumlulukların tamamı etkili olmaktadır.

1.2. Aidiyet nedir?

Aidiyetin en kısa tanımına bakacak olursak eğer ait olma, bağlı veya bağımlı olma şeklinde tanımlayabiliriz. Ancak sosyolojik literatürde bir aidiyet mevzu bahis olacak ise orada birey veya bireylerin bir gruba, bir oluşuma veya topluma olan aidiyetinden bahsetmemiz olasıdır. Sözlüklerde ki karşılığını incelediğimiz zaman aidiyet kavramı; mensup olma, ait olma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bireyin bir başka insanla, yapıyla, nesne ve etnik gruplar veya topluluklarla olan ilişkisi sonucu anlaşılan bir kavram diyebiliriz.

Aidiyet, insanların yaşamları boyunca deneyimleyeceği ve tek başına yaşayamayacağı bir tecrübe bütünü olmasından dolayı toplumsaldır. Kısaca özetleyecek olursak eğer bireylerin bir gruba veya bir topluluğa ait olma arzusu ve ihtiyacı insan olmanın doğasından gelen bir durumdur.

Aidiyetin temel kaynağı toplumlar içerisinde bulunan grupsal ilişkilerle bezelidir. Bireylerin sosyal yaşantısındaki seçimleri neticesinde belirli şeylere aidiyet hissederler. Bu, insanın gerek sosyolojik gerekse psikolojik olarak kendine bir yer, bir konum ve duruş edinmesinde yarar sağlayıp kişinin benlik oluşumunu ve otomatik olarak benliğini etkileyecektir. Bireyler toplum içerisinde yalnızdır. Bu yalnızlıktan kurtulmak adına kendi gibi olan başka bireylerle bir arada bulunmak isterler. Bu birlikteliğin oluşturduğu kimlik neticesinde ise bireyler yeni oluşuma

karşı derinden bir aidiyet beslemeye başlarlar. Burada ben kelimesi artık bize dönüşmüş ve grubun diğer üyelerini de kapsamı altına almıştır. Aidiyet kavramı, her ne kadar kişinin seçimlerine bağlı olsa da insanın sadakat ilişkisi ile birlikte gruba bağlılığını deneyimlediği yerdir. Buna ek olarak grup normları neticesinde toplumsal gruplar, bireylerin hareketlerini ve davranışlarını etkilemekte ve davranışsal olarak çeşitli yaptırımlar getiren bir yapıdadır.

Birey çeşitli sorumluluklarla yüklenerek dahil olduğu grup içerisindeki ve/veya grup dışındaki davranışlar bütününe kısaca kendi sosyal yaşantısını, bu sorumluluk ve normlara göre gerçekleştirmektedir. Sorumluluklarını kendine ve aidiyet hissettiği gruba karşı üstlenen birey grup normları neticesinde sosyal yaşantısını belli bir düzene sokar. Bunun yanı sıra aidiyet hissi kültürel ve sosyal etkileşimlerin de doğal bir ürünüdür. Daha evvelde bahsi geçen normlar ve amaçlar bireyin karakter oluşumu ve kimlik oluşumunda büyük rol üstlenmektedir. Grup aidiyeti bireylerin, dahil olduğu grupların birer temsilcisi olduğu düşüncesini ve bubağlamda bilinci beraberinde getirmektedir. Biz olma kaygısı kişilerin beraber harekete geçme ve birlikte olma arzusunu tetikleyen doğal bir sonuçtur. Dünya edebiyatında kendine yer edinmiş olan ünlü edebiyatçı A.Dumas'ın *Üç Silahşörler* adlı eserinde görüldüğü üzere "Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için."⁶ cümlesinde ki temel algı kişilerin bir arada bulunarak daha güçlü olacağını ve gücünde doğal bir getirisi olarak güvenlik ve yaşam konforunu sağlama yetisi bireyleri bir araya getirme ve birlikte bulunma eğilimine itmiştir. Ayrıca yazılı ve sözlü edebiyatımız ve kültürümüzde de yer alan atasözleri ve deyimler insanların birlikteliği ve birlikten doğacak olan neticeleri devamlı olarak dile getirip bizlere hatırlatmaktadır. Gordon Marshall grup tanımı yaparken "Resmi ya da gayri resmi üyelik ölçütleriyle tanımlanan, görece istikrarlı birlik olma duygusunu paylaşan çok sayıdaki kişilerin oluşturduğu bir küme."⁷ şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca bireylerin gündelik hayattaki aidiyet olgusuna çok basit bir örnek vermek gerekirse şayet ilk defa karşılaşılan iki insanın birbirini tanımak adına sordukları sorular dikkate alınabilir. Bireylerin önce karşılarındaki kişiyi öznel olarak tanımaya çalışması ve hemen akabinde muhatabına nereli veya kimlerden

⁶Dumas,A., 2016 "*Üç Silahşörler*" Bilgi Yayınevi

⁷Marshall. G., *Sosyoloji Sözlüğü* çev. Osman Akinhay, Derya Kömürçü. Ankara,1999. Bilim ve Sanat Yayınları sy.285

olduğuna yönelik sorular sorması diğer kişinin nelere ait olduğunu anlamak amacıyla sorulduğunu göreceğiz. Bu soruların ben ve ötekini anlamak, karşı tarafı tanıyıp tanımlamak üzere sorulduğu su götürmez bir gerçeklik barındırır. Kendinden olanı hemen içine alma düşüncesi bireylerin birbirleri ile kurduğu ve kuracağı ilişkileri doğrudan etkiler.

Aidiyetin oluşabilmesi için, toplumlar bireye çeşitli fırsatları sunmalıdır. Bu fırsatlar sonucunda bireyin dahil olduğu topluluğa karşı bir sadakat duygusu gerçekleşir. Bu sadakat kavramı birey ve toplum arasındaki ilişkinin pekişmesinde büyük lude önem taşımaktadır. Sosyal bir canlı olan insanların çeşitli sebeplerden kaynaklı olarak toplumsal gruplara bağlanma isteğinin temeline inersek eğer başka başka bireylerle kurulan her ilişkinin kişiye farklı anlamlarda doyum hissini verdiğini gözlemlenebilir. Daha önce de bahsettiğimiz üzere karşımıza bireylerin gruba ya da cemaatlere katılma isteğinde temel güdü olarak güvenlik, yalnız kalmama, ait olma ve konfor arzusu bu sonucu doğurmaktadır. Ayrıca bireyin, diğer grup üyelerinden destek olarak ve aynı şeklide onlara destek sağlayarak sosyal yaşantısına kolaylık ve yarar sağlayacaktır. Yapılan araştırmalar neticesinde tarihsel süreçlerde aidiyetin ilkel toplumlara kadar uzandığı görülmektedir. İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren değerlendirdiğimizde o dönemler için yırtıcı hayvanlardan ve diğer kabilelerden vb. korunmanın ve konforu sağlamanın haricinde güvenlik kaygısı, beslenme ve barınma gibi insan hayatının temel ihtiyaçlarına da kolaylık sağladığı gibi çıkarımlar yapıldı. Ayrıca ilkel dönem topluluklarında gruba ait olma hayatta kalmanın temel şartlarından birisi halini almıştır. Mağara duvarlarına yapılan çizimlerde dahi goruलेceği üzere av merasimlerinde insanlar bir arada olup, tabiri caizse kendi köy veya soyları için avlanmaktadırlar. Bu basit örnek dahi bize bireylerin birlikten güç doğacağını anlayıp bu doğrultuda hareket etmelerinin bir sonucu olarak içinde buldukları sosyal yapıya bir aidiyet beslediklerini ve birbirlerine mecbur olduklarını gösteren güçlü bir argümandır. Yine goruलेceği üzere bireylerin dayanışma içerisinde olmaları da aidiyetin bir getirisidir. unku bireyler için ortak çıkar söz konusudur. Toplum ve aidiyet konusunda ise Akın şunları dile getirmektedir “...bir topluluğun devamlılığı, o topluma güçlü aidiyet hisseden insanların yetişmesi ve toplumlarına ait değerleri, normları ve inançları yaşamalarına

bağlıdır.”⁸ Buradan yola çıkarak günümüz toplumlarında doğan her birey otomatik olarak bir gruba ait doğar. Bunun bilincini ilerleyen yaşlarda aile üyeleri ve çevresi tarafından verilen eğitim ve öğretilerle kavrar. Yine sosyal bilimler alanında yapılan çeşitli araştırmalarında gözler önüne serdiği bir gerçek olan bireylerin ait hissetme ve aidiyet arzusu doğal bir ihtiyaçtır ve bireylerin gerek karakter gelişimi gerekse sosyal gelişimleri üzerinde önem taşımaktadır. Bir nihayete varacak olursak eğer yukarıda da bahsettiğimiz üzere bireyin yaşamsal fonksiyonlarının devamlılığı ve sosyal bir canlı olması neticesinde gelişen duygu ve düşünce yapısı konusunda aidiyet kavramının önemini ve insan hayatındaki rolünü tartışmaya gerek yoktur. Bunların yanı sıra bireyler, çeşitli ihtiyaçlarını aidiyetini sağladığı grup üzerinden gerçekleştirmektedir. Bunu gerçekleştirirken güdülenerek bunu yapmaktadır. Bu hususta:

Aidiyet konusuna ilişkin yapılan kapsamlı ve temel çalışmalardan biri, Baumeister ve Leary'nin 1995 yılında yayınlanan “TheNeedtoBelong: DesireforInterpersonalAttachmentsas a Fundamental Human Motivation” adlı makalesidir. Makalede ait olma ihtiyacının temel bir insan güdüsü olduğu vurgulanmaktadır. Baumeisterve Leary (1995:498-499), temel güdülerin özelliklerinden yola çıkarak, aidiyetin kişiler arası ilişkilerin kurulmasında, sürdürülmesinde ve geliştirilmesinde etkin olan evrensel bir istek olduğunu öne sürmüşlerdir. Buna göre, aidiyet ihtiyacı evrensel, temel, güçlü ve oldukça yaygın bir insan güdüsüdür ve yüksek derecede psikolojik doygunluk sağlamaktadır.⁹

Aidiyet hususunda psikoloji alanında çalışan araştırmacıların üzerinde durduğu bir diğer husus ise aidiyet hissedilen grupların, bireylerin çevresi ile olan sevmeye, sevilme, önemsenme, değer verme gibi ihtiyaçların giderildiği yerler olduğunu görmüşlerdir. Bu ihtiyaçların ve duyguların giderilmesinin bir sonucu olarak bireylerin memnuniyet düzeyinde ki doğal bir artışı beraberinde getirmektedir. Memnuniyet oranının artışı ise direkt olarak aidiyet duygusunun artışı sağlamaktadır. Bireyin aile üyelerine karşı duyduğu sadakat ile olan bağlılık belli başlı duyguların ve sorumlulukların tatminini sağlarken arkadaş grupları, siyasal ve sosyal örgütlenmeler, romantik duyguları temel alan ikili insan ilişkileri ve ideolojik gruplar gibi

⁸Akın. Mahmut H., *Toplumsallaşma Sözlüğü*.Ağustos,2011. Çizgi Kitabevi sy. 20

⁹Alptekin, D., *Toplumsal Aidiyet Ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*.(2011) Selçuk Üniversitesi, Yayımlanmış doktora tezi, Konya

oluşumlara katılım ise farklı duyguları beraberinde getirip ihtiyaç duyulan doyum ve hazzı arttırmakta ve bireylerin belirli bir tatmin seviyesine ulaşmalarını sağlamaktadır. Burada en önemli noktamız ise bireyin sosyal ilişkilerinde de aidiyet olgusunun, süreç olarak düzenli olması ve uzun zaman alması ile beraber yaşamsal bir öneme sahip olduğu gerçeğidir. Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar neticesinde, görüyoruz ki tutarlı bir aidiyet duygusunun bireyin kimliğinin oluşmasında, öz benlik saygısında ve başarıları ile doğrudan bir ilişki içinde olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kimlik kavramının sağlam temeller üzerine oturmasını sağlayan ötekikavramı da bireylerde aidiyetin gelişmesinde etkili rol sahibidir.

1.2.1. Grup Aidiyeti:

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere aidiyet bireylerin doğal bir ihtiyacı olarak karşımıza çıkar. Bu bilginin neticesinde bireyleri bir gruba dahil olmaya yönlendiren ait olma duygusunun yoğunluğu ve ortak paydalarda hedeflenen bir amaç ve birlik olmanın bireylere katmış olduğu gereksinimleri karşılama gibi çeşitli işlevlerin bütünü bünyesinde barındırmaktadır. Bu tip işlevlere sahip olan aidiyet kavramının göstergelerini bireylerin sosyal davranışları üzerinde gözlemek pek tabii mümkün olacaktır.

Davranışsal boyutta incelendiği takdirde bireyin veya bireylerin, grup içinde ve grup dışındaki davranışlarının arasında farklılıkların olması pek doğal karşılanmaktadır. Bu hususta Kağıtçıbaşı şunları dile getirir “Bireyin grup içinde, yalnız olduğu zamankinden farklı davranması; grubun birey üzerindeki etkisine yönelik yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı önemli bir bulgudur”¹⁰. Çünkü bireyler birden fazla sosyal gruba/gruplara ait olabilir ve tıpkı sosyal yaşantısındaki rollerinde olduğu gibi çeşitli karmaşalar yaşayabilir. Örnek verecek olursak eğer bireyin dahil olduğu grup içerisinde ki yönetici rolü ile evdeki baba rolü birbiri içine girip karmaşalara neden olabilir. Bu açıdan değerlendirecek olursak şayet bireylerin sosyal hayatlarında ya da üyesi olduğu gruplar içerisinde benliğine etki eden rolleri taşıması ve bunun bir sonucu olarak kendi davranışlarında farklılıklar olması pek doğaldır. Ayrıca bireyler üyesi oldukları grubun/grupların ona yüklediği sorumluluk ve davranışsal normlara

¹⁰ Kağıtçıbaşı, Ç. 2006, Yeni İnsan ve İnsanlar / Sosyal Psikolojiye Giriş, 10. Basım, Ankara: Evrim Yayınevi sy. 262

uyum sağlamak zorundadır. Aksi halde birey ait olduğu gruptan veya gruplardan uzaklaştırılacak, öteki konumuna düşecek veya çeşitli yaptırımlarla karşılaşacaktır. Bu durum bireyin kişisel, sosyal yaşantısını olumsuz yönde etkileyecektir. Bu olumsuzlukların engellenebilmesi adına birey grup normlarına uyum göstermek durumunda kalacaktır. Bu uyum sağlama çabası bireyin hal ve tavırlarında zorunluluktan kaynaklı bir değişim olmasına sebebiyet verecektir. Bireyler ait oldukları ya da olacakları grupları seçerek grubun doğrularına, davranış biçimlerine ve normlarına sahip olacaktır. Grupsal uyumu sağlayan bireyin veya bireylerin grup tarafından onaylanmasının nihayetinde grup özelinde “doğru” olarak değerlendirilen inanç, tutum, norm gibi hususlar vardır. Birey aidiyetine dahil olduğu grubun doğruları neticesinde bir hayat sürmeye devam edecektir. Bahsi geçen bu doğrular gruplar arasında değişkenlik gösterebilir. Bireyler grup çeşitliliği ile birlikte toplumsal rollerini, kişisel gereksinimlerini ve beklentilerini, sorumluluklarını ve ayrıca hayat felsefeleri dahil olmak üzere geliştirip değiştirmekte yahut grupsal normlar doğrultusunda da yönlendirebilmektedirler.

Bahsi geçen bağlamda grupların bireyler ve çevre üzerinde ki etkisi incelemek faydalı olacaktır. Tutumlar ve davranışlar denkleminde, grupların bireyler üzerinde ki etkisi aşikârdır. Bireylerin ait olduğu gruplardan destek alması ancak yukarıda da bahsettiğimiz uyumun sağlam bir zemin üzerine kurulması ile geçerlilik kazanıp kendine yer edinecektir. Grup normlarının varlığı grubun ve grup üyelerinin gerek grubun iç dinamiklerinde gerekse dış dünya ile olan sosyal ilişkisini ve etkileşimini düzenlemekle mükellefidir. Grupların içerisinde buldukları toplumile sistematik bir şekilde varlığını sağlayabilmesi ve koruması gruba ait olan üyelerin gerek toplumsal normlar gerekse grup normları dahilinde hareketler sergilemesi ve çevre ile uyum sağlaması ile oluşur. Grupların temelinde yatan kimlik olgusunun her daim yeniden inşası söz konusu olduğundan dolayı gruplar uyum konusunda afaki sorunlar yaşamayacaktır. Ayrıca grup normları, grup üyeleri üzerinde de etkili bir şekilde kontrol sağlamaktadır. Bu bağlamda diyebiliriz ki grup üyelerinin davranışı, grubun tutumuna göre şekil almaktadır. Grup tutumuna göre şekillenen üyeler ise kendi davranışlarını sergilerken grubun ve diğer üyelerin çıkarları doğrultusunda hareket etmek durumundadır.

Geçerli olan yargılara göre bireylerin davranışlarının ait oldukları grubun tutumuna göre şekillendiği yönündedir. Ancak yapılan araştırmalar bize gösteriyor ki küçükte olsa bu kanının tam tersinin olduğu durumlarda gözlemlenmektedir. Freedman ile birlikte çalışma arkadaşları, toplumda hâkim olan yargının dışında durup bireylerin tutum ve davranışları arasında ki ilişkinin zaman zaman değişkenlik gösterdiğini dile getirmişlerdir. Diğer yandan aynı konuda Kağıtçıbaşı, “Dolayısıyla tutum ile davranış arasında görülebilen tutarsızlık, çok nadir rastlanan bir durum olarak kabul edilmeli veyahut ortamsal etkenlerle açıklanması gereken bir sorun olarak ele alınmalıdır”¹¹ şeklinde belirtmiştir.

Kısaca toplayacak olursak grup içerisinde ki hakim normlar, grup üyelerinin davranışsal, zihinsel ve sosyo kültürel tutumlarına biçim veren büyük bir mekanizmadır. Bu nedenle birey ait olduğu, aidiyet hissettiği grup ile uyum sürecine girmek mecburiyetindedir ve grup, birey davranışları, psikososyal gelişimigibi bir çok konu üzerinde etkin güç olma eğilimi göstermektedir. Ayrıca sosyal hayatta grupların, bireyler üzerinde hakimiyet kuran bu gücü elinde bulundurması bireylerin kontrolünün kolaylaşması anlamında etkin bir güç olarak ve büyük önem taşırlar. Kısaca örnek verirsek inandığı dava uğruna canlı bomba olmasına sevinen bir militan en sağlam temelli örneklerden biri olacaktır. Öyle ki aidiyet konusunda en ufak bir soru işareti barındırmayan birey kendi hayatından dahi kolaylıkla vazgeçecek ve bunu yaparken yukarıda bahsettiğimiz hazzı yaşayacaktır.

1.3. Cemaat Ve Grup Nedir?

Bireyler var oldukları günden bu yana türdeşleri ile birlikte olma, bir arada kalma eğiliminde olmuşlardır. Bunu yaparken temel ihtiyaçlarını karşılamak ve devamlılığını koruma iç güdüsü etkili olmuştur. İnsanların bir arada bulunması kimi zaman doğada ki tehlikelerden korunmak kimi zamansa yapılacak iş için, iş bölümü yaparak hayatı kolaylaştırmak hedefini gözetmiştir. Gelişmekte olan ve günbegün globalleşen dünyamız giderek küçülmüş ve teknolojik gelişmelerin etkisi ile adeta küçük bir mahalle halini almıştır. Küreselleşmenin olumsuz sonuçlarından olan güvensizlik, eşitsizlik gibi sorunlara karşı insanlar çözüm yolları arayışına girmişler

¹¹Kağıtçıbaşı, Ç. 2006, Yeni İnsan ve İnsanlar / Sosyal Psikolojiye Giriş, 10. Basım, Ankara: Evrim Yayınevi sy.149

ve kendilerini korumak adına sürekli olarak ortak çıkarlar peşinde koşmuşlardır. Bu ortak çıkarlar geçmişte vahşi hayvanlara karşı savunma yapmak veya avda kolaylık sağlamak amacıyla yapılırken günümüzde daha ziyade farklı şekillerde kendini göstermektedir. İlkel dönemlerde daha amaca hizmet ve gerçekçi çıkarlar temelli bir biçime sahip olan bu yapı günümüz şartlarında daha duygusal bir hal almıştır demek yanlış olmayacaktır.

İnsanlar sürekli olarak sosyalleşerek gelişen canlılardır, bireyler sosyal hayatta çeşitli grup aktivitelerine dahil olurlar ve cemaatler ile bağlantılar kurup, üyeler ile ilişkiye geçerler. Burada algılamamız gereken temel kaidelerden biriside grup tanımı hakkında olacaktır. Gruplar sosyal bilimlerde “karşılıklı ilişkiler modeliyle birlik olma duygusunu paylaşan ya da kendilerini birbirine bağlı hisseden çok sayıda kişinin oluşturduğu küme”¹² şeklinde tanımlayacak olduğumuz olgudur. Ancak toplumsal grup denildiği takdirde onu yığından ayıran farkların olduğunu bilmemiz elzemdir, bu ayrımı yaparken karşılıklı ilişkiler açısından bahsetmemiz zorunlu olacaktır.

Bauman, cemaatleri konu alıp bahsederken bireylerin hiçbir zaman ulaşamayacakları bir güven ortamının sağlanmasından söz eder. Cemaatleri bir sığınağa benzeten Bauman’a göre cemaatten uzaklaşınca ya da ondan uzak olunca; ona yakın olmak, onunla birlikte olmak isteriz. Çünkü güven ortamının sağlayıcısı olarak orayı görürüz. Bauman bu konu hakkında şunları dile getirir:

“Her şeyden önce, cemaat ‘sıcak’ bir ortamdır, keyifli ve rahat bir yerdir. Şiddetli yağmurda altına sığındığımız bir saçak, dondurucu soğukta içinden çıkmak istemediğimiz şömineli bir oda gibidir. Dışarıda her çeşit tehlike pusuda beklemektedir; dışarı çıktığımızda tetikte olmamız, kiminle konuştuğumuza, bizimle konuşanın kim olduğuna dikkat etmemiz, her an dikkatli olmamız gerekir. Cemaatin içindeyken gevşeriz; güvendedeyizdir, burada karanlık köşelerde beliren tehlikeler yoktur”¹³

Bu tanımda dikkate alarak yola çıkacak olursak bireyin içinde bulunduğu cemaatler bireyin kendisini güvende hissedeceği, kendisini dış dünyadan gelecek herhangi zararlardan korumakta olan, içerisinde bulunduğu süre boyunca ve

¹²Marshall. G., *Sosyoloji Sözlüğü* çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü. Ankara,1999. Bilim ve Sanat Yayınları sy. 285

¹³Bauman, Z. *Cemaatler*, çev. Nurdan Soysal, Say yayınları, 2016

neticesinde mutlu olup duygusal hazza ulaştığı ve bunun bir şekilde karşılığının olduğunun farkında olduğumuz gruplardır diyebiliriz. Bauman'asorulan “İnsanlar niçin bir cemaatin parçası olmak ister?” sorusunakarşılık olarakBauman “Hiçbir zaman tam olarak elde edemeyecekleri güvenceye ulaşabilmek için” şeklinde yanıt vermiştir. Bauman'ın verdiği cevabı da temel alarak örnek olayları inceleyecek olursak eğer bireyler en çok güvenlik amaçlı olarak bir araya geliyor veyine aynı şekilde dahil oldukları cemaatleri birer sığınak olarak nitelendiriyorlar denilebilir. Bunun yanı sıra cemaat olma duygusuna sebebiyet veren temellerden biri olan ortak eylem ciddi anlamda önem arz etmektedir. Bu bilgi ışığında yola çıkarsak eğer ortak eylemden doğan, birlikten beslenen “cemaat duygusu” ortak bir kolektif benliğin oluşmasında ve bilinç ile harmanlanan bir sonucu karşımıza çıkartmaktadır.

Elbette ki bireylerin cemaatlerde bulunmasının belli başlı fedakârlıkların yapılmasını gerektirdiği ve beraberinde çeşitli sorumluluklar getirdiği bilinmektedir. Ayrıca cemaatlerin bireylerden çeşitli beklentileri olduğunu unutmamakta fayda vardır. Kısacası bireyden beklenen bu fedakârlıklar bütünü bireyin özgürlüğünün kısıtlanmasını da beraberinde getirecektir. Güvenlik temelli amaçlar ile cemaatlere dahil olan kişi veya kişiler dahil olduktan sonra işleyen süreç içerisinde cemaatin onlara sunduğu şartlar neticesinde özgürlüklerini arayan bireyler olacaklardır. Çünkü cemaatlere bağlı bir birey olma ayrıcalığı bireyin özgürlüğünü doğrudan veya dolaylı şekilde kısıtlayacaktır. Yine Tönnies'e göre cemaat (gemeinschaft) kavramınıinceleyecek olursak benzer geçmiş ve tecrübelerle sahip bireyler cemaat kavramını hep birlikte tecrübe ederler. Ayrıca incelediğimiz zaman göreceğiz ki cemaatlerde toplumsal ilişkiler samimiyet temelli gelişmekte bu doğrultuda hayatına devam etmektedir. Gemeinschaft temellerini güçlü bir dayanışma ruhuna bağlar. Cemaat üyeleri arasında ki dayanışma cemaatlerin olmazsa olmazları arasındadır, cemaatler incelendiğinde ortak bir yaşam tarzından ortaya çıktıkları görülmektedir. “Başarılı cemaatler, bireysel farkları azaltarak, itaati, sadakati ve sevgi bağını teşvik eden topluluklardır.”¹⁴

GruplariseKağıtçıbaşı'nınıyaptığı tanıma göre “Etkileşim halinde olan birden fazla sayıda insan, ortak normlar, ortak amaçlar, grup olduğuna dair hissiyat ve

¹⁴ Bozkurt V. “Değişen Dünyada Sosyoloji.” Ocak 2014 sy.161

bilinçtir”¹⁵. Grup, temelde bir üyelik ve bireyler arası birtakım görevler dizisiyle birbirine bağlı olan insanlara verilen kavramın adıdır. “Horton ve Hunt’un belirttiği şekilde çok daha fazla kabul gören bir başka tanıma göre, kendi aralarında üyelik bilincini paylaşan ve etkileşim halinde olan insanlardır. Buna göre, otobüs bekleyen iki kişi grup değildir.”¹⁶ Gruba dahil olabilmek için gereken şartları sağlayan kişi veya kişiler bahsi geçen grubun bir üyesi olur. Gruplar, toplumsal yapı içerisinde sosyal yapının temel unsurlarındandır denilebilir. Grupların kendi içlerinde ve diğer gruplardan ayıran belirli özellikleri vardır. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Gruplar hem üyelerince hem de grup dışında bulunan gözlemciler tarafından rahatlıkla tanımlanabilmelidir.
- Her grup içerisinde önceden belirlenmiş olan davranış normları mevcuttur. Bu normlar yazılı olabildiği gibi sözlü veya kültürel olabilir.
- Grup üyelerinin arasında ortak çıkarlar ve ortak fayda vardır
- Grubun sürekliliğini koruyabilmesi açısından üyeler arasında olan karşılıklı ilişkiler son derece önemlidir. Üyeler arasında ki iletişim ve temas iyi korunmalı ve gerektiği şekilde uygulanmalıdır.
- Gruplar toplumsal birer yapıdır. Ayrıca her grup içerisinde farklı farklı tabakalaşmalar, statüler mevcuttur.
- Grup sürekliliğini korumalıdır. Grubun zamana karşı dayanıklılığı olmalıdır. Bu süreklilik grupları yığınlardan ayıran temel kavramlardan birisi olmuştur.
- Gruplardaki herkesin birer rolü vardır. Bu roller grup içerisinde daha önceden belirlenir ve üyeler kendi sosyal rollerinin gerektirdiği ölçüde davranışlar sergilerler.

Cooley grupları incelerken 2 temel ayırım yapmıştır. Bunlar; birincil ve ikincil gruplardır.

1.3.1. Birincil Gruplar:

Birincil gruplar temelde üyeler arası yüz yüze ilişkiyle karakterize olan küçük gruplardır. Uzun süreli olmakta ve yakın ilişkilerinden oluşmaktadır. Birincil

¹⁵Kağıtçıbaşı, Ç. (2006), “Yeni İnsan ve İnsanlar / Sosyal Psikolojiye Giriş”, 10. Basım, Ankara: Evrim Yayınevi sy.258

¹⁶ Bozkurt V. “Değişen Dünyada Sosyoloji.”OCAK 2014 sy. 152

grupların kendi davranış normları mevcuttur ve dayanışma temellidirler. Grup üyelerinin hemen hemen hepsi birbirini tanır ve sosyal olarak ilişki içerisinde. Grup üyelerinin bu gruplara bağlılıkları ikincil gruplara göre daha yüksektir. Cooley'e göre birincil gruplarda ki ilişkiler; informel, esnek ve uzun sürelidir. Aile ve arkadaş gruplarının yanı sıra ve pek çok iş grubu bu kategori içinde ele alınır.

1.3.2. İkincil Gruplar:

“İki veya daha fazla bireyin belirli bir ortak amaç doğrultusunda ve kişisel olmayan bir biçimde etkileşimde bulunmalarıdır diyebiliriz. Bahse konu olan bütün faaliyetlere araçsal davranış denilmektedir.”¹⁷ İkincil gruplarda esas olarak belirlenen bir amaç vardır bu bağlamda belirli bir amacı gerçekleştirmek temel esastır. İkincil gruplar, birincil gruplara göre daha büyük bir yapıya sahip olmakla birlikte, her üyesinin doğrudan birbiriyle ilişkisinin olması şartı aranmaz. Bazı ikincil gruplar, en azından bazı üyelerinin birbiriyle ilişkide bulunduğu, diğerlerinden daha farklı bir normatif sisteme hakim olan birlikler olarak tanımlanabilir.

“Bireyler birincil gruplarda olduğu kadar, ikincil gruplarda doğal davranışlar sergilemezler. Birincil gruplar ve ikincil gruplar ideal tiplere dahil denilebilir ancak unutulmamalıdır ki her birincil ilişki aynı zamanda ikincil ilişkiye sahip olabilir.”¹⁸ Kısaca zaman içerisinde birincil gruplar ikincil gruplara evrilebilir.

¹⁷ Şatıroğlu. A., “*Aile Sosyolojisi*” İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyoloji Lisans Programı Ders Kitabı.

¹⁸ Şatıroğlu. A., “*Aile Sosyolojisi*” İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyoloji Lisans Programı Ders Kitabı.

Tablo 1. *birincil ve ikincil grupların karşılaştırması.¹⁹

ÖNEMLİ ÖZELLİKLER	BİRİNCİL GRUPLAR	İKİNCİL GRUPLAR
Grubun boyutu	Az sayıda üye	Çok sayıda üye
İlişkinin temelleri	Kişisel	Kişisel olmayan: rol ve statüler
Özdeşleşme	Yüksek	Düşük
Sosyal kontrol	İnformel	Formel
Duyguları ifade	Kendiliğinden/Doğal	Sınırlandırılmış
Amaç	Belirsiz	Belirli
Gruplar	Aile, arkadaş grupları vb.	Şirketler, dini kuruluşlar, dernekler vb.

İnsanların bir araya gelmesi sonucu doğan gruplara kısaca baktıktan sonra bireylerin oluşturdukları gruplara olan bağlılık ve sadakatine etki eden unsurlardan ve bireylerin söz konusu gruplara aidiyetinden ve bu aidiyetin temelini oluşturan kimlik ile arasında ki ilişkiden bahsedeceğiz

1.4. Kimlik Ve Aidiyet İlişkisi

Bireylerin benlik gelişimi ve kimliklerinin oluşumu konusu incelenmiştir ancak aidiyet temelli kimlik gelişimi bizi ilgilendiren temel husustur. Nitekim gruba yahut cemaate olan aidiyet konusunda incelemeler yaptığımız aidiyet kavramının, kişinin sosyal benlik inşası ve kimliğini sağlam temellere oturtma üzerindeki etkisi yadsınamazdır.

Yukarıda bahsettiğimiz bir konuyu örneklendirerek tekrar hatırlamakta fayda vardır. Birey yeni bir kişi ile tanışma esnasında muhatabı olan bireye yönelttiği; Kimsin? Kimlerdensin? Nerelisin? Gibi sorulara alacağı cevaplar ile karşısındaki kişi veya kişiler hakkında onların hangi gruba, etniğe, memlekete aidiyeti hakkında fikir sahibi olur. Bu tip sorular ortak payda aramak üzerine kuruludur. Bireyler genel olarak ortak payda etrafında olma eğilimindedirler. Ayrıca bu gibi kimlikler (oralı olmak, şunlardan olmak gibi) kişinin doğum anından hemen sonra, toplum tarafından birey ile alakalandırılır. Kısacası birey dünyaya geldiği andan itibaren hayatı boyunca soy esaslı bir gruba veya cemaate ait olmuş olarak dünyaya gelir. Birey yaşı ilerledikçe

¹⁹Shapiro, R.D.; *Foundation for Sociology*, RandMcNallyCollege Publishing Company, Chicago, 1977, s.137; Thomson ve Hickey, *Age*. S.162

farklı sosyal yapıların içinde sosyalleşecek, sosyalleştikçe farklı grup ve cemaatleri kendine yakın görüp onlara aidiyet besleyecektir. Birey dahil olduğu gruplarda yeni roller kazanacak ve bunun neticesinde aidiyeti duygusu artış gösterecektir. Bunun doğal neticesinde ise aidiyet söz konusu bireyin kimliğinin şekillenmesinde büyük bir rol oynayacaktır. Aidiyet, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre üst sıralarda kendine yer edinen ve en temel insansı bir ihtiyaçtır. Aidiyet kavramına ilişkin olarak kişinin gruba aidiyeti ve onu temsili önem arz etmekte ve rasyonel, faydacı yahut duygusal bir aidiyetten söz edilebilir. Bu konu hakkında:

Aileye aidiyet, daha çok geleneksel roller ve duygusallık üzerinden şekillenmektedir. Genelde bir siyasal örgüte ya da sendikaya üye olarak gerçekleştirilen aidiyet ise rasyonel ya da faydacı bir üyelik olarak gelişse de zaman içerisinde sıkça kurulan toplumsal ilişkiler dolayısıyla üye olunan örgüt ile birey arasında duygusal bir bağ oluşmaktadır.²⁰

Grup oluşumlarında büyük rollere sahip olan faktörlerin kimlik üzerindeki etkisi de yadsınamazdır. Bireylerin kim olduğu sorusuna çok daha rahat cevaplar verebilmesi için kimliğini sağlam temeller üzerine oluşturması gerekmektedir. Sosyal bilgiler adına kimliğin en kısa tanımını Akın "Kimlik bireyin kendini tanımlaması ve toplumsal konumunun ifadesidir"²¹ şeklinde ifade eder. Ayrıca bireylerin kimliğinin bireysel bir yanı olduğu kadar toplumsal temellerinin bir başka yönünün olduğu gerçeğini unutmamalıdır. Bu sonucun ise toplumsal ilişkilerin gücü ile kazanıldığı görmekteyiz.

Bireylerin dünyaya geldiği andan, ölene kadar olan sürecin bütününde gelişim göstermesi ile birlikte kimlik kavramı da gelişim gösterir. Kimlik oluşurken pek çok karmaşık sürecin bir sonucu olarak farklı öğelerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bireyin kimliğini belirlemesinde etkili olan gruplarda otomatik olarak bireyin kendine aidiyet duygusunu da beraberinde arttırarak getirir. Bireyler kendilerini ait hissettikleri grubun normlarına ve gruba olan bağlılığı neticesinde kendine bir kimlik daha üretir veya var olan kimliği üzerinde yeni roller benimser. Bu üretilen yeni kimlik bireyin diğer rollerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyecektir.

²⁰Akın. Mahmut H., *Toplumsallaşma Sözlüğü*. Ağustos,2011. Çizgi Kitabevi sy.21

²¹Akın. Mahmut H., *Toplumsallaşma Sözlüğü*. Ağustos,2011. Çizgi Kitabevi sy.94

Her ne kadar temelinde bireylerin çıkarları dahi olsada aidiyet kavramı kişilerin mensup oldukları soy, aile, klan gibi ortak kültürel miraslarda da kendine yer bulmaktadır. İnsanların sosyal canlılar olması onların buldukları ortak paydalardan çeşitli aidiyetler üretmelerine neden olmuştur. Yeni doğan bir bireyinde yukarıda bahsettiğimiz gibi farklı aidiyetlere sahip olarak doğması ve bu bağlamda ona yüklenen roller aidiyet kavramının gelenek temelli olduğunu ve nesilden nesile aktarım yolu ile geliştiğini bizlerin gözleri önüne sermektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar ve sahada elde edeceğimiz bulgular neticesinde aidiyetin kişinin karakter gelişimi ve kimlik kavramı üzerindeki etkisini bulguların değerlendirildiği kısımda daha net olarak göreceğiz.

1.5. Kolektif Bellek

Anımsamak ya da hatırlamak eylemi, geçmişten günümüze sıradan bir eylem değil bilinçli yaşanan bir döngüdür. Geçmişten bu yana olayları yorumlamak istemsiz yapılan bir durum olamaz. Kişinin doğrudan ya da dolaylı olarak yaptığı bir eylemdir. Neyi hatırlayıp hatırlamadığımız konusu, ilkel varlıkların ilk çağlardan bugüne kadar olan süreç boyunca, araştırmacıları meşgul etmiştir. Psikoloji, sosyoloji gibi insan bilimleri, bireyin içinde bulunduğu ya da iletişim kurduğu grup ya da toplumlar bazında inceler. Sosyoloji bilimi ile ilgilenen bilim insanları, bireylerin geçmişi yorumlayışı ile topluluk halinde geçmişe bakışları ile ilgilidirler. Kişilerin anımsadıkları veya unuttukları şeyler grup bağamları içerisinde anlaşılabilir, bunun neticesinde anlam kazanır. Sosyoloji biliminin geldiği bu konum, zaman bakımından, bellek ve geçmiş kavramlarının dönüşmesi ve bilgi kuramı ile ilgilidir. Assman'a göre hafızanın içerdiği şeyi, ne kadar süre ve nasıl koruyabildiğini bireyin kapasitesinden ziyade dış koşullar, toplumsal ve kültürel koşullar belirler. Bu kapsamda kişisel hafızanın bile belirli ölçüler dahilinde rasyonelliğinin hesaplanabilmesi için iletişim ve araştırmalar gayet zor görünürken, bunun yanında kolektif belleğin yorumlanma sürecinde daha karmaşık olgularla karşılaşmaktadır. Bunun sebebi bireyin bellek haznesinin kendisi olmasıdır, kolektif bellekte ise söz konusu bu durumun olmamasından kaynaklıdır.²²

²² İlhan. E. (2019) "Kültürel Bellek Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Hatırlama" Doğu Batı.

Kültürel bellek, insan beynine belirli kalıplar halinde yerleşmiş olduğunda, doğuştan kültürel belleğin verildiği kabul edilir. Bireye özel bir hatıra dahi olsa Michael Schudson'a göre kültürel olma özelliğini kaybetmez. Birey kolektif belleğin içine doğar. Zamanla kitaplar ve anıtlardan, ritüelleri öğrendikçe kendi anılarını da kültüre ait kalıpların içine katmaktadır. Lakin kendi anılarına dahil etme sürecinde dil aracılığıyla bellek işlevlerini yerine getireceğinden dolayı kolektif olma özelliğini kaybetmemektedir. Bireyin bireysel belleği yine kendine ait olsa da gruplarla paylaşacağı için kolektif bellek olarak nitelendirilecektir. Schudson'a göre bellek yapısından kaynaklı seçicilik özelliği sebebiyle belleğin çarpıtılması söz konusu olmaktadır. Bellekte salt bir kaydediliş yöntemi bulunmadığından unutma ve hatırlama, birbirini art arda tamamlayarak belleği oluşturur. Bu durumda kendine has karmaşası ile psikolojik, tarihsel ve toplumsal etkilerini beraberinde getiren bir süreçtir.

Kolektif bellek zaman ile sınırlıdır. Bu zaman sınırının büyüklüğü ya da küçüklüğü her toplum için farklı olabilir. Kolektif belleğin, bu sınırların ardında kalan olay ve kişilere ulaşması mümkün olmayacaktır. Haliyle bu durum tarih araştırmacılarının ilgi konusu olacaktır. Lakin yine de toplumsal yaşamın hem parçalar düzeyinde hem genelinde, belli bir zamana uyduğu yadsınamaz. Bunun zaten böyle olması gereklidir çünkü, toplumu oluşturan farklılıklar ve zaman farklı şekilde bölünecek olsaydı karşılıklı iletişim topluluklar arasında kurulamazdı. Bu toplulukların kendi davranış şekilleri vardır, çünkü birbirlerinden ayrıdır. Bununla birlikte bu kişiler bir gruptan diğerine gider gelir ve bu sebeple zamanın bölünmesi aşağı yukarı her yerde aynı olmalıdır. Herhangi bir toplumun içindeyken bir diğer topluma ne zaman geçilebileceği her zaman önceden hesaplanabilmeli ve gidilen toplumun zamanı baz alınmalıdır. Fakat daha ilk toplumun içindeyken, o ilk toplumun içinde bulunulur, diğerinin değil. Bu durum, "bir kişinin bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye giderken saatinin kendi ülkesine göre ayarlı olmasından dolayı yaşayabileceği sıkıntıya benzer. Ülkelerdeki farklı zaman dilimlerinin, o ülkedeki toplumların gereksinimlerinin veya ihtiyaçlarının birebir aynı olmaması ile açıklanabilir. Tek bir olayın birbirinden bağımsız birçok kolektif bilinci etkileyebileceği söylenebilir."²³ Buradan yola çıkarak bu bilinçlerin ortak bir temsil içinde birbirine yaklaştığı söylenebilir. Fakat

²³Bilgin. N. (2013) "*Tarih ve Kolektif Bellek*" Bağlam Yayıncılık

herhangi bir olayı, birbirine benzemeyen bu düşünce biçimleri kendine özgü bir şekilde ifade edip kendince temsil ediyorsa bu olayın tek bir olay olarak ifade edildiğini söylememiz mümkün olur mu bilinmez.

Topluluklar birisi veya öteki şeklinde karşılaşırlar. Bu karşı karşıya gelme neticesinde olaylar gerçekleşir ve diğeri olayı özümser. Lakin önemli olan bu olaya verilen anlam ve olayları yorumlama biçimidir. Farklı toplumların olayları aynı şekilde algılayabilmeleri ya da özümseyebilmeleri için, önceden iki bilincin iç içe geçmesi gerekmektedir. Oysa genel kanı bu iki düşünce biçimine sahip toplulukların birbirinden ayrı topluluk olduklarını öngörür. Bu konuda Bilgin'in düşüncesi ise; iki toplumun da birbiri içinde eriyebileceği veya asimile olabileceği lakin bu durumda yeni bir bilinç türünün ortaya çıkacağı ve bu bilincin içerik ve kapsamı ötekilerden çok farklı olacağı yönündedir. Başka bir durumda düşünülecek olursa, bu iki toplum birbirinden hemen ayrılır ve eski oldukları hallerine geri dönerler. Böyle bir durumda da iç içe geçme veya erime durumu sadece görünürde meydana gelmiş olur.

Farklı kolektif düşünce akımları, bir araya gelip gerçekten birbirlerinin içine geçmiyorlarsa veya yan yana tutulmaları mümkün değilse, bunlardan biri için zamanın bir diğerine oranla daha hızlı aktığını söylemek zordur. Kolektif belleğin duygusal manada oluşturduğu birliktelik hissini, bilimsel, resmi ve tarihsel anlamda lanse etmeye çalışır. Toplumun aynı olay ve tarihi deneyimlerden beslendiği, aynı kahramanlara ve aynı ataya sahip olduğu yani ortak bir atadan geldiği belgelerle öğüt verici bir dille anlatılır. Kolektif bellek tarih değildir. Yine de bazen aynı olmasa da benzer bir hammadeden şekillendirilir. Hafıza, kolektif bir olgudur ancak kendini kişilerin ifade ve edimlerinde açığa vurur. Sosyal ve tarihi olarak geçmişteki olaylarca ele geçirilmiş olabileceği söylenir lakin genelde güncel zamanın ihtiyaçlarını gözetmektedir. "Bilinçli olabileceği gibi bilinçdışı bir manipülasyonun da ürünü olabilir ve her zaman dolayımıdır. Karakteristik özelliklerden çok, etkileri ve sadece dolaylı yollardan gözlemlenebilir."²⁴

Kolektif bellek; kolektif hafıza ve toplumsal bellek şeklinde de ifade edilmektedir. Kolektif bellek, grup kimliğiyle önemli ve büyük ölçüde alakalı kavramların bir grup üzerindeki bilgi ve bellek havuzunu ifade eden bir olgudur. Kolektif belleğin

²⁴İnce, G. B. (2010). "Medya Ve Toplumsal Hafıza." Kültür ve İletişim, 13(1), 9-29.

inşasında biz kavramının gün yüzüne çıkması için öteki kavramının da yaratılması şarttır. Sosyal kimliğin ilişki temelli boyutuna bakıldığında ise oluşturdukları kodlar ile öteki ve kendi arasındaki sınırları belirler. Toplumsal hafıza, küçük ve büyük toplumsal gruplar tarafından paylaşılabilir, oluşturulabilir ve aktarılabilir. Çünkü toplumsal hafızanın oluşmasında grupların maruz kaldığı mesajlar önem arz etmektedir. Bahsedilen toplumsal gruplar cemiyetleri, kuşakları ve ulusları içerebilir. Kolektif bellek, sosyoloji, psikoloji, felsefe, tarih ve antropoloji dahil olmak üzere bir dizi bilim dalında bilgi, araştırma ve çalışma konusu olmuştur.

Bellek oluşumu bilişsel bir süreçtir. Belleğimiz hatırladığı şeyleri bir dizi süzgeçten geçirmesi sebebiyle kolektif belleğin öznel bir yapısı olduğu söylenebilir. Bu öznel taraf, belleğin yönlendirmelere açık olmasına ve daha özeldede resmi tarih anlayışı ile beraber olumlu veya olumsuz anlamda yeniden boyut kazandırılmasına neden olur. Fakat geçmişimizin belleklerde yer edinecek kadar olgunlaşması için işlenmesi gerekecektir. Bu sebeple bellek kavramı toplumsal ve tarihsel süreçlerbirlikte aşan ve birbirine bağlı bir ilişki durumundadır. Kolektif bellek bu süreçlerle iç içe olması sebebiyle belleğin belirli şartlandırmalara maruz kaldığını göstermektedir.

“Belleğin toplumsal süreçlerden etkilenmesi durumu onun çarpıtma ile tahrip edilmesinin önünü açmaktadır. Bellek biçimlendirilme sürecinde aslında önemli durumlardan biri unutma halidir. “Ne olduğumuz değil, ne olacağımız” düşüncesi üzerine inşa edilen bir unutma kültürü, geçmişin üstüne bir çizgi çekerek kolektif kimliğin sahip olduğu unsurları gelecek planlaması ve unsurları üzerinden oluşturur.”²⁵

Unutmak üzerine kurulan politikalar sonucunda her zaman başarı söz konusu olmayabilir lakin unutmak da aslında bir tür hatırlama politikasıdır, baskılama biçimini aldığı anda ise bir yerlerden her zaman parlama riski vardır. Bu nedenle hatırlamak aslında geçmişle yüzleşmenin bir zorunluluğu denilebilir.

“Kişiler hayatlarını en küçük olaylarda dahi, sosyal bir çerçeve vasıtası ile şekillendirir ve güncel gerekliliklere göre revize ederler. Dolayısıyla bellek sabit bir şey değil, akışkan ve etkindi”²⁶“Bireysel değil kolektiftir.”²⁷, “Bireyin kimliğinin kolektif yanı düşünülduğünde,

²⁵(Mersin, S. (2010). “Azınlık Filmleri: Tarihin Yeniden İnşası Ve Kolektif Bellek.” Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi, 1(2), 5-29).

²⁶Ince, G. B. (2016). “Ulusal Kimlik, Kolektif Bellek ve Edebiyat: Dersimli Kız Romanında Resmi Bellek Temaları1” monograf,

bu alanın geçmişe dönük bir yanı olduğu görülür. Çünkü kolektif kimlik, bir takım semboller, anılar, sanat eserleri, töreler, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve bilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, kısacası kolektif bellekten hareketle inşa edilir”²⁸

“Bellek, atıf ile grupların kendisi hakkında ki olumlu düşüncelerini besler, ayrıca bellek dışarıda kalanların, kısaca diğer grupların öteki kavramını karşılayabilmesi süreci zarfında, olumsuz atıfların belleği yönlendirmesi sebebiyle, kurucu bir etken olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla grubun belleği, onu bir arada tutan, tanımlayan ve dış gruplara karşı kalkan olan bir özellik taşır. Kimliğin tarifi de ortak bir geleceğin ve en önemlisi geçmişin kurgularından beslenmektedir. Kolektif bellek bu iç ve dış gruplara nereden gelip, nereye gittiğine ilişkin bize öyküler sunar, grubu meşrulaştırır ve harekete geçirir.”²⁹

Grup, kendisini ortak amaç ve idealler ile tarih etrafında şekillendiren anlatımı; bedensel, sözlü ve yazılı yöntemler aracılığıyla kolektif belleğe işler. Dolayısıyla geçmişi bugüne getirecek bazı araçlara ihtiyaç duyulur. Müze, anıt ve ritüel gibi uygulamaların yanında, edebiyata ve kitle iletişimi gibi yazıya ve söze kaydetme pratiklerine ihtiyaç duyarak, geçmişin ortak belleğe ulaşmasını sağlar.

1.6. ‘Öteki’ Kavramı

Öteki, Fransızca *autrui*; Almanca *andere/andersbeit*; İngilizce de *other* şeklindedir. Öteki kavramını sosyolojik açıdan değerlendirmek istersek eğer “kültür içinde olmayan, mevcut olandan dışlanmış olan.” Tanımı uygun olacaktır. Öteki, Sartre’nin varoluş felsefesinde, kavrama yetimizi güçleştiren, dünyayı algılamamızı donuklaştıran, bir başkasının olumlu olmayan bakışı olarak kullanılmaktadır. Bayraktar’ın düşüncelerinin bir özeti olarak ise Varoluşçu felsefenin kendi çapında en büyük zaferi, ilişkiyi öteki ile reel bir zemine oturtmasıdır. İnsanın öteki ile olan ilişkisini klasik felsefe, tuhaf bir şekilde hasıraltı etmiştir. Klasik felsefenin temel sorunları ruh ve beden, bilgi, dış dünya, tin, madde, öteki dünya ve tanrıdır. Bu felsefe türü, öteki ile ilişkiyi hiçbir zaman bir sorun olarak görmemiştir.

Toplumların kendi tarihleri, gelenekleri gibi belirleyici unsurları vardır. Bu unsurlar kimliklerinin oluşumunu doğrudan etkiler. Ulusların kimliklerinin oluşabilmesi için

²⁷Ince, G. B. (2016). “*Ulusal Kimlik, Kolektif Bellek ve Edebiyat: Dersimli Kız Romanında Resmi Bellek Temaları I.*” monograf,

²⁸Ince, G. B. (2016). “*Ulusal Kimlik, Kolektif Bellek ve Edebiyat: Dersimli Kız Romanında Resmi Bellek Temaları I.*” monograf,

²⁹Ince, G. B. (2016). “*Ulusal Kimlik, Kolektif Bellek ve Edebiyat: Dersimli Kız Romanında Resmi Bellek Temaları I.*” monograf,

tarihsel bağlantılar ve ortak kolektif belleğin inşası zorunludur. Dolayısıyla öteki kavramını anlamaya çalışırken toplumların üzerinde milli kimliklerinin etkisi büyüktür. Smith, millet tanımını yaparken “kültürel bir görüngü”³⁰ şeklinde aktarır. Öteki ise bu kültürel görüngüye dahil olamayandır. Ötekinin varlığı, bir özne olarak, kendimizi onun perspektifi açısından bir nesne gibi algıladığımız zaman ortaya çıkar. Farklılıkların çıkış kaynağı her zaman “biz” kaynağından olmuştur. Biz nerede konumlanmış isek tüm manzara, görüntü bizim etrafımızda ve bizim bakış açımızla oluşur; her mesafe bizim bulunduğumuz yere göre belirlenir ve şeyler bizim üzerimizden ve bizim için ayırıcı özelliklere sahiptir. Biz, bizim etrafımızda dünyanın referans merkezindeyizdir. Öteki kavramının doğuşu esasen bireyin kimlik kavramını ve aidiyet duyduğu grubu anlamlandırması neticesinde oluşur. İnsanlar kendilerini diğer bireylerden ayrı tutarak tanımlamak ihtiyacı hissetmeseydi herhangi bir eyleme geçmesine gerek kalmazdı. Zaten bireylerin kimlik kavramlarının oluşumu ile beraberinde gelen öteki kavramında zıtlık çokça kullanılmaktadır. Benzerlik, beraberliği getirirken benzer olmayan öteki kavramının içinde olanları belirler. Buna göre yabancılar ötekiler içinde en tehlikelileri olarak karşımıza çıkacaktır. Simmel’e göre yabancıncının ne olduğu, onun dahil olduğu gruba göre şekillenmektedir. Ancak yabancı gruptan farklıdır, kendi grubuna ne denli uyum sağlarsa o kadar yabancı olacaktır.

Öteki insanlar uzaklık bağlamında görülebilir. Eğer diğerlerinden biri bizim varlığımızın farkında olursa, bize doğru gelir, bakar ve bu bakışın ışığında konumumuz birden değişir. Bir başkasının bakışını üzerimizde hissettiğimiz zaman, bakan kişinin bilincinin bir ögesi gibi, bir başkası için var olmuş gibi kendimizi algılarız. Ötekinin perspektifi ışığında biz, olduğumuz kişi değilizdir. Hala özgürüz ama bizim özgürlüğümüz bu bağlamda sınırlanmıştır. Konu hakkında Laclau’nun “Dolayısıyla ben sadece ötekiler için neysem oyum, fakat aynı zamanda kendi kendimi belirleyenim de.”³¹ sözü aslında ben ve ötekinin ilişkisini daha net anlamamızda yardımcı olacaktır. Hegel’e göre öteki kavramın gerçekleşmesi için birinci öncelik tanımının gerçekleşmesidir. Tanımının gerçekleşmediği durumlarda

³⁰Smith. A., (2017) “*Milli Kimlik, Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*” (Çev. Bahadır Sina Şener) İletişim Yayınları

³¹Laclau, E. Laclau, E. “*Siyasal Kimliklerin Oluşumu*” (Ahmet Fethi çev.) Köprü Kitap

biz ve öteki kavramları anlamını yitirir. Ötekinin bakışı bağlamında bizim olanaklarımız ihtimal bünyesi içine dönüşür. Sartre, “Cehennem Başkalarıdır” sözüyle bütünleşmiş üç mühim konuyu incelemiştir; öteki, özgürlük ve yabancılaşma.³²

Bizim öteki ile olan sorumluluklarımız Sartre için hepten imkansız bir düzeyde değildir. Öteki ile olan aramızdaki ilişki sorunlu ve kısıtlayıcıysa o durumda öteki, cehennemi oluşturur. Niçin öteki cehennemdir? Önemli olan şey bizim için kendimizi tanıyıp tanımadığımızdır. Oysa biz kendimizi ne kadar tanırsak tanıyalım ya da kendimiz ile birey halimiz ile ne söylersek söylemeye çalışalım; sürekli ötekinin varlığını ve bizim ile ilgili yargılarını duyumsamaya yatkınyızdır. Bu sebeple kararlarımız ve ilişkilerimizde ötekinin bize olan bakışını üzerimizde mütemadiyen hissetme durumu, cehennemde olmak denebilir, özgürlüğünü kavrayamama ve kendi olamamaktır. Bu durum da bireyin kendi ihtimalliği karşısında kendi kendine yabancılaşmasıdır. İlk başta öteki, gerçeklik içerisinde ilkin bize verilir. Bu gerçeklik başkasının hakikatidir. Öteki, bir nesnedir, salt bir beden değildir. Öteki, bana bakan, beni gören, beni bir nesne yerine koyan kişidir. Ötekinin perspektifi ışığında bizim bir özne olma çabamız tersine çevrilir. Bu yüzden ötekinin perspektifi bizi tıpkı bir nesne gibi benimser. Başkasının bakışı ilk başta bizde utanma ile ortaya çıkar. Sartre, utanma tecrübesi ile ötekinin bakışı altında karşılaşır. Utanç durumunda aynı bir başkasının bizi gördüğü gibi olduğunu düşünür, bir yandan da ötekinin bizi olduğumuz gibi görememesi ihtimalinin çaresizliği içerisine düşeriz. Bu durum da kaygı duygusu ile birlikte kendimizi saklamamıza neden olur. Varoluş felsefesinde, özellikle Sartre'nin felsefesinde, biz öteki tarafından işlenir ve görünürüz. Bu şekilde ötekinin meydana getirdiği bir nesne oluruz. Bu oluşum sonucunda da kendimizden çalınırız. Ötekinin perspektifiyle bizde, varlığımızda bir boşluk açılır, bu boşluktan da hiçlik açığa çıkar. Ötekinin bizden aldığı şey özgürlüğümüzdür. Ötekinin bakışı ile oluşmuş olan biz, artık anlamsız ve donuk bir kendilik varlığı olur. Bahsettiğimiz nesne durumundan da kurtulabilmenin bir tek yolu bulunmaktadır. Aynı şekilde karşılık verip, ötekine aynı bakışı, perspektifi yönelterek onu bir nesne durumuna düşürmektir. Dolayısıyla biz ve onlar ayrımı yapılırken basit temeller

³²Kılıç, S., (2006). "*Jean Paul Sartre'in varoluş felsefesinde öteki kavramı*" Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi

bulunmaz, temelinde güven, kuşku duyma, beraberlikten alınan haz, işbirliği yapabilme, korkular, sempati veya antipati durumları gibi bir çok durum ve duyguyu bünyesinde saklar. Bu bağlamda tıpkı kimlik kavramı ve aidiyetin sürekli olan inşası gibi öteki kavramıda sürekli olarak inşa halindedir. Yeni ötekilerin doğuşu veya eski ötekilerin yok oluşu buna örnek olarak verilebilir.

“Ötekinin varoluşçu felsefe ile olan ilişkisi bir beraberlik değil, çatışma üzerine kurulan bir birlikteliktir.”³³ İnsanlar karşısındaki varlıkları, avcı bir ruh hali ile sürekli ele geçirme ve sahip olma açgözlülüğü güdüsü ile hareket eder. Bu durum ötekinin bir tehdit olarak algılanmasından kaynaklanır. Sartre de bu konu hakkında bizlerin karışımımızdaki varlıklardan, nesnelere kaçmaktan başka bir şey yapamayacağımızı söyler. İlişkilerimizin temelinde çatışma olmasının sebebi bu yüzdendir. Bu da benler arasında bizim oluşturulamadığı bir durumu doğurur. İnsanın ötekiyi kavrama durumu seyirsel değil, eylemsel bir andır. Bir ötekiyi kavrama durumu erekler aracılığı ile mümkündür.

Sartre'nin felsefesine göre asla ele geçirilemez olan şey ötekidir. Ötekiden ben kaçırım, yeri geldiğinde öteki benden kaçır. Bu sebeple bir birlikteliğin oluşturulması olanaklı değildir. İlişkilerin temelinde de bir çatışma bulunduğundan öteki ile bir beraberlik durumu kurmak mümkün değildir. Bu imkansızlıklar silsilesinde ise karşılıklı kin gütmeye durumu ortaya çıkar. Bu kin, ötekini ortadan kaldırmak için tasarlanmış şiddetli bir güdüdür. Öteki dediğim kişi beni yabancı eden, benden dünyamı çalan ve bana sahip olmuş olandır. Zamanı gelince ötekinin bana yaptığı şeyi ben de ona yaparım ve böylece ilişkilerin özü bir çatışmaya dönüşür. Buradan da yeni bir ilişki doğar.

Ötekinin oluşması sürecinde temel farkları belirleyen unsur ise kolektif bilinç ile bezenmiş olan semboller üzerinden olmuştur. Semboller, kimliğin ve grup bilincinin oluşmasından doğrudan etkiye sahiptirler. Bu özelliği ile sembollerin grup içerisinde belirlenen normları bize sunması ve örnek vermek gerekirse “bizde ayıp” gibi bir şekilde dile getirilmesi ötekilerden olan farkı belirlemede etken rol oynayacaktır. Bu bağlamda neyin kabul görüp görmeyeceği belirlenmiş olur ki öteki ile bizim aramızda ki farkın ve kimliğin ne şekilde etkileneceğinin göstergesidir. Bu semboller

³³Bayraktar. F. (2010) "Ötekine Felsefi Bir Bakış" Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 279.

gruplar ve ötekiler hakkında zihinde oluşan imajlardır. Semboller grubun veya bireylerin tanınmasında ve ayırımının yapılmasında bu yüzden etkilidir. Bu sembollerin yanı sıra ötekinin bakışına Sartre büyük bir önem verir. Ötekinin bakışı altında kişi hiçbir şeydir ve ötekinin bakışı altında bireyin hiçbir etkisi yoktur. Çünkü ortak semboller ve bilinç onda yoktur. Bakış, bakılan şeyi sadece bir nesne konumuna almamakla birlikte, anlamlandırılmış ve sahiplenilmiş bir nesne de kılmaktadır. Bu durum, hem görülmek hem de kendinden çalınmak manasına gelmektedir. Artık bu olay bakılan nesne için bir kendinde varlık konumu olmakla birlikte donmuş, yararsız anlamsızlaşmış bir varoluş durumuna getirir.

“Bakılanın özgürlüğü için ötekinin ortaya çıkması büyük bir tehdittir. Ötekinin bakışı, bakılanın varlığına topyekun bir düşman olup, en özel yanını yani özgürlüğünü almış olur. Başkasına asla güvenilmemesi gerektiği düşüncesi bireyin varlık özgürlüğüne karşı oluşturulmuş bir savunma mekanizmasıdır. Çünkü bireyin varlığı, ötekinin bakış açısıyla şekillenme zorunluluğuna giden bir savaş haline gelerek bireyin kendine yabancılaşmasına neden olur.”³⁴

Bütün bunlar dikkate alındığında ise öteki tam anlamıyla kimliğin konusudur. Öteki kavramı zamana ve mekana göre değişkenlik gösterebilir bu da onun net bir kavramı karşılamasını engeller. Tıpkı öteki kavramında olduğu gibi kimlik kavramı da değişkendir, ötekini anlamamızda yardımcı olan kimlik değiştikçe ötekilerde değişecektir.

1.7. Etno-Sembolizm

Etno-sembolcü terim, etnik geçmiş ve kültüre milliyetçilik çözümlerine yoğunluk veren kuramcıları nitelendirmek için kullanılmaktadır. Modernizmin açıklamalarını yeterli bulmayan ve ilkçileri reddeden John Armstrong ve John Hutchinson gibi etnosembolcüler için, Özkırımlı'nın da bahsettiği gibi “İki yaklaşımla bir orta yol bulup sentezleme yapmaya çalışmışlardır” diyebiliriz. Diğer yandan bu terimin bahsedilen kuramcılar tarafından yakın bir tarihe kadar sahiplenilmediği görülmektedir. Mesela yaklaşımın önde gelenlerinden

³⁴Kılıç, S. (2006). *Jean Paul Sartre'in varoluş felsefesinde öteki kavramı* (Master'sthesis, Akdeniz Üniversitesi).

Armstrong'un eserlerine bakıldığı zaman hiçbir şekilde bu terimden bahsettiği görülmez.

Etno-sembolcüler kavramı, araştırmacıların yaklaşımlarını nitelendirilmek için de kullanmaz. Armstrong'un bakışını Smith, eskilci olarak nitelerken, hem Armstrong hem Smith'in görüşlerine Hutchinson da etnikçi ismiyle nitelendirir. Bahsi geçen terim bu görüşlere daha çok sempati ile bakan genç araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır. Örneğin, Conversietno-sembolcülüğü, milliyetçilik yaklaşımlarını değerlendirmiş olduğu çalışmalarında milletlerin yoktan var olmayacağını ve milletlerin milli kimliklerini geçmişten bugüne kalan değerler, semboller ve mitler etkisi alanında şekillendiği görüşünü savunan, bu sebeple ilkçilik ile araçsalcılık düşüncelerinin arasındaki zıtlaşmayı aşabilmeyi hedefleyen bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Modernistler ise bu terimi hiç dikkate almayıp etno-sembolcülerini 'özcü' ya da 'ilkçi' olarak sayar. Bu durumun yakın geçmişte değişip ve ismi etno-sembolcülük ile özdeşleşmiş olan Smith'in terime net bir şekilde sahip çıktığı görülmektedir. Bu süreci daha yakından inceleyip, terimin iki büyük kuramcıda ne ifade ettiğini daha karşılaştırmacı bir açıdan ele almak mümkündür.

"Anthony D. Smith ve John Armstrong tarafından tarihsel açıdan savunulan bu yaklaşım etno-sembolizm olarak adlandırılır."³⁵Etno-sembolizm, Smith tarafından kemikleştirilmiş, yazarın savlarını sunduğu ve neredeyse bu teori ile harmanlaşmış durumdadır. Bu sebeple bu yaklaşımın ana kurucusu olarak Armstrong'tan ziyade Anthony Smith olarak görülüp daha çok onun ismiyle anılmaktadır. Etno-sembolcülüğün temel hipotezi, milletlerin ortaya çıkmaya başladığı dönemlerde, 'millet' köklerinin etnik geçmişlerinin araştırması gerektiği önem arz etmiştir. "Geçmişin tozlu raflarında saklı olan etnik toplumlar günümüze kadar çevreden etkilene etkilene gelip bugünkü milletleri oluşturmuştur."³⁶Etno-sembolizmin bu savının, 1890 yılında doğup önemli çalışma ve araştırmalara imza atan Fuat Köprülü'ye göre karşılığı; Orta Asya'da Anadolu'daki Türklerinin kökleri, çevresel etkileşim ve milli ruh bilinci ile kısmen değişerek lakin milli mit ve görüşleri

³⁵Kaya, S., (2020). *Etno-Sembohist Kurama Bir Örnek: Fuat Köprülü'nün Etnik Köken Anlatısı*. Journal of AcademicResearchesandStudies, 12(22), 180-185

³⁶ Kaya, S., (2020). *Etno-Sembohist Kurama Bir Örnek: Fuat Köprülü'nün Etnik Köken Anlatısı*. Journal of AcademicResearchesandStudies, 12(22), 180-185.

koruyarak günümüze kadar gelmiş olduğu iddiasıdır. Bunun gibi birçok benzerliğin ortaya çıkabilmesi için öncelikle etno-sembolizmin milliyetçi kuramına değinilmelidir.

“Milletlerin gelişim süreci bu yaklaşıma göre geniş bir zaman dilimi içerisinde değerlendirilmeli. Milletlerin ortaya çıkışını her milletin geçmişini araştırmadan açıklamak ve değerlendirmek mümkün değildir.”³⁷Bu yaklaşım, millet oluşumunda ikili bir yol çizerek ilerler. İlkinden bahsedecek olursak kültürel bir toplum oluşması için tarihsel gruplar, hafıza, mitler, semboller, değerler ve mirasların önemidir. İkincisi etnik oluşumların, etnik bağların ya da etnilerin milletlerin doğuşu ve devamlılığını sağlamak için oluşturduğu temelin çok önemli hatta hayati rolüdür. “Etni, paylaşılan tarihsel hafıza, ortak soy mitleri, bir ya da birden fazla ortak kültürü, tarihi topraklarla bağ ve en azından elitler arasında bir dayanışma güdüsüne sahip olan toplum nüfusu şeklinde tanımlanabilir.”³⁸Bu iki tanım başlangıç noktaları arasında bir ortaklık olduğunu ileri sürer. Bu ortaklık Armstrong’un etnilerin tanımlanma ve sürekliliğini sağlama durumunda ifade ettiği “mit-sembol manzumesi” nin temel konumudur. Smith buna tarihi bağlamda anıların ve geleneklerin ya da etno-tarihinin bir toplumun kendilerine has tarihini ve özellikle altın çağların ve kahramanlarının önemli payı olduğunu ekler. “Mitler arasında etnik seçim ve soyların, etnilerin kendilerini tanımlamakta ve devamlılıklarını sağlamakta hayati rol oynarken semboller veya Armstrong’un adlandırdığı üzere “sembolik sınır bekçileri”, kolektif duyguların canlanmasında ve uzun yıllar süresince kültürel farklılığın oluşumunda önemli bir rol oynar.”³⁹

Etno-sembolcülük sınıflandırmasının ne manaya geldiğini görmek için en başta ilkçilik kuramını daha sonra modernist milliyetçi kuramı bilmemiz gerekmektedir. İlkçi milliyetçilik kuramının diğer tanımı da primordializm olarak adlandırılır. Özkırımlı’ya göre kuram olmasından daha çok bir bakış açısı olarak ifade edilir.

³⁷Şimşek, U. (2009). “*Milliyetçilikler Ve Milletin Oluşumu Üzerine Bir İnceleme.*” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 81-96

³⁸Şimşek, U. (2009). “*Milliyetçilikler Ve Milletin Oluşumu Üzerine Bir İnceleme.*” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 81-96

³⁹Şimşek, U. (2009). “*Milliyetçilikler Ve Milletin Oluşumu Üzerine Bir İnceleme.*” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 81-96

“Milletlerin tarihsel devinimi içerisindeki doğal, kendiliğinden oluştuğunu ve primitif dönemlere değin köklü bir yapısının olduğu iddiası ile meydana gelmiştir. Bu bakımdan hem etno-sembolizm hem de modernist kuram ile uyduğu görülmektedir. Lakin tarihten bugüne etnik kimliklerin herhangi bir değişime uğramadığı ilkesi, etno-sembolizm kategorizasyonu ile örtüşmemektedir. Bu bağlamda A. Smith, değişimlere bağlı şekilde tüm kimliklerin oluşumuna neden olan etmenlerin şekillenebileceği görüşündedir. Modernist kuram yaklaşımına değinilecek olursa son zamanlardaki modern değişimlerin, milletleri laiklik; kapitalizm ve şehirlilik gibi etmenlerin bir ürünü olarak değerlendirmektedir.”⁴⁰

Bu kurama göre bahsedilen milletler ilkçilerin savunduğu yaklaşımları gibi geçmiş zamana dayanmaz, milliyetçilik ruhunun ön plana çıkmasıyla oluşmuştur. “Modern milliyetçilik düşüncesi devlet ile ulus ile ne kadar özdeşleştirilebiliyorsa milletler de o kadar vardır.”⁴¹ Etno-sembolizm ise argüman ve savlarını daha çok modernist yaklaşım eleştirileri üzerinden alıp bu şekilde literatüre girmiş bulunmaktadır. Kullanılan terimden de görüleceği üzere etnisite kalıbına vurgu yapan, ön planda tutan etno-sembolcüler, milletlerin nasıl oluştuğunu anlamının yöntemi olarak etnik geçmişlerine ve haritalarına bakarak mümkün olabileceğini söylemişlerdir. İlkçilerin yaklaşımı gibi gayet katı ve değiştirilemeden gelen öz kimlik düşüncesini savundukları söylenemez lakin modernistlerin savunduğu milleti yaratan milliyetçilik anlayışı unsurunu da reddederler. Milletlerin oluşumunda dışsal faktörlere bağlı olarak etno-sembolizmcilere göre bir takım farklılıklar olmuştur. Fakat tüm bu değişimlere, farklılıklara rağmen modern ulus anlayış biçimi pek çok faktörden etnisite ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

“Modernist yaklaşım ile Primordialist yaklaşım arasında bir yerde durduğu düşünülen etno-sembolizist yaklaşım, Smith’in ifade etmesiyle (1996:362) üç bakımdan; geniş bir insan kitlesi tarafından milliyetçiliğin nasıl desteklendiği, ne tür bir halkın bir millet oluşturabileceği ve milletlerin oluşmasında etkin rol oynayan yapıları analiz etmek açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir.”⁴²

⁴⁰Özkırmı, U. (1999). “*Milliyetçilik kuramları.*” İstanbul: Sarmal Yayınevi.

⁴¹Altunoğlu, M. “*Millet İnşâi: Özcü, Modernist Ve Etno-Sembolcü Yaklaşımlar*”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26).

⁴² Kaya, S. (2020). *Etno-Sembolizist Kurama Bir Örnek: Fuat Köprülü'nün Etnik Köken Anlatısı*. Journal of Academic Researches and Studies, 12(22), 180-185.

Son olarak etno-sembolizme farklı bir açıdan bakacak olursak etno-sembolizm kavramı argümanlarını çoğunlukla modernist eleştiri üzerine kurgulamış bir kuram olarak literatüre girmiştir. Etnisite vurgusunu ön planda tutan etno-sembolcüler, milletlerin oluşumunu anlamada köklü ve derinlemesine bir tarihi etnik harita yoluyla takip etmekle mümkün olduğunu iddia etmektedirler.

II. BÖLÜM

AVŞAR TÜRKMENLERİ

2.1. Avşarlar Kimdir, Avşarların Kısaca Tarihi

Tarihsel ve coğrafya temelli bilgiler verilmeden evvel hatırlatmakta fayda olacağını düşündüğümden dolayı; çalışmamızın temel konusu olan Kayseri ilindeki Avşarları bundan sonraki süreçte değerlendirmeye alacağız. Yaptığımız saha görüşmeleri neticesinde elde edilen veriler ışığında ve kuramsal çerçeve bağlamında öğrendiğimiz bilgilerin harmanlanması ile Kayseri ilinde ikamet eden Avşar Türkmenleri'nin kimlik algısı gruba olan bağlılıkları ve öteki kavramlarına değinilecektir.

Eski metinlerin incelenmesi sonucunda elde edilen verilere göre Avşarlar “Afşar” veya “Avşr” olarak karşımıza çıkmaktadır. Avşarlar mevcut veriler doğrultusunda, Türk soylu olarak bilinen ve Onuncu yüzyılsonrası tarih sahnesinde ismi duyulan, geçmişten günümüze kronolojik olarak ortaya çıktığı görülerek varlıklarını, isimlerini, gelenek ve göreneklerini günümüze değin muhafaza etmişlerdir. Oğuz boyları içinde yer alan ve Oğuzların en kalabalık boyudur. Divân-ı Lügati'l-Türk'te mevcut ifadelerde Kaşgarlı Mahmut'un ifade ettiği ve tanımladığı Oğuz boyları sıralamasında altıncı sıradaki Türk boyudur. Oğuz Han'ın oğlu olan Yıldız Han'ın çocuklarından birinin adı olan Avşar'ın soyuna mensup olan kişiler bu adla anılmaktadır. Ayrıca Anadolu'da bölgesel yerleşim alanında Avşar ismi, Kayı isminden sonra en fazla bilinen ikinci isim olarak ifade edilmektedir. Dede Korkut hikayelerinde geçen Avşarlar'ın, Oğuzeli yurdu olarak ifade edilen Sır-Derya bölgesi içerisinde yaşadıkları bilinmektedir.

Avşarların diğer Oğuz kavimleri ile birlikte, Kıpçak bölgesi olarak ifade edilen alanda yerleşik olarak Selçuklu devleti öncesinde yapılan göçler ile ufak obalar şeklinde konumlandıkları bilinmektedir. Büyük göç ile birlikte Ön Asya, Anadolu, Irak, İran,

Azerbaycan, Güney Azerbaycan ve Afganistan'ın içlerine kadar yayılmışlardır. Onikinci yüzyılda Selçuklu devleti ile birlikte tarih sahnesinde isminin daha da öne çıkmış olduğu söylenebilir. Tarihsel süreçlerinde ise Malazgirt Savaşı sonrası baş gösteren Türkmen göçlerinden etkilenerek Anadolu'ya göç eden Avşarlar, Selçuklunun sınır bölgelerinde konumlanmıştır. Avşarların göç öncesinde ise Türkler'in Anayurtlarında yarı göçebe şekilde yaşadıkları bilinmektedir. Anadolu coğrafyasında pek çok ilde kendilerine yer edinmiş ve yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu göçler neticesinde Avşarlar Anadolu'nun Türk yurdu haline getirilmesinde önem arz eden rol üstlendikleri fikri daha kuvvetli bir görüş haline almıştır. Dönem dönem göçebe hayat tarzını benimseyenlerin olması ile birlikte günümüze yaklaştıkça istisnai küçük topluluklar dışında, genel bir bölümü yerleşik yaşamla mevcudiyetlerini sürdürmektedirler. Tekrarlamakta fayda olacağını düşünerek eklemeliyiz ki Avşarların göçebe yaşam biçimleri onların geniş coğrafyalarda bulunmalarına neden olmuştur.

Ülkemiz sınırları içerisinde bilinen yerleşim yerleri günümüzde Adana, Kayseri, Kastamonu, Isparta, Muğla, Antalya ve Bolu şehirlerine bağlı olan köy ve ilçelerde yoğunlaştıkları söylenebilir. Anadolu'da en fazla Avşar ismi kullanılmakla birlikte Afşar olarak kullanımı da sık görülmektedir. Etimolojik olarak yapılan incelemeler neticesine bağlı olarak "Avşar" kelimesini "işinde çevik ve avcılığa düşkün" anlamında Reşidüddin'in yaptığı tanıma göre bu şekilde kullanılmıştır. Kaşgarlı Mahmut da Divan-ı Lügat-it Türk isimli eserinde Avşarların damgasını ک şeklinde belirtmiş ve Oğuzlardan bahsederken yirmi dört boydan Avşarları altıncı sırada göstermiştir. Buna ek olarak Avşar kabilelerinin ongunu (oba işareti) bazı kaynaklara göre beyaz doğan bazı kaynaklara göre ise tavşancıl kuşu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarihteki ilk kökenleri Orta Asya ve çevresi olarak gösterilmiştir. Günümüzde ve ülkemiz içinde büyük çoğunluğu İç Anadolu Bölgesi'nde bulunmakla birlikte, dünya genelinde Suriye Azerbaycan, İran, Balkanlar, Irak ve Afganistan çevresinde varlıklarını sürdürmektedirler. Afşar ya da Avşar adını taşıyan köy ve beldeler oldukça fazla görülmekle birlikte bireylerin isimleri ve soyisimleri olarak da kullanıldığı bilinmektedir.

Türklerin birçoğunun İslamiyet'i kabulü ile birlikte Türklerin Göktengri inancını bırakmasının bir neticesi olarak Avşarlar da İslam dinine mensup olmuşlardır. Yine İslam dininde bulunan farklı mezheplere de tabii oldukları görülmekte lakin bu durum ülkeden ülkeye, yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Örneğin İran'da Kızılbaş ve Caferi Avşarlar bulunurken, Anadolu'da Alevi ve Hanefi Avşarlar bulunmaktadır. Buradan da aslında Avşarların da bir etnik kökeninin olduğunu ve mezheplere kadar derine inebilen bir dine mensup olabilecekleri kanaatine varılmıştır. Avşarların tarih boyunca kurulan beyliklerinin ve devletlerinin ayrıntılarından kısaca bahsetmek hem tarihsel süreçleri gözler önüne serecek hemde günümüzde ki Avşarların kökenlerini daha net anlaşılması konusunda bizlere yardımcı olacaktır.

Zengiler, Halep ve Musul çevresinde atabeylik görevi üstlenip bölgedeki diğer beylik ve hanedanların denetimini ele alıp Haçlılara karşı zafer elde etmişlerdir. Şumla önderliğinde Avşarlar, İran-Huzistan bölgesinde büyük bir güç halindedirler. Lakin burada Selçukluların denetimine tabii olmak durumunda kalmışlardır. Karabağ Hanlığı Azerbaycan bölgesinde yine Avşarların kurduğu bir hanlıktır. Yıvalar ve Avşarlar Azerbaycan'da nüfus olarak hatırı sayılır bir çoğunlukta dırlar. Bu bilgilerin yanısıra Anadolu'daki beyliklere bakılacak olursa Avşarlar tarafından kurulan en güçlü beylik hatta devlet denilebilecek birlik Karamanoğulları/Karamanlılardır. Bu birlik Moğollara karşı Karamanoğlu Mehmet Bey liderliğinde iki kez zafer kazanmış, devlet adına para bastırıp 13 Mayıs 1277'de Türkçeyi resmi dil olarak ilan etmişlerdir.

Dulkadiroğulları içinde Maraş bölgesinde Avşar varlıkları bulunmaktaydı. Şu anki Antalya-Alanya çevresinde Alaiye Beyliği, İnançoğulları ve Germiyanoğulları da Ege Bölgesi'nde hüküm sürmüşlerdir. Lakin İran taraflarında Avşarlar, tarihleri boyunca önemli rol oynadıkları tarihin her devresinde görülmektedir. En önemli ve bilineni Nadir Şah ve Afşar İmparatorluğu'dur.

Avşarlar'ın Malazgirt Muharebesi sonrası Anadolu topraklarının Türk toprakları haline gelmesinde önem arz eden bir etkisi olduğu gibi yerleşimde ve yurt edinmede Kınık ve Kayı boyları gibi öncelikli yer aldıkları kabul gören bir gerçektir.1071 sonrası Anadolu'ya Türkmen topluluklar ile bir arada intikal eden Avşarlar, Anadolu Selçuklu alanının uç bölge denilen sınır bölgelerine iskan olmuşlardır.Bu yurt

edinilen yerlerin Avşar kökenli ad alması bu isimlerin yaşam alanlarındaki yoğunluğu Avşarların, ilgili coğrafyada fetih ve yerleşimde önem arz eden derecede bir faktörleri olduklarını gösterdikleri söylenebilir.

Genel bir çıkarımda bulunacak olursak eğer Avşarlar Orta Asya steplerinden çeşitli nedenlerle Anadolu coğrafyasına ve civarına göç etmiş, göç ederken çeşitli göç yolları üzerinde bulunmuş, konaklamış ve orada devletler kurmuşlardır. Neticesinde büyük çoğunluğu Azerbaycan ve Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında yerleşik hayata geçen Avşarlar Türklerin İslamiyet’i kabulü ile birlikte İslam dinini kabul etmişlerdir. Bununla birlikte eski dinlerinin bazı eylemlerini ve ritüellerini farkında olmadan gelenek haline getirmiş ve bunu kendilerine has semboller çerçevesinde donatmışlardır. Avşar boyuna ait olan tamga/damga, dilin kendine has yapısı, Avşar kelimesinin anlamı gibi birçok yapı ile birlikte bir kültürel miras oluşturmuştur. Bu miras kültürel aktarım ile yüzyıllardır devam etmekte ve nesilden nesile aktarımı yapılmaktadır.

2.2. Anadolu coğrafyasında Avşarlar Nerededirler?

Anadolu’ya göç eden Avşarların hemen hemen hepsi Kuzey Suriye ve Halep’teki ana koldan koparak bu coğrafyaya yerleşmişlerdir. Avşarlar Anadolu’da 4 oymak, 9 aşiret ve 72 oba olarak tüm Türkiye’ye dağılmışlardır. Tarihsel süreç içerisinde Büyük Avşar toplulukları durmadan bölünerek, dönemin şartlarından olan zorunlu iskân politikaları ile küçük topluluklar haline gelmiş ve geniş bir coğrafi alan üzerine yayılmışlardır. Türkiye coğrafyasında yoğun olarak İç Anadolu bölgesinde bulunan Avşarlar’ın Kayseri iliözelinde Sarız ilçesi, Pınarbaşı ilçesi ve Tomarza ilçesi sınırları içerisinde çok sayıda küçük yerleşim birimleri mahalle ve köylerinde Avşarların yoğunlukta olduğu bilinmektedir. Kayseri haricinde Sivas iline bağlı Gürün ilçesi mevkiinde de yoğunluklu ikamet ettikleri bilinmektedir. Ayrıca Kahramanmaraş iline bağlı Andırın ilçesi içerisinde, Adana ili sınırları içerisinde yer alan Mağara ilçesindeki Ağdaşanlı ve Ayvad köylerinde ve Denizli, Muğla, Isparta ve Antalya, Kastamonu, Bolu Çorum, Konya’da Taşkent ilçe dolayında pek çok Avşar Türkü ve beraberinde Avşar isimli köyler rastlanmaktadır.

Çalışmamıza konu edilen Kayseri ilindeki Avşar obalarının daha detaylı incelenmesi gerektiğinde fayda olacaktır.

Osmanlı Devleti'nin bölgesel asayişini sağlamak adına, vergileri belirli bir düzene bağlamak ve yerleşik olarak yaşayan diğer halkın rahatına korumak adına konar-göçer kabileleri kontrol altına almak gibi amaçların yanı sıra soygunları önlemek gibitoplumun düzenini bozan farklı farklı sebeplerden ötürü iskân siyasetini izlemiştir. Avşarlar da coğrafyada bulunan diğer kabileler gibi iskân siyasetine dahil olmuşlardır. Eski kaynaklar ve sahada elde ettiğimiz veriler incelendiği zaman Avşarların konar göçer hayatı benimsedikleri ve hayalarına bu şekilde devam ettiklerini göreceğiz. Avşarların kış aylarında Çukurova ve civarında yazın ise Erciyes ve Uzunyayla ile Toroslara çıktıklarını görüyoruz. Avşarların köy ve kazalarda kalanlarının hayvancılık ve ziraatla uğraştıkları da bilinmekte. Ancak günümüzde büyük bir çoğunluk köylerden kentlere göç etmişlerdir. Bütün bunlara karşın oba teşkilatını ve yapısını henüz unutmamışlardır. Kayseri ilindeki Avşarların ikamet ettikleri köy ve kazaları aşağıdaki tabloda daha rahat göreceğiz.

Tablo 2. Kayseri ilinde bulunan Avşar obaları ve buldukları konumların bilgisi

OBANIN ADI	İKAMET ETTİKLERİ KÖY	BAĞLI OLDUKLARI KAZA
1. KARA-ŞEYHLİ	Han köyü, Gültepe, Cinliyurt(Serinyurt)	Pınarbaşı
	Kaman, Şabanlı, Ala, Aslanbeyli (Şahanlar),	Pınarbaşı
2. KOCA-NALLİ	Çanakpınar, Avşar Obası(Emir Uşağı), Solaklar	Tomarza
	Karapınar, Arslantaş,	Tomarza
	Sarı Yalak, Kemer, Kızılpınar, Kuşçu, Karayurt, Oğlakkayısı, Ayranlık, Day Oluk, Molla Hüseyinler	Sarız
	Hacı Veliler, Alt Sögüt	Sarız
3. HALİL-OĞLU:	Karamanlı Demircili Kadılı, Kızılören, Hasırcı	Pınarbaşı
4.KARA RECEB		
4.1. Arap Hasanlar	Karamıklı, İcadiye, Tahtakemer, Üçkonak	Tomarza
	Pazarören	Pınarbaşı
4.2. Hacı Mustafa	Hassa, Tözgün	Pınarbaşı
4.3. İbrahim Beğ	Sögütlü, Göktepe, Kesir, Taf (Dadaloğlu)	Tomarza
5. CİN-GÖZ OĞLU:	Sindal, Çördük	Pınarbaşı
	Seyit Osman Cingözoğlu	Tomarza
6. HALİL-PAŞA OĞLU	Güzelce, Melikviran, Büyükcanlı	Tomarza
7. TORUN	Potuklu Altıparmak, Yeregeçen, Oruçoğlu	Pınarbaşı
	Damızlık, Sobiçimen, Tekneli, Çavdar. Yedi Oluk, Kızkaçlı, Çimen	Sarız
8. DEVLETLER (DELİLER)	İğdeli, Kızıldere, Emeğil, Bahçecik Gürleyen,Tahtalı, Kılıçkışla	Pınarbaşı
9. TÜRKMEN	Aliler, İnce Dere, Yaylacı	Sarız

2.3. Avşarlar, Sosyal Çevre ve Kültürel Faydaları

Avşarlar Türk soylu İslam dinine mensup, neşeli, iyimser temelde, hayat dolu olarak tabir edilen, saygılı sakin ve misafirperver insanlar olarak bilindiği söylenebilir. Konar göçer kültüründe etkisi ile Avşarlar kendi gelenek ve göreneklerini gittikleri yerlerde yaşamışlar ve bunun neticesi olarak her gidilen yerdeki diğer bireylerle etkileşime geçerek kendi kültürlerinden eserler bırakmışlardır. Ayrıca geniş bir coğrafyada bulunuyor olmaları da onların kültürel faaliyetlerinin yaygınlaşmasında etkili rol oynamıştır. Tüm bunların yanı sıra yukarıda da bahsi sıklıkla geçen aidiyet hissiyatının da oluşması ile kültürlerinin deforme olmasını engellemişlerdir.

Avşarların göç yollarında çeşitli milletlerle dirsek temasında bulduklarını biliyoruz ancak buna rağmen coğrafi olarak Arap ve Fars etkileri sosyal kültürlerinde yer edinmiştir demek hatalı bir söylem olur. Buna bağlı olarak Avşarların kapalı bir sosyal kültür ve ekonomik yaşam ile öz kültürlerinin muhafaza edilebilmesi sonucunu ortaya çıkarttığı görüşü ile ileri sürülebilir. Ayrıca geleneklerine bağlı olan Avşarlarda dil anlamında öz Türk dilinin yalın haliyle kullanıldığı ve genel itibarı ile dilin yapısının korunduğu görülmektedir. Anadolu coğrafyasında tam tabir olarak halk arasında “Elma” olarak ifade edilen meyveye Avşar Türkmenlerinin öz Türkçe tabiri ile “Alma” demelerini örnek verebiliriz. Bu örnekten yola çıkarak dili öz halinde koruduklarını ancak bunu farkında olmadan gündelik yaşantı içerisinde kurdukları iletişim ile nesiller arasında aktardıklarını pek rahatlıkla söyleyebiliriz. Ek olarak Karamanoğlu Mehmet Bey’in “Türkçeden başka bir dil kullanılmayacaktır.” Sözüde geleneklerine, diline bağlı bir toplum olduklarının en büyük göstergelerindedir.

Yakın geçmişte el tezgahlarında dokunan ve özellikle kadınlarının çok çalışkan olduğu gerçeği ile beraber değerli Avşar kilimleri el emeğinin yoğun çalışmalarını gösteren unsurlardan biridir. Yukarıda da bahsini ettiğimiz yanlış uygulanan iskan politikaları neticesinde Avşar köyleri uzun yıllar boyunca devlet desteği görememiş ve ücra yerler haline almaya başlamışlardır. Giderek zayıflayan ekonomik durum neticesinde, ülke genelinde yurt dışına yapılan işçi göçlerinde Avşar köylerinden büyük çoğunluk işçi olarak göç etmek durumunda kalmıştır. Ancak aidiyet bağları güçlü olan Avşar Türkmenleri gittikleri ülkelerde de birbirlerini bulmuşlar ve tam bir dayanışma ile hayatlarını idame ettirmişlerdir. Büyük bir çoğunluğu doğduğu, geride

ailesini bıraktığı yerleri unutmamış ve yerleşkelerinin iktisadi durumunu da düzeltmişlerdir. İlerleyen yıllarda isedevletin de büyük desteği ile birlikte tüm köylere okul, su, yol ve elektrik getirilmiştir.

Avşarlar genel olarak kendi içlerinde folkloru olan, kendi geleneklerini hala yaşatan, sıcakkanlı, misafirperver ve şair ruhlu insanlardır. Kadın erkek bir arada eğlencelerdüzenleyen ve genel anlamı ile korumacı tavırlar sergileyen insanlardır. Avşarların özellikle edebiyatımızda ağıt olarak bilinen acı dolu şiirleri bilinmektedir. Bunun yanı sıra Avşar bozlağı da sözlü sanatlarda kendinden hala söz ettirmektedir.

Avşar bozlak ve ağıtlarıyla ilgili olarak yeterli literatür kaynağı ne yazık ki bulunmamaktadır. TRT'nin hazırlamış olduğu repertuvarda ki derlemeler ise hangi aşiretlere veya hangi oymaklar tarafından söylendiğine dair bilgi vermemektedir. Avşarların Çukurova ve Kayseri civarında ikamet ettikleri bilgisini vermiştik bu konu hakkında Çukurova bölgesine ait derlemelerde incelenmiştir. Yukarıda Avşarlar hakkında şair ruhlu insanlardır demiştik, bu bağlamda edebiyatımızda kendine yer edinen ve kültürel aktarımda da kendine yer edinmiş olan iki temel olan ağıtlar ve bozlakları hakkında kısa bilgiler vereceğiz.

2.3.1. Ağıtlar

Türkler duygusal bir millettir. Duygularını yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Buna en güzel örneklerden birisi ise ağıtlar olacaktır. Türkler İslamiyet öncesi dönemlerde ağıtlara “Sagu” demişlerdir. Yuğ adı verilen cenaze törenlerinde ölen kişinin arından çeşitli sagular düzenlenmiştir. Türklerin İslamiyet’i kabulü sonrasında bu sagular ağıt haline gelmişlerdir. Akabinde divan edebiyatına geçildiğinde ise ağıt yerini mersiyele bırakmıştır. Temelde hepsi aynıdır ancak dönemsel olarak isim değişikliği olmuştur demek hatalı bir söylem olmayacaktır.

Gerek göçler, gerekse savaş ve hastalıklardan dolayı çok fazla insanımızı kaybetmişizdir. Bundandır ki coğrafyamızda fazlası ile ağıt vardır. Ağıt denilince aklımıza ilk gelen anlamıyla ölümlerden sonra acılı bir şekilde okunan, doğaçlama gelişen ve eski sözlü kültürün bir temel ögesi olan edebi eserdir demek uygun bir anlatım olur. Anadolu coğrafyasının genelinde ağıt geleneği olsa dahi bu geleneği devam ettiren ve en yaygın olarak kullananlar yine Avşarlar olmuşlardır. Örnek verecek olursak eğer Sarıkamış ile ilgili ağıtların bir çoğunun Avşarlar tarafından

dile döküldüğü bilinmektedir. Genel olarak dildeki kullanımı incelendiğinde ağıtların söylenmediğini, ağıtların yakıldığını görmüş olduk. Ağıtlarda, ağıt yakan kişi ölen kişinin genelde yakınıdır ve ağıtlarda kişinin fiziksel özellikleri ve karakteristik özelliklerinden bahsedilmektedir. Sahada duyduğumuz bir ağıttan örnek verecek olursak eğer merhumun arkasından “Enli döşlüm oy” şeklinde bir tabir kullanıldığını ve kişinin iri vücut yapısında olduğunu bundan kaynaklı olarak bu cümlemin kullanıldığını sahada elde ettik. Yine daha evvelden bahsettiğimiz dil kullanımı hususunda ki savımızı destekleyecek nitelikte bir söylemi de görmüş olduk. Ayrıca ağıtların ölünün cenazesi başında yakıldığının haricinde sonrasında da (örneğin vefatının seneyi devriyesinde) yakıldığını bilmekteyiz. Ayrıca ölünün üzerinden çıkartılan kıyafetlerinde ağıt yakarken kullanıldığını biliyoruz. Ağıtlar genelde kadınlar tarafından yakılmaktadır ve herhangi bir kalıba girilmez, ağıt yakan kişi duygularını en net şekilde ifade eder. Ancak kafiyeli ağıt yakmak toplum nazarında marifet olarak görülür. Kaynaklarda Kerkük Avşarlarının günümüzde para karşılığı bu işi yaptıkları bilinmektedir. Ancak sahada yaptığımız görüşmelerde buna benzer bir vakanın Tomarza ilçesine bağlı olan Taf (daha sonradan Özlüce ve en son olarak Dadaloğlu Kasabası ismini almış) köyünde bir kişinin başından geçtiğini öğrendik. Kendi anlatımı ile;

“...Benim bibim (hala) çok ağıt yaktıydı, bizim ölümüz çok oldu o zamanlar. Ben daha ufaktım kim olduğunu hatırlamam amma civardan birinin ölüsüne götürdülerdi ağıt çığırsın diye. Hatta oradan gelince bize lastik aldıydı, onlar para vermişler...” şeklinde olmuştur.

Ağıtlar zamanla bireyselliklerinden sıyrılıp topluma mal olmuşlardır. Bu bağlamda örnek verecek olursak eğer Sarıkamış ağıtlarını, Yemen Ağıdı (bilinen adıyla Yemen Türküsü) en yerinde örnek olacaktır. Ayrıca verdiğimiz örnek gibi bir çok ağıdın artık anonimleşmesi ve ezgilerle türkü halini almasını da öğrenmiş olduk. Ağıtların yakılan kişilerce önce veya sonra oturup yazılmadığını biliyoruz. Çevrelerindeki diğer kişilerce yazılan ve günümüze kadar gelen ağıtların artık türkü halini aldıklarını bilmekteyiz. Ağıtlar sadece bireysel değil toplumsal hadiseleri de dile getirir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi ağıt yakmanın geçmişten günümüze kadar devamlılığı olmuş Avşarların çok eski tarihlerden beri devam eden bu geleneğini sürdürdüğünü ve bununla alakalı olarak bilindiklerini de görmüş olduk.

Ağıtların toplumsal olmasından da söz etmiştik, ayrıca hala bestelenmeyerek şiir şeklinde kalan ağıtlarda nadir de olsa vardır. Aşağıda örnek olarak sunacağımız ağıdı yukarıda ki verdiğimiz bilgiyi sağlamlaştırmak adına, Sarıkamış'a asker gönderen bir annenin evladı için yaktığı ekleyerek konumuzun anlaşılabilir konusunda bir bilinen ve var olan bir örnekle daha da sağlam temele oturacağını düşündük.

Gene uğru kış geliyor,
Görmeyene hoş geliyor,
şu Sivas'a giden kağını,
Dolu gidip boş geliyor.

Aziziye baba yurdum,
Kafkasya'ya tabya kurdum,
Benim korkum Ruslar değil,
Karakışa kurban verdim.

Sarıkamış ne aralı,
Kimi ölmüş kimi yaralı,
Bunu duymuş var mı ola?
Yalan dünya kurulalı.

Kimini gülle götürdü,
Kimini toplar yatırdı,
Kör olasıca Moskoflari
Neçe ocaklar batırdı.

Uşak gitti sürüyünen,
Asker kalkar boruyunan,
Hangi eve vardıysam,
Bir gelin var karıynan.

Yaslı deli gönül yaslı,

Acep nedir bunun aslı,
Kardeşler kana belenmiş,
Kara don gülgülü fesli.

Soğanlı'da bir harp oldu,
Neçe canlar telef oldu,
Sarıkamış alınışın,
Sağ olanlar mektup saldı.

Yağan karların altında,
Kara çadır var mıydı?
Top gürleyip gelirkene,
Acep derdin var mıydı?

Dokuz gardaşı ölenin,
Benim gibi olur bacısı,
Sivas'ta tabur dökülmüş,
Benim anamın kuzusu.

Sarıkamış üstünde kar,
Kar altında Mehmet yatar,
Gülüm donmuş kara dönmüş,
Gören sanmış yârin sarar.

Kimi Yemen kimi Harput,
Üzerinde ince çaput,
Avut yiğit gönlün avut,
Yâr sarmazsa Mevlâ'm sarar.⁴³

⁴³ Anonim eser.

2.3.2. Bozlaklar

Ağıtların haricinde bozlakları ele alacak olursak eğer bozlağın bir tür uzun hava olduğunu görmekteyiz. Ayrıca Divan-ı Lügat-ı Türk' te bozlak kelimesi “ses vermek, seslemek” anlamında kullanılmaktadır. Bozlak kelimesi için Kısaca feryat etmek, haykırmak diyebiliriz. Konu hakkında Çapraz'ın çalışmalarında “bozlakları özel bir ezgi ile söylenen, yüksek perdeden başlayarak inişe geçen nidalarla başlayan. Yiğitlik, mertlik, yiğitçe seslenme, haykırma, dosta şikâyet, aşirete ahvali arz etmek, beylerin yiğitliklerini dile getirmek, ölen dostların ardına ağıt dizmek, korkak veya rakip aşiretleri yaralayıcı imalarda bulunmak konulu türkü türüdür diye tarif etmek gerekecektir.” Şeklinde görmekteyiz.⁴⁴

Bozlaklar genel tanımı ile hikayeler içeren türkülerdir, oymak ve dağ havalarının karakteristik bir türüdür. Bozlaklar çoğunlukla erkekler tarafından söylenir. Bozlaklar çeşitli toplumsal olayları dile getirir ve genelde ise kahramanlıklardan bahsederler. Yöresel ağızda bozlak veya türkü söyleyecek kişinin “Dadaloğlu çığırmaq” gibi bir ifade kullandığı ile karşılaştık. Bu söylem Dadaloğlu'na ait bir bozlağı okuyacağını karşılamaktadır. Başka bir söylemde ise çığırmaq dedikleri zaman asıl kast edilen şeyin bozlaklar olduğunu öğrendik. Bozlakların çeşitli özelliklere göre ayrıldığını araştırmamız neticesinde görmüş olduk. Ayrıca Avşar bozlakları olarak değerlendirecek olursak eğer dört temelden bahsedebiliriz, bunlar;

1. Aydost Bozlağı
2. Benderi Bozlağı
3. Barak Ağızı Türkmeni
4. Kovgun Avşar Bozlağı

Olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kayseri Avşarlarının kültürlerini yaşatmak adına düzenli olarak yaptıkları, kendi özyapılarını ve ruhani yapılarını yansıtan halk ozanı Dadaloğlu'nu anmak amacıyla Tomarza'nın Dadaloğlu kasabasında (eski ismi Taf) her yıl belirli günlerde “Dadaloğlu Şenlikleri” düzenlenmektedir. Bu şenliklere dünyanın bir çok yerinden gelen Avşarlar bulunmaktadır. Şenliklerde yöresel oyunlar, konserler, yemekler ve

⁴⁴ Çapraz, E. "Fahri Bilge Defterlerindeki Kayseri ve Yöresi Halk Şairleri"

çeşitli eğlenceler düzenlenmektedir. Ne yazık ki pandemi nedeni ile son yıllarda şenliklerin düzenlenmesi sekteye uğramıştır.

2.4. Avşarlara Göre Öteki Kavramını Kim Karşılar?

Çalışma boyunca kimlik kavramının ne olduğundan, kimliğin ve aidiyetin oluşumundan buna bağlı olarak öteki kavramından ve Avşar Türkmenlerinden sıklıkta bahsettik. Kavramlarla alakalı kısa bir paragraf ile hatırlatma yaptıktan sonra saha çalışması esnasında gözlemlediğimiz ve çeşitli yaş aralıklarına göre aldığımız sonuçları burada paylaşmak ve en azından Avşarlarda kimlik kavramı, ben ve öteki kavramları gibi kavramların ne gibi bir karşılığı olduğunu görmekte fayda sağlayacaktır.

Kimlik kavramının oluşması süreklilik kapsamında olan ve bu bağlamda sosyo kültürel hayat gibi çeşitli etkenlerden şekillenen insanın doğumundan ölümüne kadar olan süreçlerin tamamında kendine yer edinen bir kavramdır. Kimlik kavramı beraberinde biz ve öteki kavramını doğurmakta ve biz kavramı da aidiyet duygusunu beraberinde getirmektedir. Bizler ve onlar arasında ki farklardan hareketle birlikte gelişen öteki kavramı, aidiyet kavramının sağladığı beraberlik ve birliktelik olgusu biz ve öteki arasında sınırları belirlemekte fayda sağlayan bir yapıdır. Bu bağlamda ele alacak olursak kimlik, grup aidiyeti, öteki kavramları toplumsal yapı içerisinde hemen hemen her bireyi ilgilendiren ve içinde bulunduğumuz sosyo kültürel yaşantımızın şekillenmesinde önemli rol oynayan kavramlardır.

Sahada yapılan araştırmaların kabaca bir özeti ile açıklayacak olursak eğer dünyamızın giderek daha küçük bir hal alması ve teknolojik gelişmeler ile beraber herkesin erişim kolaylığının artması biz ve öteki kavramlarının giderek daha global ve daha geniş bir hal aldığını gözler önüne sermektedir. Yaş katagorizasyonu yapmaksızın sorular yönelttiğimiz Avşarlarda elde edilen veriler genç yaştaki bireylerin ötekine bakışı ile yaşça daha büyük bireylerin öteki kavramına bakışı açıları arasında ki farkın bu bahsini ettiğimiz teknolojik gelişmeler ve bunun bir sonucu olarak daha çabuk haberdar olma, daha kolay tanıma gibi kavramların, bireylerin aidiyet duygularının ve kimliklerinin sosyal hayata etkisini azalttığını görmekteyiz. Bunun doğal bir sonucu olarak yaşça daha genç bireylerle yaptığımız görüşmelerde Avşar olmanın onlar için ifade ettikleri anlamlar yaşlı bireylere göre

daha azdır. Ancak yaşlı bireylerin söylemlerinden yola çıkarak Avşarlar için öteki kavramının tarihsel süreçleri bir tarafa bırakarak özelde araştırma sahası olarak belirlediğimiz bölgelerde ve bu bölge nüfusuna bağlı olan bireylerle yaptığımız görüşmelerde Avşar olmanın üst derecede gurur verici bir özellik olması bunun yanı sıra eşlerinin, arkadaşlarının seçimlerinde de Avşar bireyler tercih ediyor olduklarını neticesine ulaştık bu bağlamda, onlar için Avşar olmak sosyal statülerinde önem ifade eden bir yapıyken genç nesillerde Avşar olmak sadece bağlı oldukları tarihsel bütünlüğü ve soy bilgisini buna ek olarak kendi içlerinde gelişen kültürel bilgiyi ifade etmektedir.

Genç nesil için öteki kavramı lokal olmaktan ziyade artık daha genel ve bu grupları ifade ederken mesela Avrupa veya X ülkesi gibi söylemlerde bulunmuşlardır. Daha lokal cevap vermelerini istediğimizde ise eskiden geçmişte yaşanmış olan ve büyükleri tarafından yapılan anlatıların neticesinde Çerkesler veya Kayseri'nin yerli halkı demişlerdir. Ancak bunun kendileri için büyük bir anlam ifade etmediğini de üzerine basa basa ifade etmişlerdir. Yaşlılarda ise bu öteki kavramı daha net çizgilerle çizilmiştir ve öteki kavramı onlarda da Çerkesler şeklinde söylenmiştir. Bu öteki ve biz ayrımının ise komşu köylülük ve tarihsel olaylar bağlamında olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada ise yaşlılar için öteki ile olan iletişim sağlanmakta ancak bu iletişim bağının çok sağlam ve sıkı bağlar üzerine kurulmadığını söylemişlerdir. Hatta bir görüşme esnasında “Yedi kuşak öteden Avşar’ı şurada ki Çerkes’e tercih ederim.” Şeklinde bir cümle kurmuşlardır.

Neticeye gelecek olursak eğer öteki kavramının Avşarlar için karşılığının Kayseri'nin yerli halkı ve Çerkesler olduğunu gördük. Bu anlamda kimliğin ötekini belirleme durumunu da gençler üzerinden teyit etmiş olduk. Onlar için öteki komşu köyde ki bir başkası değil daha uzaklarda başka ülkelerde olan ve yeterince anlamlandıramadığı kimseler olmuştur. Bundandır ki öteki ve kimlik kavramının gelişimi gün geçtikçe daha da global bir hal almaktadır. Aksine ise yaşça büyük olan Avşarlar için durum daha lokal kalmış ve onlar için öteki kavramı bir veya birden fazla soy olmuştur.

2.5. Yöntem

Araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden olan kültür analizi yöntemi kullanılmıştır. Kuramsal çerçeve gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra, kültür temelli araştırmalar ve dokümanlar incelenmiştir. Ardı sıra belirlenen bölgelerde sahaya çıkılarak yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamızın saha kısmını oluşturan bölümde örnekleme Kayseri ilinin Pınarbaşı ve Tomarza ilçelerinde ki Avşar köylerinden ve göç ile beraber şehir merkezine yerleşen Avşarlar ile görüşülmüştür. Köylerde yapılan görüşmeler için bölgeler ziyaret edilmiştir. Şehir merkezinde yapılan görüşmelerde ise çeşitli derneklere ve ailelere ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Saha da çeşitli yaş, eğitim ve ikamet adresinde olan toplam 85 (50 erkek, 35 kadın) Avşar Türkmeni ile görüşülmüştür ancak çalışmamızın sınırlandırılması ve daha net bilgilere ulaşılması açısından 85 kişi içerisinde 30 (15 erkek, 15 kadın) kişi seçilmiştir. Seçim yapılırken sahada sorduğumuz sorulara verilen yanıtlar içerisinde araştırmamıza en net katkıyı sağlayan cevaplar göre tercihlerimiz şekillenmiştir. Saha araştırması dönemin pandemi şartları nedeniyle ortalama 10 ay gecikme ile gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmasının tam manasıyla bitmesi 2021 yılı kasım ayına tekabül etmektedir.

Görüşmeler esnasında etiğe uygun şekilde davranılmış ve kişilerden izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Daha sonra ses kayıtları incelenerek veri analizi yapılmıştır. Araştırma sürecimiz boyunca kültür analizi yöntemi benimsenmek ile birlikte, elde edilen bulgular kendi yorumumuzla desteklenmiştir. Bunun sonucunda okumalardan edinilen bilgiler ışığında kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve sahada elde edilen bilgilerle harmanlanmış ve teze yerleştirilmiştir.

KATILIMCI TABLOSU

SIRA	CİNSİYET	YAŞ	İKAMET	EĞİTİM
KATILIMCI 1	E	71	KÖY	İLKOKUL
KATILIMCI 2	E	26	KÖY	LİSE
KATILIMCI 3	E	48	KÖY	LİSE
KATILIMCI 4	E	63	KÖY	İLKOKUL
KATILIMCI 5	E	21	KÖY	ÖN LİSANS
KATILIMCI 6	E	57	KÖY	İLKOKUL
KATILIMCI 7	E	27	KÖY	LİSANS
KATILIMCI 8	E	18	ŞEHİR	LİSE
KATILIMCI 9	E	33	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 10	E	69	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 11	E	76	ŞEHİR	İLOKUL
KATILIMCI 12	E	23	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 13	E	55	ŞEHİR	LİSE
KATILIMCI 14	E	43	ŞEHİR	DOKTORA
KATILIMCI 15	E	38	ŞEHİR	YÜKSEK LİSANS
KATILIMCI 16	K	68	KÖY	İLKOKUL
KATILIMCI 17	K	55	KÖY	İLKOKUL
KATILIMCI 18	K	24	KÖY	ÖNLİSANS
KATILIMCI 19	K	46	KÖY	LİSE
KATILIMCI 20	K	30	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 21	K	43	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 22	K	22	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 23	K	27	ŞEHİR	ÖNLİSANS
KATILIMCI 24	K	50	ŞEHİR	LİSE
KATILIMCI 25	K	44	ŞEHİR	LİSE
KATILIMCI 26	K	26	ŞEHİR	YÜKSEK LİSANS
KATILIMCI 27	K	35	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 28	K	19	ŞEHİR	LİSANS
KATILIMCI 29	K	33	ŞEHİR	LİSE
KATILIMCI 30	K	68	ŞEHİR	İLKOKUL

SAHADA SORULAN SORULAR

1.AVŞARLARIN KİM OLDUKLARI VE TARİHSEL SÜREÇLERİ HAKKINDA SORULAN SORULAR.

- 1.a. Avşarlar Kimlerdir? Kimlere Avşar denir?**
- 1.b. Avşarlar Anadolu coğrafyasına nereden ve neden gelmişlerdir?**
- 1.c. Avşarlar tarihsel süreçlerde beylikler veya devletler kurmuşlar mıdır?**

2. AVŞARLARIN SOSYO KÜLTÜREL HAYATLARI VE KENDİLERİNE HAS OLAN ÖGELER HAKKINDA SORULAN SORULAR.

- 2.a. Avşarlar kendi çevrelerine ne gibi katkılar sağlamışlardır?**
- 2.b. Avşarlar üzerinde oluşan olumsuz algını temel sebebi nedir?**
- 2.c. Avşarların kendi kültürüne has olan sembol, imge, bayrak veya tamgalar var mıdır?**

3. AVŞARLARDA KİMLİK, AİDİYET GİBİ KAVRAMLARI DEĞERLENDİRMESİ VE AVŞARLIK BİLİNCİNİN NESİLLER ARASI AKTARIMININ ÖNEMİ HAKKINDA Kİ SORULAN SORULAR.

- 3.a. Avşar kimliği nedir? Avşarlığın kişinin kendi kimlik oluşumuna etkileri nelerdir?**
- 3.b. Avşarların, avşarlık kimlikleri nesilden nesile aktarılmalı mıdır?**
- 3.c. Avşarların kendi içlerinde bağları nasıldır?**

4. KİMLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA BİZ VE ÖTEKİ TANIMLARI İLE BİRLİKTE BU KAVRAMLARIN BENZERLİK VE FARKLARINI ORTAYA ÇIKARMAK ADINA SORULAN SORULAR.

- 4.a. Yeni tanıştığınız bir başka kişinin Avşar olması sizi etkiler mi?**

4.b.Avşarlara göre ötekiler kimlerdir?

4.c.Ötekiler ile Avşarlar arasında temel farklar nelerdir? Benzerlikler var mıdır? Var ise bu benzerlikler nelerdir?

III. BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmamızın kuramsal çerçevesi tarihsel süreçlerinin araştırılması neticesinde sahaya inip öncelikle şehirde ikamet eden daha sonra da köylerde ikamet eden çeşitli yaş ve eğitim seviyesine mensup bireylerle görüşmeler sağladık. Bulguları aktarırken sorulan sorulara verilen cevaplar içinde geçerliliği en fazla olan cevapları temel alacağız. Görüşülen kişilerin yaş, eğitim, ikamet durumları katılımcı tablosunda yansıtılmaktadır.

Öncelikle Avşar kelimesinin literatürde kendine edindiği yeri araştırmalarımız neticesinde öğrendik. Avşarların kim oldukları konusunda ise Avşarların kendilerini tanımlamalarında da bu literatür tanımına uygun cevaplar aldık. Kelime anlamının doğrudan kimlik olgusunu desteklediğini gördük. Kimlik oluşumunda kelimenin köklerinin karakteristik tanımlamalarını da etkilediğini ve bununla birlikte öteki ile kendi arasında ki farkları tanımlamasında kolaylık sunduğunu gördük. Avşarların Oğuz boyundan geldiklerini ve Oğuzların en kalabalık boy olduklarını biliyoruz. Bu bağlamda sahada ki görüşmelerimizde “Avşarlar Oğuz Kağan’ın soyundan olan ve göç ederek buralara kadar gelen Türklerdir. Türk geleneklerine göre yaşayan kalabalık bir soydur. Müslümandırlar, Türk İslam mücadelesine çok destek vermişlerdir”⁴⁵ şeklinde bir tanımla karşılaştık, bu bağlamda Türklerin İslam dinine mensup olmalarında ve bu süreçte katkılarının olduğunu gördük. Ayrıca

“Avşarların tarih boyunca devletler kurduğunu, milletleri yönettiğini okuduk. Biz Öz Türklerdeniz. Büyüğünü bilen, çalışkan, vatanını seven sahiplenen bir halkız. Kimseyle sorunumuz olmadı, yedirip içirmeyi severiz. Misafir gelirse yedirip içirip yatırırız. Yemek olmadan kimse gidemez evimizden. Çok geçmiş

⁴⁵Katılımcı2

zamanda kıtlıklar olmuş belki o zaman açlıktan kavgalar olmuş ama şimdilerde herkesin durumu iyi. Herkes bir işi bellemiş (öğrenmiş).⁴⁶

Elde ettiğimiz bu veride ise Avşarların tanımı yapılırken sosyo kültürel yapılarından öteki ile olan ilişkilerinden ve tarihsel tanımlamalarından bahsettiklerini gördük. Bundan yola çıkarak Avşarların kim olduklarını tanımlarında etkili olan unsurların detaylarını da sahada elde ettiğimiz veriler neticesinde gördük.

Avşarların göç ederek Anadolu coğrafyasına gelip, bu coğrafya içerisinde farklı konumlarda ikamet ettiklerini biliyoruz. Ancak bu göçün etkilerini araştırdığımızda Türklerin, Orta Asya steplerinden gerek savaşlar gerekse coğrafi nedenler ile geldiklerini öğrendik. Bundan yola çıkarak göç ile dünyanın birçok yerine dağıldıklarını biliyoruz. Bundan yola çıkarak sahada elde edilen görüşmelerimizde katılımcılarımızın söylemlerinde araştırmamızı doğrular nitelikte olmuştur.

“Benim bildiğim kadar Türklerin Orta Asya göçü ile birlikte dünyaya yayılan bir milletiz. O dönemin şartlarını lisede edebiyat ve tarih derslerinde anlatmışlardı. Üzerine ekstra bir araştırma yapmadım ancak hatırladığım kadarıyla buldukları bölgede kaynakların azalması ve kıtlık, susuzluk gibi sebeplerden dolayı anayurtlarını terk etmişler. Bizimde Oğuz Kağan soyundan geldiğimizi biliyorum, bu yüzden biz de Orta Asya’dan göç etmişiz ve bildiğim kadarıyla büyük çoğunluğu İran’dan olmak üzere Kafkasya’dan ve Suriye, Irak üzerinden Anadolu’ya geçmiştirler. Anadolu da geniş bir kitleye sahibiz.”⁴⁷

Buradan yola çıkarak Avşarların göç nedenlerini gördük ve göç yolunda teyit ettik. Göç yolunun bu denli geniş olmasının bir diğer getirisi ise Avşarların kültürel ve sosyal ilişkilerinin gelişmesini ve gidilen bölgelerde de kendilerinden izler bırakmalarında etkili olmuştur. Bunun yanısıra ülkemiz sınırları içerisinde farklı illerde birbirlerine rastlayan Avşarların kültürel ortak paydaları kendi aralarında daha rahat bir iletişim kurmalarında etkili olmuştur. Bu bilgi ışığında öteki ile bizden olan arasında ki kavramın etkisi daha net kendini göstermektedir. Yine sahada görüşme yaptığımız bir katılımcımızın söyledikleri gerek Avşarların göç etme sebepleri gerekse yukarıda bahsi geçen söylemi doğrular nitelikte olmuştur. Kendisinin söylemini aktarmak bilginin netliğini daha da arttıracaktır.

⁴⁶Katılımcı 10

⁴⁷Katılımcı 14

“Türklerin ana vatanı Orta Asya’dır. Oradan gelmişiz bizler, sonrasında Müslüman olup Türkiye’nin bir çok yerine yerleşmişiz. Gelme sebebimiz ise Çinliler ile olan savaşlar bizi bölmüş üstüne birde kıtlık kuraklık olmuş uzun yıllar. Bizde göç edip buraya gelmişiz, “Kalktı göç eyledi Avşar elleri” diyor ya işte bundan diyor. Bir de ben gençken çalışmak için çok yere gittim, Adana’da bir usta başı vardı. O da Avşarmış evinde yemek yemiştik. Oralarda da varız. Gerçi Türkiye’de çok yerde Avşar var diyorlar ama ben bir tek onu biliyorum.”⁴⁸

Sahada ki görüşmelerimiz esnasında buna benzer bir çok örnek ile karşılaştık, aynı kültürel paydalarla beraber, aynı soyu paylaşmanın sosyal ilişkiler üzerinde önemli bir etkisi olduğunu da görmüş olduk. Görüşmeler esnasında katılımcılarımızın tarihsel süreçlerde, Avşarların bir çok devlet kurduğunu veya kurulmuş olan devletler içerisine önemli roller üstlendiklerini duyduk, yapılan literatür taramalarında da bu bilgileri doğrulayan bir çok very elde ettik. Bu bilgiler ışığında Avşarların çeşitli zamanlarda devletler kurduklarını net bir şekilde görmeyi amaçladık ve bunun yanısıra görüştüğümüz kişilerinde bu bilgiye sahip olduklarını gördük.

“Avşarlar tarih boyunca devletler kurmuşlardır. Hatta en bilineni Karamanoğlu Mehmet Bey’in kurduğudur. Hatta bilime çok önem veren bir devlet adamıymış. Geleneklere bağlı Türkçü biriymiş. Dil fermanını yayınlamış ve devletin dilini Türkçe yapmıştır. Germiyoğulları ile Dulkadiroğulları’da yine Avşar devletlerinden. Bir de mesela benim bildiğim kadarıyla Selçukluya, Osmanlıya baya etki etmişler. Ayrıca İran’da Avşar hanedanlığı adında şahı Nadir şah olarak bilinen büyük bir devlet kurulmuştur.”⁴⁹

Bir başka katılımcımız ise yine konumuz ile alakalı olarak aynı bağlamda bilgiler vermiştir. Bu bilgilerin kaynağı ise aile içi anlatılar ve kendi araştırmaları olduğunu dile getirmişlerdir. Avşarların yazdıkları ve tarihsel süreçlerini anlattıkları kaynakları taradıklarında da bahsetmişlerdir.

“Devletler kurduk tabi, Türkler başka milletlerin altında kalmaz. Özgürlüğüne düşkünlerdir, savaşırdılar. Öyle çok bir bilgim yok ama Karamanoğullarını bilirim, Kadiroğullarını bilirim (kastı Dulkadiroğullar’ı). Selçuklu ile mücadele

⁴⁸Katılımcı 6

⁴⁹Katılımcı 25

etmişiz mesela onu bilirim. Bu Osmanlının kuruluşu sırasında Akkoyunlular geçer ya onlarda Avşardır. Daha çok vardır ama ben en çok bunları biliyorum.”⁵⁰

Avşarlar göç etmiş, devlet kurmuş olan bir toplum olarak kendileri ve çevrelerine olan etkileri yadsınamazdır. İnsanın sosyal bir canlı olması ve doğduğu andan itibaren çevresi ile ilişkiler kurmasını toplumlar içinde söylemek yanlış olmaz. Bu bilgiden yola çıkarak Avşarların çevre ile olan ilişkilerinin gerek tarihsel ve toplumsal süreçlerde gerekse edebiyat gibi sanat dallarında da eserler bırakmalarına neden olmuştur. Bu iz bırakma durumu yeme içme kültüründen, eğlencelere kadar çok geniş bir yelpaze ile karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda insanların birbirlerinden etkilendiği gibi toplumların da etkilendiğini ve Avşarların gittikleri her yerde izler bıraktıklarını biliyoruz, bu bilgiyi ise sahada elde ettiğimiz veriler ile desteklemekteyiz. Basit bir örnek vermek gerekirse eğer sözlü ve yazılı edebiyatımızda Avşarlar kendilerine yer edinmişlerdir. Bu bağlamda katılımcı 12'nin kurduğu cümleler söylemlerimizi doğrular nitelikte olacaktır.

“Avşarların çok fazla şiirleri olduğunu biliyorum, halk ozanları yetiştirdiklerini, ağıtlarını biliyorum. Neşet Ertaş'ın okuduğu bir Avşar bozlağı var onu biliyorum. Aslına bakarsak kendisi Kırşehir'li sanatçı. Mesela Avşar bozlağı okuması bile çevreye kazandırdığımız bir değerdir. Kendisi de bunu tanıtmıştır. Son zamanlarda arabaların arkasında, yüzüklerde falan Avşar Tamgasını görüyorum bende de var hatta. İnsanlar merak ediyor bu ne diye. Anlatıyorum onlara da bence bu bile kültürün tanıtımı ve çevreye katkı olarak gösterilebilir. Ayrıca göçebe yaşam tarzından kalan bilgileri aktarmışlardır. Mesela dağda yetişen bitkilerden yapılan yemekler (çiriş) gibi veya pek çok sakatat türevi yemeklerin çoğu Türkmen boylarından yayılmıştır.”⁵¹

Yine bir edebiyatımızda fazlası ile bilinen ve Türklerin eski bir geleneği olan ağıtların, Avşarlar tarafından ustalıkla yakıldığını ve nesiller boyunca aktarıldığını da biliyoruz. Ayrıca kendilerine has yemekleri olduğunu ve bunun gündelik hayatta bir çok kere yapıldığını ailecek yenildiğini yer yer ise bir araya gelerek yenildiğini de sahada ki görüşmelerimizde öğrendik. Bu bağlamda kültürel aktarımın da sağlandığını daha sağlam temeller üzerine kurduklarını ve birliktelik duygusunu beraberinde getirdiğini gördük. Bütün bunlardan yola çıkarak sosyo kültürel mirasın

⁵⁰Katılımcı 1

⁵¹Katılımcı 12

kendi içlerine ve çevrelerine olan katkılarını sağlamlaştırmak adına katılımcı 27'nin söylemlerinin önem arz edeceği kanısındayız.

“Avşarlar ağıtlarıyla bilinirler. En ünlü özelliklerinden biridir ama Avşarların güzel bir yemek kültürü de vardır. Mesela tutmaç çorbası, toga yemeği, kömbe, içli köftesi, halk arasında yufka olarak bilinir ama onun aslı yuka'dır, incecik olur. Kadınlar bir araya gelerek yaparlar. Diğer yemeklerde bilinir ama bizim usulümüz başkadır. Bizim düğünlerimizde yemekli olur, gerçi şimdiki düğünlerde yemek yok, köylerde veya kınalarda yemek yenir. Bizim halayımız da ünlüdür, oynamayı çok severiz. Acımızda ağıt yakarız eğlencemiz olunca oynarız. Bunlardan başka bizim şenliklerimiz olur, şenliklere sanatçılar gelir. Bütün köylerden, başka şehirlerden hatta yurt dışından bile gelenler olur. Bu da tanıtıma etki eder ayrıca bilinirliliği de artırır. Biz geleneğimizi, kültürümüzü yaşamayı, yaşatmayı severiz. Şenlikler, yemekler, oyunlarımız, türkülerimiz bugün bir çok yerde bilinmektedir. Almanya'da bile halay çekip düğün yapan Avşarlar var.”

Tarihsel kronolojide bu denli büyük yere sahip olan Avşarların her toplumda olan çeşitli sorunları olmaması mümkün değildir. Gerek kurdukları devletler gerekse içinde yaşadıkları diğer devletlere mensup olan ötekilerle yaşadıkları sorunlar onların üzerinde farklı algıların oluşmasına neden olmuştur. Öyle ki her toplum bir diğeri tarafından eksik veya noksanlıkları yahut karakteristik durumları gibi çeşitli sebeplerle bilinmektedir. Bu söz konusu durumlar esasında öteki kavramının oluşmasında ve öteki ile olan ilişkilerinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Ötekinin bizden ayrılması için genel olarak onun açıklarından veya bize göre eksikliklerinden faydalanırız. Burada doğal olarak negative bir algının oluşması ise kaçınılmaz olacaktır. Bu algı yukarıda da bahsettiğimiz gibi bize göre ötekinin bizim üzerimizde kurduğu algıdır. Bu bilgiler ışığında Avşarlar'ın üzerinde de diğer toplumlarda olduğu gibi negatif bir olgunun olmaması neredeyse imkansızdır. Yine bir katılımcımızın da dediği gibi “bizi sevende çok sevmeyende, dostumuz kadar düşmanımız olmuş” sözü burada durumun net bir şekilde ifade edilmesine katkı sağlamaktadır. Yine elde edilen veriler ışığında katılımcılarımız ile yapılan görüşmelere yer vermek savlarımızın doğruluğunu bize sunacaktır.

“Avşarlar özgürlüğüne düşkün ve dik başlı bir millettir. Zamanında Osmanlı devleti tarafından diğer Türk boylarında maruz kaldığı gibi haksızlığa uğramış ve bunun sonunda isyana kalkışmıştır. Asi olarak bilinmeleri bu sebepten olup daha sonraki yaşamda pek çoğu idam edilmiş sürgün edilmiş aç ve perişan hale düşmüştürler bu süreçte de hayatta kalmak için hırsızlığa bile başvurmuşlardır bu hırsızlıktan en büyük payı da Avşarların yaylasına yerleşen Çerkezler almıştır. Zamanla Avşarlar hırsız olur, kavgacı olur diye bir algı oluşmuştur.”⁵²

“Vaktiyle devlet yüzünden bizi topraklarımızdan etmişler. Bizi dağa, tepeye sürmüşler. Evimizi, malımızı bile almamıza müsaade etmemişler. Bizde hakkımız olanı almak için savaşmışız. “Ferman padişahınsa dağlar bizimdir.” Demiş Dadaloğlu. Hakkımızın peşinden koşarken devleti bile hiçe saymışız. Çünkü biz mert insanlarız. Bir çok avşar savaşlarda ölmüş. Sonra dağlara çekilmişiz, devlet yardım etmemiş aç kalmışız. Geri bizim olanı almak için gittiğimizde yerimize gelenler bize yardım etmeyince çoluk çocuk açlıktan ölmesin diye yine bizim olan mallarımızı zorla almışız. Bu yüzden bize kavgacı, birbirine çok düşkün ve daha farklı benzetmeler yapmışlardır. Ama bunun aslını bilen bilir. Hiç kimse bir Avşar’ın evine geldiğinde aç çıkmaz, parasız kalmaz.”⁵³

Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak rahatlıkla söyleyebiliriz ki öteki ile olan ilişkinin şekillenmesinde devlet politikaları kendine pay kazanmıştır. Bu ilişki gerek ötekiler gerekse devlet içerisinde bir damgalamayı beraberinde getirmiştir. Günümüzde dahi bu damganın espri ile karışık fıkralarda anlatıları yapıldığını şekildekatılımcılarımızın aktarımları olmuştur. Oluşan bu algıların eskisi kadar bir önem arz etmediğini ve insanların daha soy bağından ziyade bireysellik ile değerlendirildiğini de söylemek doğru olacaktır. Her ne kadar birey değerlendirmelerinde eskisi kadar soy bağlamında bir değerlendirme olmasada insanlar ötekinin tanımını yaparken bu yargıları da kullanmaktadır. Ötekini belirleyen ona has olan her şeyin tanımlamada etkisinin olacağı aşikardır. Köklü bir tarihi olan ve geniş coğrafyada kendilerine yer edinen Avşarların kültürel özellikleri ve kendine özgü gelenekleri, sembolleri vardır. Bu geçmişten günümüze kadar onları diğerlerinden ayırt etmekte kullanılmıştır. bu kendine has öğeler diğer tüm

⁵²Katılımcı 8

⁵³Katılımcı 4

toplumlarda olduğu gibi Avşarlar içinde kutsal olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda sahada yönelttiğimiz sorulara alınan cevaplar hemen hemen her bireyin bu konuda az veya çok bilgisinin olduğunu ve bu özel imgeleri bir şekilde kendi hayatlarında da kullandıklarını öğrendik. Kısaca örnek vermek gerekirse eğer Avşar obasına ait olan bayrağın çıkartmasının araçlara yapıştırılması veya dövme olarak, takı olarak vucutları üzerinde taşınmaları güzel olarak nitelendirilebilecek örneklerdir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere bireylerin soy bağlantılı özelliklerin neler olduğunu bilmekteyiz, sahada ise buna daha farklı örnekler ekleyen katılımcılarımızın dedikleri ise daha detaylı bilgiler sunmaktadır.

“Ongunu tavşancıl kuşu olup kendi tamgaları da mevcuttur. Köklü bir tarihi olduğu için Avşarların kendi yemekleri, eğlenceleri de vardır. Mesela yemlik dediğimiz otu çok kişi bilmez veya Avşar halayı çok ünlüdür. Avşar Ağırılması’da derler. Bunlar Avşarların kendilerine has olan bir çok özelliklerindedir. Avşarların sözlü kültüre ve sanata katkıları bilinir. Bu kendine has olmasa bunca sene nasıl ayakta kalsın?”⁵⁴

“Avşarların her şeyleri kendilerine özgüdür. Dansımız, yemeğimiz, cenazemiz bile bilinir. Bir yerde Avşar düğünü olduğunu oradan geçen kişi anlar. Tabi ki bizim de devletler kurduğumuzu biliyoruz ama harici olarak mavi beyaz bir bayrağımız var. Türkçeyi öz haliyle kullanırız biz. Köyün girişinde Dadaloğlu’nun mezarı var üstünde de kocaman heykeli var. Bu simge sayılır mı bilmem. Mesela eskiler bulaşığa “çerçeper”, çöpe “hırış”, şaşırınca “abarı”, sohbet etmeye “şoredek” derler. Konuşurken hitap olarak çokça “bre” derler. Rezilliği, olumsuzluğu belirtmek için “malamat” derler. Bunun gibi daha bir sürü şey var, mesela bizim köylerde herkesin bir lakabı veya soyun lakabı olur. Bizimkisi topallardır mesela. Sebebi ise genetik bir sağlık sorunu herhalde çünkü bizden kim varsa aynı sıkıntıları var.”⁵⁵

Yukarıda da bahsedilen ve katılımcı görüşleri ile desteklenen Avşarların kendine has olan öğeleri onların kimlik kavramını oluşturmalarında ve kimlik kavramının aktarımında da etkili rol oynamaktadır. Daha öncede bahsettiğimiz gibi ötekini bizden ayırt eden bu imgeler biz kavramının sağlamlaşmasını da destekler.

⁵⁴Katılımcı 22

⁵⁵Katılımcı 9

Tanımadığı bir başka bireyin taksında Avşar tamgası gören bir başka kişi onun hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmasa dahi o ve kendisi arasında olan ortak bağı öğrenmiş olacak ve doğal olarak gelişen bir sempati olacaktır. Bu ortak paydalar hem kimliğin oluşumunu hemde aidiyet duygusunu beraberinde getirip sağlamlaştıracaktır. Avşarlar ile yapılan görüşmelerde Avşar kimliğine dair sorular yönelttik, kimliğin aktarımı için özel bir çabanın olup olmadığını sorduk bu bağlamda bireylerin aidiyet olgusu ile birlikte kimlik oluşumunun doğal bir süreç içinde olduğu cevaplarını aldık. Yeni doğan bireyin içine doğduğu kültürü özümsemesini doğal olduğunu ve özel bir çaba sarf edilmesine gerek olmadığını söylediler. Bu bağlamda sahada elde edilen veriler içinden seçtiğimiz söylemler bahse konu olan bilgilerin netliğini daha sağlamlaştıracaktır.

“Kendini bir yere ait hissetmen en temel içgüdüdür ve soyunun bilinmesinin yanında bu soyun pek çok Türk devletinin beyliğinin oluşumuna katkı sağladığını bilmek ayrıca bir gurur kaynağıdır. Avşar kimliği benim için özgürlüğüne, bağımsızlığına düşkünlük, yeri geldiğinde karşıdaki güçlü de olması dimdik durabilmek demektir. Birlik ve beraberliği güçlü olan insanlardır Avşarlar. Bu yüzden bir Avşar’ın yanında kendimi daha güvende hissedirim.”⁵⁶

“Avşarlar ayakta kalan, Türklüğü tam manası ile benimseyen ve buna sahip çıkan, güçlü ve savaşçı ama duygusal insanlardır. Ölüsüne kırk gün ağlar, düğününe kırk gün katılır. Çocuklarımız da bu şekilde yetişir, milliyetçilik duygularımız fazladır. Çocuklarımıza, torunlarımıza Türk isimleri veririz. Bu şekilde çocuk yetiştiririz, hak yemeyen insanlardan olsunlar diye uğraşırız. Bu da onları etkiler. Bizim Türkçeyi olduğu gibi kullanmamız ve isimleri koyarken de Türk büyüklerinin isimleri olsun, Türkçe temelli isimler olsun seçmemiz bizim milliyetçiliğimizi gösterir.”⁵⁷

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere kimlik olgusunun nesiller boyunca aktarımı doğal bir süreçtir. Bu sürecin haricinde bellek kavramı üzerinden bireyler anı veya durumları nesilden nesile aktarırlar. Bu aktarım yeni nesillerde oluşan kimliğin temel taşlarında kendine yer edinir. Bu bağlamda birey kendini, bizi ve ötekini daha net şekilde tanımlar. Kültürel ve soy bazlı devamlılık bu aktarımın sağlamlığı ile eş

⁵⁶Katılımcı 26

⁵⁷Katılımcı 13

değerdir ancak soy temelli aktarım nesiller boyunca aynı saflığı koruyamayabilir. Burada kültürel aktarım devreye girer ve bireyler gündelik yaşantılarındaki davranışları ve grupsal normlar ile çevreler. Bu da otomatik olara gelişen bir süreci beraberinde getirir ki bazı durumlarda bireyler bu aktarımın sağlanması adına emek sarf ederler. Bunu gerek tarihsel ortak payda ile gerekse kültürel belleğin aktarımı ile sağlarlar. Bu bağlamda katılımcı 7'nin sözleri bahsimizin netleşmesinde daha yardımcı olacaktır. "Biz etnik çeşitliliği fazla olan güzel bir ülkeyiz, Türkiye Cumhuriyetinin temel taşı ve garantisi Türk boylarıdır. Bir Türk gencinin boyunu soyunu ve onların geçmişini bir nebze olsun bilmesi gereklidir bu nedenle bu kimlik kaybolmamalıdır nesilden nesile aktarılmalıdır."⁵⁸ Bu kimlik aktarımının gerekliliği konusunda ise bireylerin kendilerin yükledikleri sorumluluk bilinci önem taşır. Soy devamlılığı doğada ki her canlıda iç güdüseldir, ancak sosyal bir canlı olan bireyin soy devamlılığının yanında kültürel devamlılığı da hedeflediği bilinmektedir. Bu bağlamda aktarımın gerekliliği konusu, görüşmeler neticesinde elde edilen veriler ışığında rahatlıkla söylenebilir ki, elzemdir. Bu aktarım nihayetinde ortak bir kültürel birikimi beraberinde getirecektir ve bu beraberlik bireyler arasında ki bağların daha sıkı olmasına ve ortak payday duyulan saygının artmasına neden olacaktır. Bunun yanı sıra aktarımın aidiyeti beslediği gerçeği yadsınamazdır. Konu hakkında ise katılımcı 16 şunları dile getirmektedir:

"Çünkü Türk boyunda ne varsa Avşarlar devam ettirir. Bir milletin öz gelenekleri, görgüsü her ne varsa bizim yaşantımız içindedir. Biz başkalarının altında kalmamışız çocuklarımız niye kalsın? Ne güzel bir kültürümüz var her şeyi anlatarak onların da öğrenmesini sağlamamız lazım. Bu yüzden derneklerimiz var bizim. Gençlerimizde gelip gidip orada olsunlar."⁵⁹

Yine katılımcı 16'nın dile getirdiği dernek gibi oluşumlar birlikteliği ve aidiyeti arttıran yapılardır. Bu ve benzeri organizasyonlar bireylerin birlikte huzur bulup eğlendikleri ortamlardır. Bireyler bu gibi ortamlarda bulunmaktan haz duyacaktır. Bu haz aralarında olan bağın kuvvetlenmesini doğrudan sağlayacaktır. Bu sayede Avşarların kendi bağları kuvvetlenecektir. Yine konu ile alakalı olarak sahada elde edilen görüşmeler neticesinde bireylerin verdiği cevaplar savlarımızı doğrular

⁵⁸Katılımcı 7

⁵⁹Katılımcı 16

niteliktedir. Katılımcı 28 ve katılımcı 3'ün söylemlerini eklemek konunun anlaşılmasına daha netlik katacaktır.

“Günümüzde köylerde yaşayan nüfus azalmıştır. Dolayısı ile bu bağlarda zayıflamıştır fakat sohbet esnasında karşıdaki insanın seninle aynı boydan aynı köyden olduğunu bilmek insanı mutlu eder günümüzde bundan öteye pek fazla gitmez fakat tabi ki Dadaloğlu şenlikleri gibi etkinliklerle bu bağlar tekrar güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Düşünlerde bir arada olmak bana keyif verir. Çünkü başkalarının düğünleri merasim gibi gelirken bizim düğünlerimizde eğlence vardır. Bu da beni orada bulunmaya iter.”⁶⁰

“Kendi içimizde biz birbirimize çok düşkünüzür. Bir sülaleden bir kişinin bir yerlere gelmesi, başını kurtarması demek o ailenin tamamına yardımcı olması demektir. Maddi manevi anlamda kardeşler birbirine düşkündür ama bizde sadece kardeş ile bitmez herkese yardım edilir. Bizim köylerimizden Almanya'ya çok adam gitti çalışanlar hep buraya para gönderdiler, buraya destek oldular. Onların burada kalan çocukları oldu, amca yanında teyze yanında büyüyenler oldu. Hiçbir zaman hiçbiri yoksunluk bile hissetmediler. Bizler komşumuzun çocuğunu bile kendi çocuğumuzdan ayırmayız. Kendi içimizde kırgınlığımız, küskünlüğümüz olsa bile başkalarının bunu bilmesini istemeyiz. Küs olan iki kardeşin birinde ölü veya düğün olduğu zaman bütün küslük, kırgınlık ortadan kalkar. Elaleme karşı laf verilmez. Gerekirse sonrada yine konuşulmaz. Dediğim gibi bizler birbirimize çok düşkün bir milletiz”.⁶¹

Katılımcı 3'ün belirttiği birbirine düşkün olma durumundan yola çıkarak Avşarlar için bir arada bulunmanın ve birbirleri ile olan ilişkinin önemini anlamamızda etkili olmuştur. Bu konu özelinde Avşarların, Avşar olmaya verdikleri önem daha net görülmektedir. Bir başka bireyin Avşar olması onlar için önemli bir argümandır. Bu bağlamda yeni tanıdıkları bireylerin Avşar olmaları veyahut Avşarlara göre öteki olmaları önem arz eden bir konu olabilir. Ancak sahada karşımıza çıkan sonuçlara göre özellikle “Yeni tanışılan bireyin Avşar olması” konusuna yapılan yorumlar yaşa, cinsiyete ve eğitim durumu gibi değişkenlere göre verilen cevapların farklı olmasını beraberinde getirmiştir. Buna ek olarak ötekinin tanımlanmasında da yine aynı etkenler önemli olmuştur. Buradan doğacak sonuç ise kısaca öteki'nin veya biz'in

⁶⁰Katılımcı 28

⁶¹Katılımcı 3

sınırlarının eskisi kadar netliğini koruyamadığı yönünde olacaktır. Ancak sahada elde ettiğimiz bilgiler bize şunu göstermektedir, birey bir başka Avşar ile tanıştığı zaman diğer bireylere oranla o kişi ile olan ortak noktaları daha fazla olduğu için kuracağı ilişki daha raht olacaktır. Bu noktada katılımcıların verdiği cevaplar bunun sağlam temeller üzerine oturan bir bilgi olduğunu netleştirir. Katılımcı 12'nin görüşmeler esnasında söylediği şu cümleler konunun daha net anlaşılması konusunda etkili olacaktır. “Kendime bir nebze daha yakın hissedirim ve sohbet konusu olur. Hele ki daha özelde aynı köyden, kasabadan olur ve akrabalık çıkarsa o kişi ile diğer insanlarla kurduğum ilişkiden daha güzel bir bağ kurabilirim.”⁶²Burada yola çıkarak bireyin kendinden olan ile kuracağı ilişkinin daha güvene dayalı olacağına güzel bir örneği denilebilir.

Bireylerin ötekini belirlemesi hususunda daha önceden bashedmiştik. Burada biz ve öteki kavramlarını oluşturan çizgilerin farklar üzerine kurulduğunu teorik kısımda ele almıştık. Ancak sahada elde edilen veriler ışığında öteki konusunda iki temel ayrım ile karşılaşmaktayız. Bu ayrımların temel nedenlerinden birisi ise teknoloji ve iletişimin artmış olmasıdır denilebilir. Bu bağlamda genç nesillerin teknolojiye olan yakınlıkları onların ötekine olan bakış açısını otomatik olarak değiştirmektedir. Ayrıca rahatlıkla ifade edebileceğimiz üzere öteki kavramı ve biz kavramı değişken kavramlardır. Bugün öteki bir başkası iken yarın bambaşka biri olabilir. Bu tanımlamaların bu denli değişken olmasında bir çok faktörün etkili rol aldığı rahatlıkla söylenebilir. Bu bağlamda Avşarlar için öteki kavramı da değişkendir. Burada, daha öncede bahsettiğimiz üzere, yaş gibi yaşanan yer ve eğitim durumu gibi değişkenler öteki tanımının net karşılığını göstermemektedir. Ancak genel görür ifadelerle dile getirebiliriz ki gerek tarihsel olaylar gerekse anlatılar Avşarlar için öteki denilince akıllara Çerkeslerin gelmesidir. Burada tarihsel süreçler gibi sosyal olaylar etkili olmuştur ancak günümüzde bu kavramların geçerlilik alanları değişmiştir. Bu bağlamda sahada görüştüğümüz katılımcı 18'in ifadeleri bahsimize daha netlike katacaktır.

“Benim için net bir öteki kavramı yoktur, şöyle açıklayayım benim için öteki duruma, zamana, içinde bulunduğum konuma göre değişir. Örnek verecek olursak eğer yanımda bir Çerkes olsun birde Alman olsun. Benim için öteki o an

⁶²Katılımcı 12

için orada bulunan Alman olur. Çünkü Çerkes olan kişi ile benim paylaştığım ortak değerler daha fazla. O yüzden öteki kavramı benim için anlık değişkenlerdir ama örnek verecek olursam yeni tanıştığım bir kişinin Avşar olması diğerlerine göre bir tık daha yakın hissetmeme neden olur. Aslında her şey ortak kültür ile alakalı. Kültürel olarak ne kadar çok paylaşımının olması ötekilerin bana yakın veya uzak olmasını etkiler. Bu da sizin dediğiniz ötekinin benim açımdan net şudur dememi etkiler.⁶³”

Elbette bunun tam aksi görüşte mevcuttur. Bu konuda da katılımcı 24’ün söylemlerini buraya eklemek yine konunun farklı perspektiften değerlendirildiğini anlamamızda katkı sağlayacaktır.

“Avşar olmayan herkes ötekidir. Çünkü bizim kendi kültürümüzü bilmezler. Bilmedikleri için biz onları, onlar bizi yadırgar. Çok eskilerden Avşar olmayan gelin alınca bile sorunlar olmuş, şimdilerde o kadar sorun olmuyor. Çünkü onların örfleri başka, görgüleri başkadır. Bizde aile içinde her şey konuşulur, gelinimizi kendi öz kızımız damadımızı kendi öz oğlumuz gibi görürüz. Bazılarında gelin, kayınatalarının (kayınbaba) yanında konuşamaz edemez. Bizde hiç öyle şeyler yoktur. Ama eskilerin dediklerinden yola çıkarsak çerkesler bizden, bizde onlardan pek haz etmezmişiz. Kültürel farklıklar çok etkilemiş bu olayları.”⁶⁴

Öteki tanımının değişkenlik gösterebileceğinden daha önce ziyadesi ile bahsetmiştik. Ancak öteki ile Avşarların arasında ki farkların neler olduğunu veya benzer noktalarının varlığını da sorguladık. Burada elde edilen veriler yine ötekinin belirlenmesinde etkili olan değişkenlerle hemen hemen aynı bağlamda olmuştur. Genel ağırlık genç nesiller arasında öteki kavramının daha global çapta olduğunu gözler önüne sermektedir. Burada yine yukarıda bahsi geçen teknolojik gelişmelerin etkisi yadsınamazdır. Bu bağlamda genç katılımcılarımızdan bir tanesinin söylemi düşüncelerimizi daha net anlatmamızda bize yardımcı olacaktır.

“Bence yeme, içme veya ne bileyim temel farklar dışında çok büyük bir fark kalmadı bence. Çünkü köyler ve kasabalar daha lokal, daha küçük yerleşim yerleri ve burada bulunan insanların kendilerini ve başkalarını daha çok tanıma şansları var diye düşünüyorum ama artık insanlar şehirlerde yaşıyor. Çok daha içe

⁶³Katılımcı 18

⁶⁴Katılımcı 24

dönük hal aldık bunda ekonomik kaygılar gündelik hayatın stresleri daha fazla. Mesela artık insanlar eskisi kadar görüşmüyorlar, işten gelen insan yorgun oluyor, çocukları varsa onların dersleri oluyor. İnsanların daha fazla yoğunluğu var, önceki farklar artık göz ardı ediliyor. Mesela bir patron işçi alırken nereli olduğundan ziyade işini ne kadar iyi yapacağına veya eğitim durumuna bakıyor. Belki aynı eğitim seviyesinde iki aday olduğu zaman o sırada benzerliklerinin fazla olduğu kişiyi tercih ediyor diyebiliriz. Şimdi iki apartmanın tamamı belki bir köy nüfusuna eşit. Apartmanda bir sürü insan var, bunların tek tek nereli veya kimlerden olduğu çok önemli olmuyor daha ziyade insanlar artık huzur ortamının sağlanmasını veya kendilerine olan faydalarını dikkate alıyor. Bu bence en büyük benzerlikleri sağlıyor. Bahsettiğiniz aidiyet burada aynı apartmanda oturmak olabiliyor mesela. Dolayısıyla çok büyük farklar kalmadığı gibi benzerlikler artıyor diyebiliriz. Zaten aynı dine, aynı vatandaşlığa mensubuz. Toplumsal olaylar hepimizi aynı derecede etkiliyor bu da farkların etkisinin azalmasına sebep oluyor.”⁶⁵

Tıpkı yukarıda olduğu gibi burada da nesiller arası farkın bir detayı olarak karşımıza farklı düşünceler çıkmaktadır. Özellikle genç ve orta yaşlarda ki düşünceler hemen hemen yukarıda olan katılımcı 15’in görüşleriyle benzerlik gösterirken daha yaşlı kesimin düşünceleri yaşa oranla farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Bu farklılıkların daha net anlaşılabilmesi adına katılımcı 20’nin söyledikleri kendi akranları ile uyum göstermektedir.

“Avşarlar ırk olarak ötekilerden zaten farklıdır çünkü Avşarlar tarihine de bakıldığında direkt Türk’tür. Dili farklıdır, töresi farklıdır. Ayrıca en büyük fark bizim geleneklerimize çok bağlı olmamız diyebiliriz. Çünkü bizde sülalenin en büyüklerine sonsuz bir saygı duyulur, o uludur. Onun sözleri kulağa küpe olacak cinstedir. Başka milletlerde büyüklerine saygılıdır belki ama bizim büyüklerimize saygımız onların sözünden çıkmıyor oluşumuz kültürümüzün devam ediyor olmasında önemlidir. Bu yüzden biz yıllarca aynı geleneklerimizi bilmişiz. En büyük benzerlikler ise şimdiki gençlerin artık eskisi kadar kendilerinin, milletlerinin farkında olmamaları. Akrabalarını bilmiyorlar, gelip gitmiyorlar pek. Onlar için eskisi kadar fark kalmamış gibi ama içlerinde sıkı sıkıya Avşarlığı, geleneklerini, tarihini bilenler var. Birde Anadolu’ya geliş esnasında Suriye ve

⁶⁵Katılımcı 15

Irakta kalan pek çok Türk Boyu zamanla Araplaşmış olabilirler. Bu nedenle bazı ufak benzerlikler görülebilir. Dinin ortak olması bu benzerliği sağlar bence.”⁶⁶

Sahada yaptığımız görüşmeler neticesinde elde ettiğimiz veriler ışığında yorumlamak gerekirse eğer. Avşarlar günümüzde kendi örf ve geleneklerini korumakta ve etki alanlarını genişletmektedirler. Geleneklerinin ve tarihsel dokuda kendilerinin bilincinde olmaları hala “Avşar kimliğinin” devam etmesi konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Birebir anlatılarla nesiller arası aktarım doğrudan söz konusu değildir ancak yeni doğan bireylerin doğum anından itibaren bu kimlikle doğması çocuklara verilen isimlerin dahi bu bağlamda olması bile kültürel aktarımı güçlendirmektedir. Kaldı ki ortak kültürün içerisinde büyüyen birey otomatik olarak aile büyüklerinin de yönlendirmesi ile kendi kimliğine dış yollardan katkılar sağlar. Bu katkılar ise bireyde “biz” kavramı ve dolayısıyla Avşar kimliğinin oluşmasını etkiler. Ayrıca bu oluşumun neticesinde kendini tanıırken çevresi için öteki olan kimse onu da tanımlar.

Sahada elde edilen veriler gösteriyor ki yaşın, eğitimin ve ikamet edilen yerin kimlik konusunda büyük bir fark yaratmadığı, görüşme yapılan her bireyin Avşar kimliğinin farkında olduklarını, kültürel ve tarihsel açıdan az veya çok bilgi birikimlerinin olduğunu ve bu bilgi birikiminin de hususi bir araştırmadan ziyade sosyal çevre ortak kültürel normlar ve grup bilincini gibi faktörlerin etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Ancak yukarıda sayılan değişkenlerin aidiyet ve öteki gibi kavramları direkt olarak etkilediği görülmektedir. Grup üyelerinin yaşları onların deneyim ve bilgi birikimini doğrudan etkilemektedir, grup içinde yaşça genç olan çoğu birey ait oldukları grubun bilincinde ancak öteki kavramını daha global bir şekilde yorumlamaktadırlar. Onlara göre artık öteki kavramı daha evrensel veya geniş çaplıdır. Onlara göre öteki siyasi bir kavram halini almakla beraber bunun söyleminin tehlikeli olabileceği kanaatindedirler. Şöyle ki aynı vatan toprağı üzerinde hayatına devam eden bireyler daha geniş bir ortak kimliğe sahiptirler ve bu büyük kimlik diğer tüm küçük kimlikleri eritmektedir. Onlara göre daha a’dan olmak veya b’den olmak üzerinde fazlaca düşünülmemesi gereken ve doğuştan gelen, seçimlerle belirlenmeyen bir yapıdır. Bundan dolayı öteki kavramını daha global ve siyasi bir kavram olarak görmekte ve ötekinin duruma göre değişken olabileceği kanaatindedirler. Yaşça daha yaşlı olan bireyler ise kültürel normlara daha hakim ve hayat tecrübeleri nedeniyle

⁶⁶Katılımcı 20

öteki kavramını gençlere göre daha kesin çizgilerle ifade etmektedirler. Onlar için öteki daha lokaldır, siyasi değildir. Civar köylü veya aşağı mahalleli onlar için öteki dendiği zaman akla ilk gelenler olabileceği gibi kendinden olmayan, aynı ortak tarih ve kimlik olgularına sahip olmayan öteki olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak öteki kavramının yaş ile doğrudan bağlantısını ancak teknolojik gelişmeler, devletlerin veya milletlerin daha geniş kavramlar haline gelmesi, kültürel aktarımın eskiye oranla daha zayıf bir hal alması ve bireyin gelişimi esnasında tek bir kültürel hakimiyet altında büyümesi görülebilir. Bir apartman nüfusu bir köy nüfusuna eşit diyebiliriz ve aynı apartmanda farklı kültürler ve farklı kökenlerden insanların olduğunu ve bireyin gelişimi esnasında bunlara tanıklık edip sınırlarının daha silik bir hal alması örnek olarak gösterilebilir. Oysa yaşlı bireylerin büyümeleri esnasında çevrelerinde ki farklı kültürler bir veya iki tane olmuştur. Bu çokluk ise otomatik olarak genç nesilde sınırların daha global olmasını sağlamaktadır.

Ayrıca ikamet edilen konumunda kültürel bilginin azlığı ve çokluğunu etkilemekte olduğu araştırmamızın neticesinde karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda çok rahat bir şekilde eğitim seviyesinin doğrudan etki ettiğini söyleyebiliriz. Yine yukarıda verdiğimiz apartman örneğinde olduğu gibi bir kasabadaki okula yine o kasabanın eşrafının çocukları gitmektedirler. Ancak şehir merkezlerindeki okullara ise farklı mahalle, farklı kökenler, farklı etnik gruplar ve farklı sosyal tabakalardan insanlar gelmekte ve bir sınıf içerisine girmektedirler. Bu farklılıkların ortadan kaldırılmasını sağlayan ve herkesin eşit statüde ve eşit şekilde olduğunu aktaran eğitim sistemi kültürel olarak bireyin öteki kavramı konusundaki görüşüne etki etmektedir. Eğitim seviyesi ile doğru orantılı olarak bireylerin öteki ve kendileri ile farklarının önceki nesillere oranla daha önemsiz olduğu görülmektedir.

İnternet gibi dünyanın diğer ucundan haber almamızı sağlayan teknolojik gelişmelerinin sayısının artması, ekonomik sistemlerin insanların daha yoğun bir tempo ile yaşamalarına neden olması ile geçmiş ve günümüz arasındaki kavramların veya durumların yorumlanması farklılık göstermiştir. Her ne kadar sahadaki verilerimizde öteki kavramının değişkenlere göre yorumu farklı olsa da kimlik ve aidiyet kavramlarının bireyler özelinde zayıflamadığını görmüş olduk. Çünkü Türk toplumunun genel özelliği olarak nitelendirebileceğimiz sıcak ve samimi insanlar olmamız, aile ve akrabalık bağlarına önem göstermemiz hala kültürel aktarımın

devam ettiğini ve bu aktarım neticesinde bireylerin kimlikleri ile daha net bir şekilde kendilerini tanımladıklarını görmekteyiz. Bizler insanlarla tanışırken “nereli” olduklarını soran bir milletiz. Bireylerin oralı veya buralı olmaları onların kimlikleri hakkında bizim fikir edinmemize yarayacaktır ki aynı husus karşımızdaki birey içinde geçerli olacaktır.

Sahada elde edilen veriler hakkında kısa bir özet verecek olursak eğer sorulan sorulara aldığımız cevaplar üzerine kuruludur. Verilen cevapların içerisinde seçerek buraya aktarmamızdaki amaç ise çalışmanın temellerinden olan ve sahada bize merak uyandıran kavramların en salt ve temiz ifadelerle bize aktarılanlar olmasıdır. Genel görüş ise Avşarların kendi tarihlerini, geleneklerini ve kültürlerinin farkında ve bilincinde olmalarıdır. Bu ortak bilincin ışığında Avşarların grup aidiyetine hala sahip oldukları ve fakat öteki kavramı söz konusu olduğu zaman çeşitli değişkenlikler göz önüne alınarak özellikle genç nesilde daha evrensel ötekilerin varlığından söz edilmiştir.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Avşarlar, Türk soylu olarak bilinen ve Onuncu yüzyıl sonrası tarih sahnesinde ismi duyulan ve geçmişten günümüze kronolojik olarak ortaya çıktığı görülerek varlıklarını, isimlerini, gelenek ve göreneklerini günümüze değin muhafaza etmiş buldukları bilinen Oğuz boyları içinde yer alan ve Oğuzların en kalabalık boyudur. Divân-ı Lügati'ı-Türk'te mevcut ifadelerde Kaşgarlı Mahmut'un ifade ettiği ve tanımladığı Oğuz boyları sıralamasındaki altıncı sıradaki Türk boyudur. Tarihteki ilk kökenleri Orta Asya ve çevresi olarak gösterilmiştir.

Avşarlar, tarihsel kronolojide ve günümüze değin doğallıklarını koruyan Türklüğün temel taşlarından olan bir gruptur. Onlar Türk isminin ve töresinin korunması ve yayılması için geçmişten bugüne önem arz eden görevler üstlenmişlerdir. Türk yurdunun Avşarsız bir yurdu ve Türk tarihinin onlarsız bir dönemi mevcut değildir. Türkiye Cumhuriyet'i sınırları içinde nüfus olarak yoğun olan Türk boylarından Avşarlar geleneklerine bağlı ve geleneklerini rahatlıkla yaşatan bir Türk boyudur. Özelde Kayseri'de yaşayan Avşarların büyük çoğunluğunun ekonomik sebepler, eğitim ve farklı iş kollarında görev almaları sebebiyle şehirlere göç ettiğini ve şehirli nüfusun, köydeki nüfusa oranla daha fazla olduğunu gördük. Buna rağmen köylerinde ve kasabalarındaki geleneklerini düğünlerinde, cenazelerinde ve bilimum birlikteliklerinde görülmektedir. Yüz yıl önce nasıl defin ettilerse, nasıl eğlendilerse, nasıl acı çektilerse yine aynı şekilde mekan ve konum fark etmeksizin örflerine devam etmektedirler. Avşarlar'ın, gelenekleri ile topluma ve sanata yaptıkları katkı yadsınamazdır. Tarih ve edebiyat gibi bilimlere yön veren, Türk kültürü ve sanat yapısının temel taşlarının da en büyük destekleyicisi olarak kendi yaşamlarına ve kültürel katkılarına devam etmektedirler.

Avşarları genel olarak birey, kimlik, aidiyet, bellek kavramları ile ele aldığımızda; bir bireyin veya toplumun içinde bulunduğu yaşam standartları ve tarihi, bireyin kimliğinin oluşmasında ve anlamlandırmasında etkin rol oynar. Tarihi ve toplumsallığı olmadan bir insanı, bireyi ve topluluğu düşünmek mümkün değildir. Bireyin toplumsallaşması, bir toplum içine doğması ve tarihin her safhasında farklı bir yapıyı veya durumu üretebilme kapasitesi nedeniyle ancak bir kimlik ve bununla ilintili olarak kimlik şekillenmesi veya oluşumu söz konusu olabilmektedir. Genel görür düşünce kimliğin, aidiyetler kapsamında geliştiği yönündedir. Çünkü doğduğumuz yerde sosyal anlamda ilk olarak kültür ile karşılaşırız. Gruplar ve bireyler kendilerini tanımlamak ve ötekenden farklarını ortaya koymak adına ürettikleri veya üretilen kimlikleri ile mevcuttur. Kimliklerimiz bizimayirt etme yetimize katkı sağlayan ve kolaylaştıran yapılardır. Grubun kimliği ise ortak tanınma temelini tesis eder, bu temel bireylerin bir arada bulunmasında en önemli rol oynayan kavramlardan biridir. Elde edilen verilerden yola çıkarak kimliğin yapay bir süreç olduğunu söylemek sorun teşkil etmeyecektir. Kimlikler inşa sürecini içinde barındırır, özdeşleşme arzusunun beraberinde getiren bu süreç biz ve onları yaratan temel olgulardır demek yine hatalı olmayacaktır.

Bir bireyin veya toplumun yaşam koşulları ve tarihsel süreçleri, bireylerin veya toplumların kimliklerinin oluşmasında ve kendilerini anlamlandırmasında etkili rol oynamaktadır. Tarihsel bütünlüğü ve toplumsal normları olmadan bir insan ve topluluğu anlamlandıramayız ve tanımlayamayız. Bireyin sosyalleşmesi ve toplum içine var olması, onun tarihsel sürecin her aşamasında farklı bir yapıyı veya durumu üretebilme kapasitesi nedeniyle kimliğinin biçimlenmesi söz konusudur. Kimlikler bizim diğerlerinden ayrılmamıza yarayan ve bizimle ortak paydaları paylaşan bireyleri belirlememize yarayan ve aidiyetimizin oluşmasında önemli rol oynayan bir kavramdır. Kimlik konusunda genel bir özet geçerse eğer insanın sosyal bir varlık olması, onun hayatı boyunca yeni roller edinmesini sağlar. Bu edindiği roller ise bireyin kimliği geliştirmekte ve onun çok yönlü bir hal almasına katkıda bulunur. Kısaca kimliğin gelişiminde bireylerin sosyal hayatları boyunca edindikleri roller etkilidir. Bireylerin doğumdan ölüme kadar geliştirdikleri bu sosyal kimlikleri kişinin gerek sosyal gerekse içsel gelişiminde önem taşımaktadır. Foucault ise kimlik

konusunda kısaca “toplumsal fayda sağladığı takdirde yararlıdır ancak bunu evrensel bir etik olarak kabul etmemeliyiz.” Der.

Rollerin kimliği katkısı neticesinde bireyin bir gruba aidiyet hissetme eğilimi ve ihtiyacıda artar. Burada aidiyet kavramını ele alırsak, diğer bireylerle kurulan her ilişkinin ihtiyaçlarını ve doyum hissini verdiğini gözlemleyeceğiz. Temel olarak bir arada bulunmanın daha fazla güce ve gücünde güvenlik ve yaşam konforunu arttırmak gibi bir etkisi vardır. Bu güç bir araya gelme ve beraber olma isteğini artırır. Gruplar, temelde bir üyelik ve bireyler arası birtakım görevler dizisiyle birbirine bağlı olan insanlara verilen kavramın adıdır. Horton ve Hunt’un belirttiği şekilde çok daha fazla kabul gören bir başka tanıma göre, “kendi aralarında üyelik bilincini paylaşan ve etkileşim halinde olan insanlardır. Buna göre, otobüs bekleyen iki kişi grup değildir.” Gruba dahil olabilmek için gereken şartları sağlayan kişi veya kişiler bahsi geçen grubun bir üyesi olur. Gruplar, toplumsal yapı içerisinde sosyal yapının temel unsurlarındandır denilebilir. Ayrıca davranışsal zemine bakıldığında zaman bireyin, grup iç ve dışındaki yaşantı ve davranışlarının arasında farklılıkların varlığı doğal karşılanmaktadır.

Anımsamak, geçmişten beri sıradan olmayan ve otomatik olarak gelişen bir eylem olmaktan ziyade bilinçli yaşanan ve aktarımlarla birlikte anılan bir döngüdür. Olayları yorumlamak ve anmak istemsiz yapılan bir durum değildir. Bireylerin bile isteye doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirdiği eylemler bütünüdür. Neleri hatırlayıp hatırlamadığımız konularda bazı ilkeler ilk çağlardan bugüne araştırmacıları meşgul etmiştir. Psikoloji, sosyoloji gibi sosyal bilimler, bireylerin dahil olduğu veya iletişiminin bulunduğu grup ya da toplumlar bazında incelemelerini gerçekleştirir. Sosyoloji bilimi ile ilgilenen bilim insanları, bireylerin geçmişi yorumlayışı ile topluluk halinde geçmişe bakışları ile ilgilidirler. Assman’a göre hafızanın içeriği, bireyin bu içeriği ne süre ve nasıl koruyabildiğini dış koşullar, toplumsal ve kültürel koşullar belirler. Bu kapsamda kişisel hafızanın bile belirli ölçüler dahilinde rasyonelliğinin hesaplanabilmesi için iletişim ve araştırmalar gayet zor görünürken, bunun yanında kolektif belleğin yorumlanma sürecinde daha karmaşık olgularla karşılaşılmaktadır. Bunun sebebi bireyin bellek haznesinin kendisi olmasıdır, kolektif bellekte ise söz konusu bu durumun olmamasından kaynaklıdır. Kültürel bellek, insan beynine belirli kalıplar halinde yerleşmiş

olduğunda, doğuştan kültürel belleğin verildiği kabul edilir. Bu kültürel belleğin oluşumu ise bireyin dünyaya geldiği toplum neznindedir, bireyler bir kolektif belleğin içine doğarlar. Zamanla kitaplar ve anıtlardan, ritüelleri öğrendikçe kendi anılarını da kültüre ait kalıpların içine katmakta ve bu bağlamda yorumlamaktadır. Bireyin bilinci ve hafıza kendine ait olsa bile gruplarla paylaşım içinde olduğundan dolayı kolektif bellek ürünü olarak nitelendirilecektir. Bellek kolektiftir. Bireylerin onu aktarmasına, onu açığa vurmasına ihtiyaç duyar. Geçmişteki olayların bütünü olarak aktarılır ancak içinde bulunulan zamanın ihtiyaçlarını gözetir. Belleğin çarpıtılması olasıdır çünkü toplumsal süreçlerin onu etkilenmesi söz konusudur. Bellek biçimlendirilme sürecinde önem arz eden durumlardan biride unutmaktır. Bellek sabit bir kavram değildir, gündelik hayatta bireyin sosyal çevre ile etkileşimi bellek üzerinde değişkenliklere sebebiyet verebilir. Ancak kolektif kimlik oluşurken geçmiş algısı, sembol ve kimliğin oluşumunu etkileyecek her unsur göz önüne alınır. Kolektif kimliğin oluşumunu en çok tetikleyen unsur ise kolektif bellektir.

Öteki kavramını sosyolojik bir perspektiften ele alırsakaynı kültürel öğeleri taşımayan ve mevcut olanın dışında kalan tanımı en uygunu olacaktır. Öteki, Sartre'nin varoluş felsefesinde, kavrama yetimizi güçleştiren, dünyayı algılamamızı donuklaştıran, bir başkasının olumlu olmayan bakışı olarak kullanılmaktadır. Ancak öteki kavramını Hegel tanımının gerçekleşmesi ile oluşan bir kavram olarak nitelendirir. Ötekini belirlemek için önce beni/bizi tanımak ve tanımlamak gereklidir, akabinde ötekini tanımlamak gerçekleşir Sartre, "Cehennem Başkalarıdır" sözü ise ötekinin tanımlanmasında bizde ayrı olan her şeyin sorun teşkil eden unsurlar olduğunu ve o unsurların birey için cehennemi andırdığını anlayabiliriz. Kısacası bütün ötekileri anlamak için önce bizi tanımlayıp sınırları belirlemek ardından bu sınırların ardında kalan ve büyük çoğunluğu bilinmezlik olanları tanımlamak gerekir. Tıpkı kimlik kavramında olduğu gibi öteki kavramı da söylemlerle kendini ifade eder. Bu ifade ile gerçekleşen inşa ise sürekliliğini sürdürür.

Anthony D. Smith ve John Armstrong tarafından tarihsel bağlam incelenerek savunulan yaklaşım literatürde etno-sembolizm olarak anılır. Etno-sembolizm, Smith tarafından sağlam temeller üzerine oturtulmuş ve kendi savlarını sunduğu için neredeyse bu teori ile harmanlanmış durumdadır. Bundan dolayı etno sembolist yaklaşımın ana kurucusu olarak Anthony Smith görülür. Etno sembolizm daha çok

onun ismiyle yan yana anılmaktadır. Etno-sembolcülüğün esas görüşü, milletlerin var oluşuyla birlikte, ‘millet’ köklerinin etnik geçmişlerinin araştırması gerektiğidir. Etnik toplumlar günümüze değin çevrelerinden etkilenerek bugün var olan milletleri oluşturmuştur. Etniyi tanımlarken ortak kültür, ortak tarihsel bağ gibi etkenlerle dayanışma güdüsü içinde olan toplum nüfusu demek yanlış olmayacaktır. Etniler kendilerini tanımlarken bunları temel alır ve bu unsurlar devamlılıkları açısından hayati roller üstlenir. Bu roller otomatik olarak kolektif belleğin ürünü olacaktır, bu ürünler kolektif kültürü oluşturacak ve bireylerin ortaklık aidiyetini geliştirecektir, dolayısıyla kültürel farklılıkların oluşmasında da etkili roller oynayacaktır.

Son olarak etno-sembolizmi farklı bakış açısından ele alacak olursak eğer etno-sembolizm kavramı genellikle modernist eleştiri üzerine kurgulanmış ve kendine bu bağlamda literatürde yer edinmiştir.

Ülkemizde özellikle İç Anadolu Bölgesi’nde hayatlarına devam eden Avşarlar’ın, kimlik olgusunu ve kolektif bilincini Etno-Sembolcü bir yaklaşımla değerlendirerek ve Avşar olmanın kimlik üzerindeki etkileri Avşarların kökleri, çevresel etkileşim ve milli ruh bilinci ile kısmen değişerek lakin milli inanç ve görüşleri koruyarak örf adet ve geleneklerini günümüze kadar gelmiş olduğu iddiası kuvvetle önem arz eden bir olgu olarak ifade edilebilir.

Çalışmamızın konusu Avşarlar’ın kimlik algısını, aidiyet ve bağlılık kavramları özelinde değerlendirdiğimizde. Avşarlar’ın kendisini nasıl tanımladığı, etnik kökenleri ve tarihleri ile birlikte kültürel temellerinin yanı sıra ötekiyle olan farklarını nasıl belirlediklerini kültürel farkları ile beraber ortaya çıkmasını temin ederek Avşarlar ile ilgili olan ve söz konusu kavramlar neticesinde araştırmacılar tarafından değerlendirilebilecek bir kaynaktır.

Saha çalışması boyunca elde ettiğimiz verilerin sonuçları değerlendirecek olduğumuzda ise Avşar kimliğinin köyden kente göç ve ayrıca eğitim durumunun artması ile eskisi kadar sert ve katı sınırları olmadığını gördük. Bu bağlamda öteki kavramının değiştiğini ve gelişen dünyanın bireyselliğe daha önem veren kişileri yetiştirmesinin bir sonucu olarak aidiyet algısının daha da zayıfladığını görmüş olduk. Ayrıca Avşar olmanın eskiden daha net çizgilerle belirlediği özelliklerin olması Avrupa’ya işçi göçü sonrasında işçilerin orada bir arada bulunmalarına veya

evlilikler, iş bulma gibi durumlarda bireylerin aynı ortak paydada olmasının bir sebebi ve bireylere karşı faydası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak günümüzde durum bundan daha farklı olmaktadır. Öteki kavramının daha global bir hal alması ve aynı coğrafya içinde nereden ve kimden olduğu eskisi kadar önem taşımamaktadır. Bir kişi sırf Avşar olduğu için işe alınmıyor veya bir tanıdık vesile olmak istemiyor şeklinde bir söylemde bunu daha da sağlam temeller üzerine oturtmaktadır. Ancak bütün bunların yanı sıra Avşarlar hala gelenek ve göreneklerini yaşatmakta kendi özünden olan adetlerini yerine getirmektedirler. Birbirine karşı olan faydalarının, ötekinin kim olduğunun eskisi kadar etkisi kalmamış olsa da kültür birlikteliğini sonuna değin yaşatmaktadırlar.

Avşarlar hakkında yapılmış olan literatür çalışmalarının oldukça az olduğu görülmektedir. Araştırma alanının üzerinde yeterince çalışmanın bulunmaması da bu araştırma konusunun seçilmesinde etkili olmuştur. Avşar gelenek ve inançlarını inceleme amacıyla ele alınan eserlerin oldukça az olduğu, yüzeysel ve anlatılan ve birkaç konudan öteye gidilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmalar sonucunda Avşarlar ve diğer Türk topluluklarının gelenekleri arasındaki ilişkinin de incelenmesi yapılamadığından bu konuyla ilgili daha fazla nicel ve nitel çalışma yapılması, Orta Asya'da yaşayan Avşarların buldukları bölgelere gidilerek daha fazla araştırma yapıp literatüre katkıda bulunulabileceği öngörülmektedir. Birçok yazarın yaptığı uygulamaların hem olduğu gibi aktarılmadığı hem de nesnel değerlendirmeler yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum Avşar boylarının tarih, gelenek, din, yaşama biçimi gibi özelliklerinin netleştirilmesinde olumsuz ve istenilen sonuçları doğurmayacağını gösterir. Kısacası literatürün zenginleşmesi adına daha nesnel ve detaylı çalışmalara ihtiyaç vardır. Alan ile ilgili literatüre katkı için benzer çalışmaların yapılması mevcut bilgilerin geliştirilmesinde fayda sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aka, A., (2010) “*Kimliğe Teorik Yaklaşımlar*”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Akın, Mahmut H., (2011) “*Toplumsallaşma Sözlüğü.*” Çizgi Kitabevi.
- Alptekin, D., (2011) “*Toplumsal Aidiyet Ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*” Selçuk Üniversitesi, Yayımlanmış doktora tezi, Konya.
- Alpman, P.S., (2018) “*Sosyal Teorinin Konusu Olarak Kimlik: Sosyal İnşacı Yaklaşım*” Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 1-28.
- Armstrong, J., (2018) “*Milliyetçilikten Önce Milletler*” İletişim Yayınları
- Assman, J., (2015) “*Kültürel Bellek*” (Çev. Ayşe Tekin) İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Aşkin, M., (2010) “*Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler*” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Atak, H., (2011) “*Kimlik Gelişimi Ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme*” Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.
- Aydoğdu, H., (2004) “*Modern Kimlikte Öznenin Ölümü*”, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Bauman, Z., (2016) “*Cemaatler*” (Çev. Nurdan Soysal), Say Yayınları.
- Bauman, Z., (2019) “*Kimlik*” (M. Hazır çev.) Ankara, Heretik Yayınları.
- Bayraktar, F. (2010) “*Ötekine Felsefi Bir Bakış*” Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 279.
- Bayram, L., (2005). “*Yönetimde Yeni Bir Paradigma: Örgütsel Bağlılık*”, Sayıştay Dergisi, Ekim-Aralık 2005, Sayı: 59, s.125-139.
- Bilgin, N., (2007) “*Kimlik İnşası*” Aşina Kitapları.
- Bilgin, N. (2013) “*Tarih ve Kolektif Bellek*” Bağlam Yayıncılık.
- Bozkurt, V., (2014) “*Değişen Dünyada Sosyoloji*” Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Cebeci, M., (2017) “*Toplumsal Etkileşim Ve Aidiyet.*” Komplike Dergi. Çevrimiçi olarak şuradan ulaşılabilir: <http://komplikedergi.com/toplumsal-etkileşim-aidiyet/>
- Chambers, I., (2014) “*Göç, kültür, kimlik*” (İ. Türkmen & M. Beşikçi Çev.) Ayı Yayınları.

- Connolly, W.E., (1995) *“Kimlik ve Farklılık - Siyasetin Açmazlarına Dair DemokratikÇözüm Önerileri”*, (Çev. FermâLekeşizalın), İstanbul, Ayrıntı Yayınları,
- Connetton, P., (2019) *“Toplumlar Nasıl Anımsar?”* İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- Çapraz, E.,(2005) *“Fahri Bilge Defterlerindeki Kayseri ve Yöresi Halk Şairleri”*, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Çapraz. E., (2014) *“Fahri Bilge Derlemeleri Kayseri ve Yöresi Türk Halk Bilimi Çalışmaları Cilt I.”* Kayseri, Talas Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çelik, M. &Akçı, Y. (2016). *“Futbol Taraftarlığı Ve Kurumsal Aidiyet İncelemesi”* . Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (58)
- Çoşkun, S. &Yazıcı, S.,(2014)*“Kişi, Kişilik Ve Kimlik.”*, Divan Kitap.
- Dalbay, R. S., (2018). *“Kimlik Ve Toplumsal Kimlik Kavramı”*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (31), 161-176.
- Dalbay, R.S. &Avcı, N., (2018) *“Kimlik İnşasına İlişkin Temel Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye’ye Yansımaları”* Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.
- Demirtaş, H.A. 2003 *“Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar”* İletişim Araştırmaları
- Doğal, S., Kiliç, S. (2007) *“Örgütsel Bağlılığın Sağlanmasında Personel Güçlendirmenin Yeri ve Önemi”*, Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:29, s.37-61.
- Duman Z., (2009) *“Küreselleşme, Kimlik ve Çokkültürlülük”* Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Dumas, A., 2016 *“Üç Silahşörler”* Bilgi Yayın Evi.
- Fanon, F., (2016) *“Siyah Deri Beyaz Maskeler”*, İstanbul Encore Yayınları.
- Gellner E., (2009),*“ Milliyetçiliğe Bakmak”* (Çev. Simten Coşar, Saltuk Öztürk, Nalan Soya) İstanbul, İletişim Yaymevi.
- Göktolga, O., (2013) *“Ayrılık-Farklılık Bağlamında Kimlik Siyaseti”*, Akademik Yaklaşımlar Dergisi.
- Görkem.B., (2014) *“Fahri Bilge Derlemeleri Kayseri ve Yöresi Türk Halk Bilimi Çalışmaları Cilt II.”* Kayseri, Talas Belediyesi Kültür Yayınları.

- Habermas, J., (2005) “*Öteki Olmak, Ötekilye Yaşamak.*”, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Halbwachs, M., (2019) “*Kolektif Bellek*” (çev. Zuhul Karagöz), İstanbul, Babil Yayınları
- Halbwachs, M., (2018) “*Kolektif Hafıza*”, Ankara Heretik Yayınları.
- Hakli, S.Z., (2017) “*Özgür Toplumda Birey Ve Cemaat*”, Liberte Yayınları.
- Hobsbawm. E. & Ranger. T., (2006) “*Geleneğin İcadı*”, (Çev. Mehmet Murat Şahin), Agora Kitaplığı.
- Ilhan. E. (2019) “*Kültürel Bellek Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Hatırlama*” Doğu Batı.
- Ince, G. B., (2016) “*Ulusal Kimlik, Kolektif Bellek ve Edebiyat: Dersimli Kız Romanında Resmi Bellek Temaları I.*”, monograf, (5).
- Jenkins, R., (2016) “*Bir Kavram Anatomisi Sosyal Kimlik*”, (Çev. Gül Bostancı) İstanbul, Everest Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., (2006), “*Yeni İnsan ve İnsanlar / Sosyal Psikolojiye Giriş*”, 10. Basım, Ankara, Evrim Yayınevi.
- Kaya. A., (2014) “*Avşar Türkmenleri*” Geçit Yayınları
- Kaya, S., (2020). *Etno-Sembolist Kurama Bir Örnek: Fuat Köprülü'nün Etnik Köken Anlatısı*. Journal of Academic Researches and Studies, 12(22), 180-185.
- Keyman, F., (2007) “*Türkiye’de Kimlik Sorunları ve Demokratikleşme*”, Doğu Batı Düşünce Dergisi, S. 41
- Kılıç, S., (2006). “*Jean Paul Sartre’in varoluş felsefesinde öteki kavramı*” Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi
- Laclau, E., “*Siyasal Kimliklerin Oluşumu*”, (Ahmet Fethi çev.) Köprü Kitap.
- Marshall. G., (1999) “*Sosyoloji Sözlüğü*”, (çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü) Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mersin, S., (2010). “*Azınlık Filmleri: Tarihin Yeniden İnşası Ve Kolektif Bellek*”, Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi, 1(2), 5-29.
- Önder.A., (2007) “*Türkiye’nin Etnik Yapısı*” Ankara, Fark Yayınları.
- Özdemir, C., (2001) “*Kimlik ve Söylem*”, Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.2.
- Özkırımlı.U., (1999) “*Milliyetçilik Kuramlarına Eleştirel Bir Bakış*” İstanbul, Sarmal Yayınevi.

- Özyurt, C., (2005) “*Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma*”, İstanbul, Açılım Kitap,
- Serim, Ö.R., (2016). “*Oğuz Boylarından Kayseri Avşarları*”, Eurasian House Dergisi, (7), 4-12.
- Smith. A., (2017) “*Milli Kimlik, Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*” (Çev. Bahadır Sina Şener) İletişim Yayınları
- Sözer, A. (2019). “*Göç, Toplumsal Uyum ve Aidiyet*”. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (28) , 418-431.
- Şatiroğlu. A., “*Aile Sosyolojisi*” İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyoloji Lisans Programı Ders Kitabı.
- Şimşek, U., (2009) “*Milliyetçilikler Ve Milletın Oluşumu Üzerine Bir İnceleme*”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 81-96.
- Tamer, M.G., (2014), “*Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif*”, Folklor/Edebiyat, 20(77), 83-99.
- Toplu.A., (1972) “*Türk Milliyetçiliği ve Karşıt İdeolojiler*” Toplu Yayınları
- Yalman. A., (1977) “*Cenupta Türkmen Oymakları I*” (Haz. Sabahat Emir) Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yanık, C., (2013), “*Etnisite, Kimlik Ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. Kayıt*”. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (20), 225-237.
- Zillioğlu, M., (2008), “*Kimliğin Kavramsal Serüveni*”, *Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor musun? / Toplumsal Yaşamda Kimlik İzdüşümleri*, (Ed.: Hülya Uğur Tanrıöver) İstanbul, Hil Yayın.
- Weeks, J., (1998) “ ‘*Farklılığın Değeri*’, *Kimlik: Topluluk, Kültür, Farklılık*” (Çev. İremSağlam), İstanbul, Sarmal Yayınevi.

